

Mariana Brăescu

**Îmi amintesc
și
îmi imaginez**

1988

CARPATHIA PRESS - 2005

CARPATHIA PRESS, 2005

str. Ciprian Porumbescu nr. 10, București, cod 010652

E-mail: carpathia@k.ro

Tel/fax: 021-317.01.14

ISBN: 973-87295-5-6

*Această carte cuprinde
versiunea pregătită pentru apariție
de către autoare, în 1988, și care
acum se editează, fără modificări,
pentru prima oară.*

*Încheiată azi, 25 Martie 2005
de **Bunavestire**.*

Ediție îngrijită de **Artur Silvestri**

Coperta: *arh. Mugur Kreiss*

Tehnoredactare: *ing. Diana Șuică*

Tipar: *Evenimentul Românesc – Tipogrup Press*

ÎMI AMINTESC ȘI ÎMI IMAGINEZ

Mi-era frică s-adorm. Năvălește către mine în vis o lume pe care o știu sigur de undeva. Iată, fetița acea mică din camera cu plușuri grele de culoarea vișinei putrede. Un lampadar sidefat, cu abajur din mărgel aurite, strecoară raze mici pe paginile cărții din care citește. Și întotdeauna, o femeie în negru. E tânără, e tristă, e în doliu.

Mama nu-i seamănă. Nu e atât de înaltă, nu e brunetă, nu are coc. Nu poartă rochii negre și singura culoare în care se îmbracă e albastru, un albastru senin ca o zi senină de vară. Dar fetița? Fetița aceea sînt eu.

DUPĂ-AMIAZĂ CU TRĂSURĂ PE CER

Nici nu se putea mai grozav! O trăsură neagră, înaltă, ușoară, cu arcuri puternice și copertină zveltă, purtată ca-n vis de doi cai negri cu frîie de-argint. O mîna un țigan mîndru și fercheș și cînd trăsura a oprit, de pe pernele lucioase, din mătase roșie, a coborît cu încetineală ceremonioasă un domn elegant: fratele bunicii. Știam c-o să vină și de aceea l-am și așteptat o zi încheiată, instalîndu-mi pe rînd postul de observație. Dar de-acolo, din nukul înalt, din coroana căruia vedeam toată strada și valea, n-am crezut că norul de praf coborît chiar din cer aducea o trăsură. Chiar din cer venea frumoasa trăsură, cea mai frumoasă din ultimele trăsuri care încă mai spărgeau, în ritm elegant, pacea după-amiezilor răcoroase.

Încremenisem în nukul mare și, cu respirația tăiată de emoție, am văzut cum țiganul oprește, chiar sub noi, caii negri, lucioși, cu frîie ca argintul. Și cînd fratele bunicii a coborît, cu mișcări încete dar care la el nu păreau grave ci numai solemne, trăsura s-a legănat ușor, pe arcurile puternice, și înclinîndu-se am putut vedea, de sus, mătasea roșie și lucioasă care se oferea ca miezul unui fruct uriaș. Nu îndrăzneam să cobor și eram deo-camdată singurul martor la sosirea mult așteptată. Avea părul, sprîncenele și mustața albe cum e zăpada, dar fața netedă și smeadă era de la o altă vîrstă. Îmbrăcat impecabil în negru, parcă la o casă de modă celebră care nu lucra decît pentru domnii misterioși care se întorceau acasă.

– Acasă!

A spus el și-a bătut cu palma trunchiul aspru al nukului verde așa cum ai bate pe spinare în animal credincios.

– Ce-ai îmbătrînit, măi băiete!

Netezea cu tristețe crăpăturile adînci din coaja groasă a copacului. Eu eram sus, chiar deasupra, cu pielea lipită de pielea netedă și lucioasă a crengilor zvelte și tinere care se-aruncau cu nepăsare la cer.

Nu-l mai văzusem vreodată pe domnul bătrîn care oprise în fața porții, sub nuc, o trăsură frumoasă ca o caleașcă de

basm dar el, iată, era înaintea mea, prieten cu nucul de cînd, cine știe, și nucul era un pom tînăr, cu pielea lucioasă și două-trei frunze timide. O tulburare grozavă și o sfială mă cuprindea acolo, în nuc, și mă simțeam rușinată ca și cum tocmai furam. Și nucul, prietenul meu, minunea verde care mi-era și refugiu și loc de visare, dintr-o dată a încetat să mai fie al meu, doar al meu. Cum a putut oare păstra atît de perfect secretul despre prietenul din copilărie? Și azi mă întreb. Căci îl recunoscuse, vedeam, după cum tremura cu frunzele toate înclinate către pămînt.

Musafirul deschise poarta încet și-abia atunci am observat că se sprijinea în baston cu mîner de argint dar și așa, mer-sul lui nu părea neputincios căci ținea bastonul cu demnitate, mai degrabă sceptru decît baston.

De-acolo, de sus, am văzut cum iese din casă bunica, îm-brăcată în rochia ei cenușie, de mătase, cum frate și soră străbat încet, fără grabă și fără o vorbă curtea mare, verde, privindu-se în ochi și cum, tot așa, fără vorbe, bunica sprijină capul de piep-tul lui în tăcere. Și oare, cînd s-au desprins din îmbrățișare, ochii lor semănau atît de mult numai pentru că la amîndoi înotau, muți, într-o mare cenușie, de lacrimi?

Dar într-o clipă n-au mai fost singuri și frumoasa și mare – cea mai mare și mai frumoasă într-un oraș numai dealuri – curte largă, rotundă și dreaptă cum nu mai avea la noi nimeni, s-a umplut toată de lume ca și cum, la un semn, începuse de-acum sărbătoarea. Niciodată n-am văzut sărbători mai frumoase decît acolo, în casa bunicii. Zile în șir pe cuptorul cald, ca un animal blînd și mare, creșteau aluaturi moi, leneșe, parfumate. Un răs-făț de arome punea stăpînire pe bucătăriile amîndouă și-n coveți de lemn, uriașe, creșteau neîncetat movile mari de dulciuri grozave. Spuma albă a bezelelor fragede ascundea biscuiți cu scortîșoară, sărățele subțiri și nervoase ca o frunză de cactus, ciocolata lucioasă a cremelor roz, galbenul, fraisul, portocaliul glazurilor parfumate și mai ales cozonacul cu nucă, înaltele stive de cozonaci pentru care trebuiau sparte neapărat o sută de ouă ca să se ia din ele doar atît, gălbenușul. Frumoase sărb-ători cînd bunica petrecea nopțile în bucătării ca să fie mai aproape

de covețile largi în care dormeau aluaturi mai gingașe ca un gingaș copil. Un copil a pierdut bunica chiar într-o astfel de sărbătoare și-acum mă-ntreb cum mai avea ea putere să-și lege șortul la brâu, să deșarte munți albi de făină, să o încălzească încet, pe cuptor, să spargă un sac plin de nuci, să le macine, să fiarbă încet, la foc mic, creme dulci, să dospească-n lighean drojdie harnică, să umple cu tăvi cuptoare fierbinți și să scoată-n arome cozonaci triumfali, bezele albe ca spuma, prăjituri cu glazuri vesele și-atît de îmbietor colorate?! Căci tot așa a făcut și atunci, în primăvara aceea tristă și atît, frumoasă cum sînt primăverile noastre din Nord unde anotimpul avea răgaz să se-mpodobească cu toate semnele sale. Mai întîi înceta dintr-o dată crivățul, se pierdea undeva peste Prut și-n ameteala aceas-ta zăpada înaltă se trezea retezată direct de la rădăcină. Înce-pea în șuvoaie subțiri să slăbească, se făcea mai galbenă, mai apoasă pînă dădea la iveală pămîntul și cărările vechi, de un om. Prin copaci se tăiau crengile uscate și de-atîta căldură apărea cîte-o viespe în geam. Chiar așa a și fost și cînd bunica, mamă tînără și pe-atunci atît de frumoasă a dat semnalul de sărbă-toare, s-a văzut că un loc era gol: Constantin. Dar Constantin n-avea să se mai așeze la masa aceea de sărbătoare și nici la o sărbătoare, vreodată. Privirea lui atît de aprinsă și vie țintuise o viespe în gem și sub privirea aprinsă, bolnavă, viespea se zbătea ca-ntr-un mic insectar.

– Constantin!

Și Constantin n-avea să mai răspundă vreodată căci viața lui mică se zbătea tot așa, tremurînd istovită și disperată cum se zbate în geamul lui, insectar de copil, viespea strălucitoare și blondă.

Dar bunica avea să-i păstreze loc la sărbători toată viața și locul rămînea trist și gol și bunica nici nu vedea și împărțea cu dreptate între copii și-ntotdeauna primul pe el îl striga:

– Constantin!

Și cred că de-aceea și pregătea sărbătorile ca nimeni alta și cred că de-aceea avea și puterea să facă din munți mari, de făină, de zahăr, de nuci, bunătăți minunate chiar dacă mamă

tînără nu mai era, dar era, chiar așa, o frumoasă bunică și ea trebuia să aducă în casă o sărbătoare atît de grozavă cum nicăieri Constantin nu putea să găsească și poate doar așa avea să lase acolo, departe, viespea blondă, lucioasă și s-alerge-ntr-un suflet cînd îl chema.

– Constantin!

Dar despre moarte nu se vorbea la noi niciodată cum nu se vorbea despre dragoste. Căci o dragoste mare avea să-i poarte prin lume fratele ca să se-ntoarcă acum albit, elegant și solemn după ce alergase prin lume, nebun. Știam atît de puțin despre acest unchi care trimitea rar cîte-o scrisoare în care citeam că e primăvară, sau iarnă, că s-au înmulțit pescărușii, că lămîiul de pe terasă s-a uscat iar și-a murit. Vești calme, scrise parcă într-un oraș apropiat și care ocoleau cu dibăcie tot ce-ar fi putut să amintească distanța de la care erau trimise și mai ales motivul pentru care acolo se afla el. Și doar ștampila de poștă deslușită pe plic îți dădea ameteți: Buenos Aires, Rio de Janeiro, Cairo...

De acest unchi și scrisorile lui avea să-mi amintească mai tîrziu, la liceu, dar cumva invers, armeanca focoasă, nervoasă, subțire care ne preda franceza. Nu se măritase niciodată și niciodată nu văzuse Parisul care avea să rămînă, pentru totdeauna, un vis. Se născuse într-o casă bogată, de armeni, negustori de covoare și de obiecte de lux oriental, învățase franceza cu-o franțuzoică care-și cîștiga pîinea zilnică la București oftînd zilnic după Paris. Dar războiul avea s-o prindă în România pe bătrîna domnișoară și, după primul bombardament, din toată familia și din toată averea armeanului avea să fie scoasă de sub dărîmături doar mademoiselle Dominique care de spaimă a și înnebunit. Pe tînăra și frumoasa armeană ce avea să ne predea în liceu franceza o salvase Facultatea: era la cursuri. Facultatea avea s-o mai salveze o dată, dîndu-i o meserie după ce rămase fără avere. Căci din tot ce avuse, moștenise doar pe mademoiselle Dominique, franțuzoica nebună.

Parisul n-avea să-l mai vadă vreodată armeanca aceea brunetă, nervoasă și de aceea Parisul avea să coboare singur în

căsuța lor mică, patriarhală, noapte de noapte, căci mademoiselle Dominique trăia ca în vis, sur la Seine, și-n acest Paris atît de viu, de prezent, o plimba pe armeană încît învățase și ea atît de exact că s-a deschis după colț un bistro, că o modistă a fugit cu patronul și că buchunistul bătrîn, care-și desfăcea primul taraba peste noapte a murit de ftizie.

Ele erau aici și trăiau la Paris, unchiul meu umbla prin lume și ne scria „au căzut primii fulgi” ca și cum descria prima zăpadă din grădina bunicii. Și cînd a fost și l-am văzut – și pînă și ultima dată – mă țineam departe, era o sfială; ori poate din cauza nukului era așa? Și înainte de-a pleca, tot așa, într-o seară, cu trăsura cea neagră, dispărînd cu ea cu tot într-un nor m-a luat departe și mi-a spus ca și cum o taină îmi încredința:

– Hanah... Semenii cu Hanah... S-o cauți sau poate o să te caute ea.

Cine-i Hanah și unde s-o caut, de unde-o să vină această necunoscută pe care unchiul era sigur c-o s-o întîlnesc, s-o aștept?! Nici astăzi nu știu și ca să-l întreb, e atît de departe!

PERLA NEGRESEI

Era un obiect scump. Sculptată, o mînă de negresă tînă, degete prelungi, căutînd neliniștite pianul. De la delicata încheietură era la fel de neagră precum clapele negre ale pianului și doar pe inelar lumina tandru sideful unui mărgăritar.

O relicvă din strălucirea de altă dată a averii lordăchioaiei. Ultima. Acum, în casa largă, cu ferestre multe, lăsată sub povara timpului și a podului greu, lucrurile arătau către lume fețe veștede și de pe ramele tablourilor vopseaua se scorojea și curgea obosită. Cîte o mătase tăiată de soare flutura, steag palid în vreun palid amurg. Mobile vechi scîrțîiau istovite și, în tăcerea putredă, se putea desluși lucrarea neîntreuptă a carului de lemn. Molii uriașe, bătrîne, se mișcau fără grabă plutind în aerul greu, ca într-un acvariu.

Cu capul scufundat iremediabil între umeri, cocoșată, cu ochii rotunzi, bulbucați, și gura tăiată adînc, ca la pește, albită de vreme și de îmtîmplări, „lordăchioaia bătrînă” conducea și acum, cu mînă de fier, viața casei. Instalată în fotoliul uriaș din salon, părea că nici nu bagă de seamă că și timpurile și averea ei s-au schimbat. Ascunsă după un nor albastru de fum trăgea din pipă fără încetare și fără încetare bea cafele negre și tari din cești mici cu chenar aurit. Un cotoi moale, cu blană lucioasă se freca neconținut de picioarele ei și se juca alergînd în jurul bastonului negru cu mîner de argint. În răstimpuri, lordăchioaia își trecea buricele arătătorului drept peste perla negresei și salonul vechi, fumuriu, se umplea de un clinchet dulce și nepus de curat. Îl asculta dusă pe gînduri scufundîndu-se tot mai tare în fumul pipei parfumat, molii uriașe aterizau pe șoldul ei larg, așa cum păsări exotice se lasă duse de elefanți sălbatici și odihnindu-se pe spinările lor uriașe își găsesc acolo siguranța. Lordăchioaia își turna din nou cafea tare, neagră, fără zahăr și, cu ochii închiși, întindea mîna către perla negresei și degetele ei exersate o viață nu avea nici ezitarea unei secunde și nimereau exact lumina sidefie și tandră a mărgăritarului.

Bing-bang! O muzică neașteptat de dulce și pură umplea salonul veșted, la fel ca și altădată, cînd casa lordăchioaiei și averea ei erau în plină strălucire și chiar și ea nu era doar o bătrînă scufundată între molii și mobile pline de carii, ci femeia aprigă și mai neiertătoare ca un șacal... Nimic nu avea voie să urmeze altă cale decît numai după vorba și voința ei. Și cînd, totuși, întîmplările scăpau și apucau o altă cale, era degeaba: în mintea ei rămîneau exact așa cum le plănuise și nimic nu putea să o contrazică. Nu deschidea ochii, de aceea, ca să nu vadă cum se macină pereții și cum vopseaua curge, făină veche, de pe ramele crăpate ale tablourilor, nu ținea ochii deschiși ca să nu fie obligată să numere mobile împruținate, șchioape, des-perecheate; cît era ziua de mare nu privea la nimic care putea s-o contrazică în convingerea că stăpînește o casă și o avere în plină glorie. Sub pleoapele umflate, ochii bulbucați cuprindeau cu lăcomie porțelanuri subțiri, plușuri mătăsoase, covoare grele cu vechi desene orientale, în care piciorul se înfunda cu un oftat stins. Sfeșnice de argint negru, vegheau cu solemnitate la petreceri și ea înregistra, cu satisfacția cîștigătorului de pariuri, floarea protipendadei orașului. În capul mesei, ca întotdeauna, ședea ea, *lordăchioaia de fier* și din timp în timp da porunci scurte slugilor care așteptau, după ușă chemarea izvorîită suav din lacrima de mărgăritar. În acest punct al rememorării, capul ei cu pleoape umflate, crețe, prăbușite ca o cortină cafenie peste ochii bulbucați, se scutura ca un brusc fior și gura se încleșta în tăietura adîncă de pește. Atunci, într-un gest gingaș, cel mai gingaș din întreaga ei existență, mîna ei plutea lin către mîna negresei și între mîinile lor, pentru o secundă perfect paralele, perla ofta cu glas îngeresc. Nici gînguritul propriului copil nu o înduioșase mai tare: întindea mîna, auzea bing-bang-ul, era bine. Chiar dacă, de după ușă, nu avea să se mai repeadă după porunci nici o servitoare, chiar dacă totul se întîmpla numai după cortina pleoapelor ei mai crețe ca burduful unei armonici.

O vedeam cînd veneam la Delia. Delia era colega noastră și nepoata bătrînei. De cînd se știa neamul lordăchioaiei, fiecare generație dădea doar un singur urmaș și urmașul acela era întot-

deauna o fată. Bărbații care intrau în familie nu erau de nici o importanță; nu transmiteau nimic odraselor, așa că nici numele n-avea vreun rost să se păstreze pe linie paternă. Oricum, toate femeile, tinere sau copile, semănau atît de bine de parcă în mod straniu nu se nășteau decît din contribuția mamelor. Întotdeauna, ca o lege de fier, conviețuiau deodată trei lordăchioaie: bunica, mama și fiica. Bătrîna murea întotdeauna doar cînd cea mai tînără dintre lordăchioaie urma să se nască. N-avea nici un rost să aștepte să vadă dacă se va naște ori nu o lordăchioaie. Regula nu fusese călcată niciodată. Și regula era să fie în viață, întotdeauna, trei lordăchioaie. Trei erau și pe vremea cînd eram colege cu Delia. Semănau atît de izbitor, de parcă un laborator didactic ne-ar fi avertizat cu privire la sensul evoluției. Observînd-o pe mama Deliei, era clar că peste puțin capul mic, teșit, de șopîrlă, cu ochii bulbucați, se va albi, creștii ochilor se vor înmulți sălbatec, dinții vor dispărea pe rînd și gura de pește va înțepeni într-o tăietură adîncă, rea. Spatele masiv, în contrast cu capul mic, amintind de viețuitoarele unor ere îndepărtate, cu care acum își croia drum, printre oameni și mobile, avea să ajungă ca o pernă și chiar de pernă avea să-i servească restul vieții, așezată în fața cafelelor negre, tari, cînd să-și schimbe țigările cu pipa și preluînd bastonul cu mîner de argint, cotoiul moale și frînele casei, avea să se așeze pînă la moarte în scaunul puterii și întinzînd mîna către perla negresei, bing-bang-ul dulce avea s-o confirme definitiv stăpînă, *lordăchioaia de fier*. Și-abia atunci Delia, care acum stîrnea mila noastră și a altora, cu mersul ei furișat pe lîngă pereți, mers de fată urîtă, complexată, cu ochii bulbucați, maxilarul proeminent, cu gura tăiată nefericit, pînă la urechi și gheb răsărit într-un chip fără gingășie, într-o neglijentă scufundare a bărbiei în piept și a capului între umeri. Delia, avea, deci, să devină lordăchioaia – mamă. Nașterea avea să-i prolifereze coapsele mari, ca o cuirasă și din timiditatea agresivă să-i dispară timiditatea, iar agresivitatea să-i sporească amintind și ea de mamiferele erelor depărtate, expuse în desene înfiorătoare pe pereții laboratorului de biologie și ca semn al trecerii dintr-o clasă în alta, din *clasa de fiică*

în *clasa de mamă*, să preia țiğările, așa cum, devenind bunică, va prelua, odată cu sceptorul, și pipa.

Dar noi nu știam. Și chiar mă întreb dacă măcar Delia știa, deși cred că nu, și că toate aceste prefaceri urmau așa de catastrofal de firesc, cum moartea urmează vieții. Dar noi nu știam și veneam acasă la Delia, invitate de ziua ei, în fiecare an, și atunci, în salonul cu aer putred, prăbușită între molii și cocoșa crescută ca o povară rea în spinare, *lordăchioaia de fier* se cerceta pe rînd – erau numai colegele, nu venea nici un băiat – fără grabă și fără fereală, și sub ochii ei bulbucăți altădată deschiși la culoare, acum tulburi ca mocirla unui iaz părăsit, rămîneau încremenite, cu sfială și poate cu jenă, pînă ea aproba tușind aspru și în clipa aceea dădea semnalul. Noi ne țineam respirația de uimire cînd vedeam cum mîna bătrînei, încrețită, cu pielea pătată, solzoasă, plutește ușor, un gest suav ca al unei balerine, și degetele ei se apropie de mîna negresei strălucitoare ca negrele clape ale pianului și cum, minune, izvorăște bing-bang-ul curat, ca un glas îngeresc. Și abia atunci mama Deliei traversa încăperea, mișcîndu-și voinicește șoldurile uriașe, înspăimîntătoare și cu mîna sigură răsucea îndelung arcul patefonului nichelat care strălucea tragic în semiîntunericul încăperii. De după perdeaua de pluș, care ascundea totdeauna o ușă, pe care n-am intrat niciodată, apărea un bărbat nemai-pomenit de frumos și încă tînăr, dar chipul lui și chiar și gesturile, aveau atîta durere și oboseală, dar pe care le purta cu nesfîrșită distincție încît deși trecuserăm de mult de vremea poveștilor, și eram acum domnișoare orgolioase, de cîte 15-16 ani împliniți, nu puteam să nu credem că asistăm la trezirea la viață a prințului adormit printr-o vrajă rea, în Pădurea Adormită. Prințul chiar așa se uita, rătăcit, și chipul palid purta pece-tea unei tristeți mai grele ca moartea. Nouă ni se strîngea inima și ne opream respirația de-a dreptul și, fascinate, urmăream cum și de data aceasta, prințul se-ndreptă ca-n transă de nefericit – alcătuita Delia și cum, cu eleganță vetustă, o invită la dans. Sub legănarea moale, morbidă, a valsului vechi, prințul revenea din ce în ce mai mult la viață, ochii i se însufleteau, fruntea palidă

primea o ușoară umbră de viață vie. Era fascinant. Bărbatul acela, frumos și ciudat, conducea atât de prevenitor și de tandru pe Delia, urîta și încruntata Delia, căreia nici vîrsta și nici valsul nu-i adăugau vreo iluzie de gingășie ori farmec. Crispată, cu capul prăbușit între umeri, cu părul lins, fără luciu, cu trupul deșirat, terminat ca o cîrjă datorită cocoșei, Delia nu mai era emoționată de dans decît atunci cînd o surprindea mîncîndu-și singură, la școală, gustarea de acasă.

Dar prințul era tot o lumină: ochii vii o urmăreau ocrotitor, cu admirație, de parcă în locul Deliei el vedea o zîină revenită, ca și el, la viață din Pădurea Adormită. Noi ne strîngeam roată și priveam fascinate, ei dansau la fel de nestingheriți, fiecare în lumea lui, ea la fel de încîntată, el la fel de cuprins de extaz. Cu coada ochiului încercam să surprind vreo reacție la mama Deliei sau la bunica ei. Nimic. Aceeași privire rece, ușor încruntată, așezată pe două fețe identice, la vîrste diferite, ca în demonstrația didactică a unui fantastic laborator de biologie. Și colegile mele erau la fel de fascinate cînd, dintr-odată, valsul se încheie și pe ultimele acorduri prințul sărută ceremonios mîna urîtei dansatoare. Și iar aștepta cu emoție să se împlinească măcar acum minunea și sărutarea prințului să transforme broscuța în zîină. Și o clipă chiar, închideam ochii și vedeam, în locul Deliei, frumoasa din poveste și înțelegeam că vraja rea s-a dus și broscuța nu va reveni niciodată. Dar, nu. Broscuța – Delia, deasupra oricărei minuni, înainta către masa cu paharele înalte de șampanie și prințul închina cu ochii închiși:

– Să fii fericită, draga tatii!

Și noi nu puteam să nu observăm că-n glasul lui tremura atîta durere și că, după aceea, cînd dispărea după perdeaua de pluș, la fel de neașteptat precum apăruse, mersul său era din nou obosit, umerii lăsați, și paloarea feței lui ne lăsa să înțelegem că vraja rea pune iar stăpînire pe el și că se întoarce, prinț adormit, în Pădurea Adormită. Era tatăl Deliei. Toată seara nimeni n-avea să vorbească de el, și niciodată, în nici o altă împrejurare. Cele trei lordăchioaie se așezau alături și asemănarea ne fascina și ne speria cu aceeași putere. Patefonul mergea în

surdină dar de dans nu putea fi vorba. Prăjituri parfumate apăreau în tăvi mici, patinate în argint, și paharele de șampanie clipeau straniu, amintind de parfumul blănurilor de altă dată și, fără nici un rost, ci doar din reflex, sau dintr-o cerință pe care noi n-o puteam descifra, în răstimpuri, *lordăchioaia de fier* atingea blînd perla ce strălucea pe inelarul tinerei negrese și salonul se umplea de amintirea vremurilor de altădată. Dar ea nu arăta nici o tulburare și continua să ne cerceteze pe rînd, mai de aproape, una cîte una, și întrebîndu-ne despre părinți, dar cel mai adesea despre bunici, din pricini doar de ea cunoscute. Nouă ne ghicea. Răsturna ceșcuța și zațul de cafea se scurgea leneș pe pereții de porțelan, pînă la chenarul auriu și adeseori rîurile negre, uscate, semănau atît de bine cu zbîrciturile de pe fața lordăchioaiei, că ne temeam. Dar ea ne căuta drept în ochi, cu uitătura ei tulbure ca o baltă mîloasă, și, rotind într-una fragila ceșcuță, ne spunea cu atîta siguranță întîmplări care, culmea!, chiar aveau să se petreacă. Dar noi, atunci, nu credeam, dar ne înfioram auzind despre morți năpraznice, averi pierdute ori cîștigate, despre noroc ori nefericire. N-aveam voie să sustragem ceșcuța cercetării ei curioase, de parcă nu nouă ne zicea ci căuta în zațul negru întîmplările vieții sale. Doar Delia vroia să-i ghicească. Cînd, într-un an, Delia i-a întins ceșcuța cu zațul scurs, riduri negre, crăpate, *lordăchioaia de fier* a făcut un lucru care ne-a înspăimîntat. Și-a aruncat privirea în cafea, ochii ei bulbucați s-au smuls pentru o clipă, de tot, sub cortina cafenie a pleoapelor ei încrețite, gura s-a tras și mai tare către urechi, într-un rînjit periculos, și, într-o mișcare nefirească, a aruncat ceașca la pămînt și-a sfărîmat-o sub călcîi, cum strivești o gînganie deși sub piciorul *lordăchioaiei de fier* porțelanul subțire țipa cu glas omenesc și cioburile se frîngeau încet ca niște oase, cu pocnet ascuțit.

La logodna Deliei n-am fost. N-am fost, dar atît de mult tot orașul doar despre asta a vorbit, încît doar așa cred că trebuie să fi fost.

Cînd orice lordăchioaie împlinea douăzeci de ani, casa întreagă se umplea de băieți și bărbați tineri și atunci pe unul sin-

gur avea să cadă juvățul. Dar el încă nu știa. Găsirea soților era atît de perfect organizată, o vînătoare sigură și vicleană, verificată în timp; și de aceea niciodată nu dădea greș. Din vreme, se punea ochii pe un tînăr singur, cel mai ades chipeș, timid și romantic; încet-încet, în jurul lui lațul se strîngea, dar atît de nevăzut că nici nu bănuia, și, doar în ziua logodnei lucrurile luau o întorsătură atît de neașteptată, de violentă, că nu se mai putea face nimic. Și bietul băiat era pierdut. Cum singura rațiune a soțului era să plănuiască o nouă lordăchioaie, rolul lui era scurt. Restul zilelor avea să plutească prin casă, fără țel, fără rost, mai neluat în seamă ca o mobilă ori un perete, o existență inutilă, perfect inutilă, care nici nu dura mult, o agonie tulbure, prelungită doar pînă în momentul în care o nouă vînătoare avea să aducă vînat tînăr în casa lordăchioaielor. Măritișul Deliei asta aducea: vînat nou, și tatăl ei, prințul, încă nu știa, plutitor de mai bine de douăzeci de ani prin casă, fără să știe ce se întîmplă, fără să înțeleagă ce s-a întîmplat.

Buimac, umbla prin odăi pustii și în iureșul pregătirilor, lordăchioaiele se-mpiedecau de el și-l împingeau la o parte, ca pe-o mobilă veche, ceva ca o melodie uitată îi vibra în auz, și o tulburare neînțeleasă îl stîrnea ca pe-un roib care presimte în ultima lui primăvară, în miasme calde, otava. Cu priviri rătăcite se uita în jur de la una la alta, toate trei lordăchioaie, și din toată forfota încordată nu se alegea nimic care să-l liniștească ori să-i deslușească vreun sens pe care, fără să știe de atîta timp îl căuta.

Musafirii începură să sosească și el privea aiurit acești bărbați și băieți tineri care-i aminteau de ceva și el nu-și lămură ce anume; și de aceea și mai buimac se-nvîrtea, mai stîngher ca un mire, cu fața palidă și cu ochi arzători. Petrecerea era în toi, cupele de șampanie se umpleau des și sclipeau vesel și o rumoare deasă răzbătea prin ferestrele deschise în pragul acela de toamnă. Prințul se strecura afară împins de o putere ne-nțeleasă. Seara caldă, senină, îl învăluia ușoară, și, sub copacii cu coroana rotată mirosul iute de nucă verde îl plezni cu iuțea unui bici. Se clătina amețit nu de miros ci de o vagă adu-

cere – aminte, se lăsă încet la pământ, frunzele calde căzute îl primiră în pat foșnitor, și, într-o voluptate uitată, el se-ntinse ușor și primi drept în față zborul lin al unei frunze care se desprinsese și pluti cu tristețea unei scrisori de adio. În palmă i se strecură fără veste o nucă verde, căzută din nuc prea devreme, și prințul se înfioră netezindu-i pielea lucioasă și la mirosul verde – crud, aproape sălbatic – simți ca și cum un cuțit îl lovește deodată în piept. Se răsuci cu vigoare uitată, își cufundă fața în frunzele foșnitoare și sorbi cu nesaț parfumul amar, vegetal. Acum știa: era ca și atunci, ca și atunci casa aceasta era plină de băieți și bărbați tineri, care, fără nici un rost, goleau veseli cupele de șampanie, și el, ca și ei, era tânăr și vesel și nepăsător, șampania îl făcuse și mai vesel și plutitor, băuse trei cupe una după alta, căci fiecare lordăchioaie îl obligase și, mai ales, cea bătrână, care-l fixa hipnotic cu mîlul tulpure al privirii și-l învăluia în nor de fum parfumat. Și atunci, sub privirea aceea mîloasă, se simți mai nesigur, capul i se-ncinse cu un cerc fierbinte și dureros și, fixîndu-l tot așa, cocoșata bătrână îl îndemnă să se plimbe în noapte sub nucii făloși. Și tot ca și-acum, frunze veștede îl primiră, pat moale, și-un miros tare, sălbatec, îi pătrunse în toți porii. Își mai aminti doar atît. Pe gura lui arzătoare, ventuză rece de gheață: gura lordăchioaiei cea tînără; și cum mîinile ei îl cuprind, rapace, neiertătoare, și cum, de durere de cap, dar mai ales de surpriză, el nu se poate lupta și așa îi găsesc înlăntuiți celelalte lordăchioaie și musafiri care luminează grădina cu sfeșnice în care ard plîngînd lumînări, el îi privește prostiți și crede o clipă că e noaptea Învierii, dar nu, și ei îi poartă în casă, pe mîna lui care arde stă-ncleștată mîna lordăchioaiei cea tînără, cătușă rece, umedă, transpirată, patefonul cîntă un vals, toți bat din palme, șampania curge în valuri roze și aurii, pe el îl doare cumplit capul, dar trebuie să golească o cupă, și-ntr-un tîrziu, dimineata, cînd toată lumea scandează în cor „mirele – mirele” își dă seama, stupefiat și-ngrozit, că cel strigat este el.

Ca și cum asta aude și-acum, se cutremură sfîrșit dar, dintr-odată, cu putere nebănuită se scutură ca de-un vis rău,

sare drept și cu un mers bărbătesc, de douăzeci de ani uitat, taie grădina către ultima fereastră deschisă de unde se văd pînă la el cele trei lordăchioaie. Ele nu-l iau în seamă, privirea ne-bună aprinsă – cine se uită la o mobilă ori la un perete? – și pun la cale amănunțit vînătoarea mirelui în grădină, doar atît că Delia va fi aceea care va așeza pe mîna mirelui cătușa rece, băloasă. Și prințul nu o mai vede, cum o văzuse ca-n vis, mică prințesă din Pădurea Adormită, duioasă alcătuire, refugiul ilu-ziilor sale altfel pierdute, ci dintr-odată, ca și cum un vâl rău îi eliberase ochii, se cutremură: trei guri de pește rapace, trei gheburi, trei priviri rele, fulgerînd din ochi bulbucăți care se-nvîrt lacom sub pleoape. Delia, înțelege el clar, este atît: o lordăchioaie, una din îngrozitorul lor șir... Și fiindcă înțelesese...

Musafirii erau departe și n-au auzit strigătul lui neomenesc.

Și poate nici pe-al femeilor nu l-au auzit.

Dar anchetatorii s-au mirat reținînd ceea ce numesc *cor-pul delict*.

Era un obiect scum. Sculptată, o mînă de negresă tînă, cu degete prelungi căutînd neliniștite pianul. De la delicata înche-ietură era la fel de neagră precum clapele negre și lucioase ale pianului, și doar pe inelar lumina tandru lacrima unui mărgăritar.

URCÎND ÎN NUC PÎNĂ LA CER

Ana. Are și-acum buzele vinete, părul blond, zîmbetul frînt, ochi vinovați. Parcă și-ar cere iertare. Ana.

...E toamnă. Acolo, în Nord, vara trece ușor și, de-aceea, ca o văpaie se-aprinde și se stinge la fel ca văpaia. Ca o dragoste mare arde vara și toamna vine doar cu parfumul acelei iubiri... Acolo în nord, în ultimele săptămîni din august, calci ades frunze galbene ca bănuții pierduți. În septembrie de-acum serile cad răcoroase, nopțile pier cu sufletu-nghețat, diminețile-amintesc că-n curînd vine bruma. Și cînd te gîndești că toate acestea se-ntîmplă doar ca să prețuiești mai exact, să te bucuri mai tare de miezul zilei – cald, luminos, parfumat, miez de pepene galben, miezul zilei de toamnă.

Căci septembrie aici e toamnă în plină putere, grea ca o femeie care așteaptă ca un copil. Un copil aștepta într-o astfel de toamnă, o femeie singură și străină, pe care dragostea a ajuns-o tîrziu, ca o vară fierbinte și tot ca o vară fierbinte a arso și sufletul ei a trăit mult prea repede dimineți reci ca bruma, nopți pustii și înghețate. Atît de repede, de neașteptat, bărbatul a plecat, drum fără întoarcere, lăsînd-o pe ea văduvă și, orfan, un copil nenăscut. Era chiar septembrie, lună de toamnă grea, ca femeie care-așteaptă un copil. Peste femeia ce-așteaptă un copil se scurge blînd lumina caldă, parfumată, cum se scurge din cer mierea lunii.

Ca bănuții pierduți și călcați în picioare numeri frunze galbene, galbene zile de toamnă. Și așa s-a-ntîmplat că, născînd, femeia n-a mai avut altă putere decît, credincioasă, să-și urmeze bărbatul plecat. O fetiță orfană avea să se nască astfel într-o toamnă, în nord. Ana. O fetiță care a crescut singuratecă, într-o casă bătrînă, cu oameni bătrîni și miloși. Alți copii, pînă a mers la școală, nu a văzut de aproape. Ana s-a născut cu o inimă prea mare în trupul ei atît de mic. Și copiii-nsemnau tot ce-nsemnă copiii: joacă, alergătură, sărituri, cățărat. Ana nu avea voie. Obosea, chipul ei mic și blond se-negrea, buzele

se-nvinețeau, ochii i se tulburau și-n pieptul ei mic inima bătea cu putere de clopot.

– La noi în clasă n-a venit de la-nceputul anului ci mult mai târziu, cînd frunzele erau toate grămezi prin grădini, pe trotuare, și noapte de noapte brumele secerau îndîrjit. Pe Ana au adus-o în brațe, noi învățam la etaj, nouăsprezece trepte trebuia să urce Ana și nouăsprezece trepte ar fi fost ucigașe. O aduceau copiii mai mari și o depuneau în fața ușii, ca într-o joacă, și Ana zîmbea stingherită și recunoscătoare. Era slabă și blondă, mai mică și mai slabă ca noi. Zîmbetul frînt jumătate, ochi vinovați. Orice o făcea fericită. Cu cîtă emoție se lăsa dusă-n spinare, ca-ntr-o joacă de băieți din clasele mari! Copii așa de aproape, Ana nu mai văzuse. Se uita la noi cu atîta atenție concentrată și punea cele mai ciudate întrebări:

– Cum e alergatul?

– Alergatul?

Ce să-i răspundă un copil altui copil? Și-atunci fetița întrebată rămînea așa, doar o clipă, pe gînduri, și-apoi îi spunea:

– Ana, uite-așa!

Și alerga într-o parte și-n alta, cum de atîtea ori la-ntîmplare alergase, și Ana o urmărea cu priviri lacome și atente și între timp atîngea cu mîinile reci glezne mici și picioarele ei mici și subțiri zvîcneau ritmic și aproape nevăzut urmărind fuga aceea liberă, sănătoasă. Cît era de fericită! Și spunea:

– Oh, ce-am alergat!

Eram prea mici să-nțelegem. Și ea-ntreba:

– Cum e șotronul?

Ce să-i răspundă un copil altui copil? Și atunci, luam de la tablă creta albă, desenam pe asfalt unu, două, trei patrate, apoi încă două duble, și ultimul.

– Uite-așa!

Ce simplu era. Aruncam pietricica în primul patrat, ne săltam pe-un picior și ca barza săream, pac, pac, pac... cîte patrate atîtea sărituri; și de la spate, încă o dată, înapoi.

– Șotron!

Ana stătea pe bancă în curtea școlii și pîndea, toată numai emoție, zborul exact al pietrei, cel mai ades un ciob de sticlă

colorată, pe care, ca să cadă mai bine, o descîntam cu formule magice și atît de îndelung repetate. Și piatra-și lua zborul zvîcnit, se-nălța ca pe cer arcul vesel al unui curat curcubeu și, ascultătoare, cădea în patratul desenat cu cretă școlară.

- Cum e cînd joci coarda?
- Cum e cînd joci mingea?
- Cum e *de-a baba oarba*?
- Cum e *prinsa*?

Răspundea de o sută de ori la aceste întrebări și niciodată pentru Ana nu era prea mult. Ea juca alături de noi, în gînd, tristul ei joc *de-a mingea, de-a baba oarba, de-a prinsa*, șotro-nul. Un singur joc Ana n-avea să-nțeleagă vreodată...

- Cum e cînd urci în nuc?

Ana întreba asta cu ochi strălucitori de emoție, căci nimic nu o uimea și n-o tulbura mai tare decît cățăratul nostru în nukul înalt și bătrîn, mai înalt decît orice copac și de aceea coroana lui se-nfîngea cu totul în cer.

- Cînd ești în nuc îți cresc aripi?

Nu. Aripi nu ne creșteau. Puneam simplu piciorul pe trunchiul puternic și atît de scorburos alcătuit, doar ca să ne ajute să urcăm mai ușor; mîinile se agățau de coaja groasă a copacului, găseam repede locul pentru al doilea picior; gata, nu mai atingeam pămîntul. Trunchiul gros și crăpat se-mpărțea dintr-o dată, se făcea că-i o șa, bucuroși cu chiot ne-azvîrleam pe șaua năzdrăvană; chiar pe cal ne simțeam și calul ne ridica iute mai sus, de pe ram pe ram, crengile se făceau mai subțiri, scoarța solzoasă se netezea. Începea să lucească, frunzele erau tot mai dese, nu mai vedeam nici pămîntul nici cerul, pluteam în înalt, într-o mare verde cu miros tare, iute, dar atît de bine cunoscută și atît de prietenoasă. Cîteodată ni se făcea chiar și frică, și atunci chiuiau haiducește și undeva, din codrul verde, cu miros iute, răspundea un chiot ca un ecou, al haiducului rătăcit în copacul prieten și misterios ca o întreagă pădure.

- Dar la cer cum ajungi? Îți cresc aripi în nuc?

- Nu, Ana n-avea cum să înțeleagă că ne puteam desprinde fără aripi de pămînt, că fără aripi lungi, ca de vultur, puteam urca sus în desișul verde, pînă cînd nukul avea să ne-ascundă

cu totul și chiar să ne pierdem de-a dreptul între cer și pământ. Jocul ăsta pentru Ana nu l-am putut povesti. Și azi mă gîndesc...

...Țin minte exact ziua-nsorită dinaintea vacanței de vară.

În ziua aceea în clasă am avut o compunere: „Visul pe care-l visez”. Ana s-a oprit prima și-nvățătoarea a văzut că Ana a scris doar un rînd:

– De ce nu scrii, fetiço?

Și fericită Ana a-nțors către ea ochii mari de lumină:

– Am scris tot ce-mi doresc!

Și-nvățătoarea a-nsemnat-o să continue.

– Scrie mai mult, mai scrie!

Ana a ascultat, s-a aplecat din nou pe caiet și o oră întreagă a scris cum scriau toți copiii ultima compunere din clasa întâi: „Visul pe care-l visez”. Și cînd învățătoarea ne-a cerut să citim, prima care a ridicat mîna a fost Ana.

– „Să urc în nuc pînă la cer”, a citit ea cu fericire și cu emoție.

– Și mai departe?

Și iar Ana s-a aplecat pe caiet cu ochii luminoși:

– „Să urc în nuc pînă la cer”.

Și din nou:

– „Să urc în nuc pînă la cer”.

Și copiii rîdeau, și ea citea și mai hotărîtă:

– „Să urc în nuc pînă la cer”.

Și copiii chiuiau cu veselie și mai încăpățînată, mai îndîrjită, Ana citea apăsător:

– „Să urc în nuc pînă la cer”.

Și copiii nu mai puteau de-atîta rîs, băteau cu penarele-n pupitre, așa o compunere nu mai scrisese nimeni, era foarte vesel și chiar și Ana rîdea fericită și numai lacrimile îi șiroiau pe obraz.

– „Să urc în nuc pînă la cer”.

Și pînă-ntr-o clipă anume. Și de acolo ne-am dat seama toți dintr-odată, și copii și învățătoare, că se-ntîmplă ceva atît de rău și de trist c-am amuțit cu toții, vinovați și ne-am ridicat în picioare și-așa, vinovați și cu capul plecat, am ascultat în tăcere

cum Ana rîdea fericită și citea tremurînd și doar lacrimile îi curgeau ne-ncetat pe obraz:

– „Să urc în nuc pînă la cer“.

Și cînd a terminat de citit și a sunat clopoțelul, am ieșit pe vîrfuri din clasă, sub privirea Anei care ne urmărea sfidătoare. Mică, fragilă, înlăcrimată, încăpățînată. Cine-ndrăzneă s-o contrazică?

Și noi nici măcar nu știam că Ana ne privește pentru ultima oară pentru că totul s-a-ntîmplat atît de repede și atît de neașteptat.

Dimineața următoare Ana n-a apărut în clasă. Se mai întîmplase. Întîrzia și aștepta pauza ca s-o urce cele 19 trepte vreun băiat din clasele mari. Dar nici a doua oră și nici ultima oră n-a apărut, și doar cînd bătrînii ei au venit s-o ia de la școală, ne-am speriat toți și toți am căutat-o și nicăieri n-aveam s-o aflăm. Și-abia cînd la rădăcina nucului, lîngă scorbura prietenoasă am găsit ghiozdanul ei cu bretelele ca două aripi pregătite de zbor, ne-am cutremurat căci am fost siguri că visul Anei s-a împlinit. Și într-adevăr, învățătoarea a legat în jurul trunchiului zgrunțuros o eșarfă neagră și lungă și noi stăteam în picioare exact cum stătusem în clasă, cu capul plecat, vinovați, în timp ce, cu ochii în lacrimi, învățătoarea ne citea cu glas tremurat ultima compunere scrisă de Ana:

„Să urc în nuc pînă la cer... Să urc...“.

RAIUL PIERDUT

Eu am trăit în rai. Era cald, parfumat, umed. Oamenii mari îi spuneau „seră“, dar eu știam: era raiul. Auzisem puțin despre rai. Mult mai multe aflasem despre iad. Când spun, chiar și acum, acest cuvânt înfricoșător, iadul, în fața mea apare ograda noastră de atunci, galbenă și coaptă, în august, pământ de deal, humă uscată, crăpată. Deasupra unei cărți stau toți aplecați și printre capetele lor, unite ca petalele într-o corolă, am apucat să zăresc imaginea înfricoșătoare: un biet om dezbrăcat, fără apărare într-un cazan cuprins de vîlvătăi uriașe. O viețate îngrozitoare așadar, un alt om, rău, cu coarne și coadă, îi scotea nefericitului mațele cu furca și isprava asta îl înveselea grozav.

Toți priveau într-o tăcere liniștită, nimeni nu se scandaliza, nici chiar mama, pentru care zgîrietura unui pui, la aripă, era o durere. Nici chiar ea, numai eu n-am putut să nu strig:

– De ce?!

– Dracii. Așa pătesc toți cei care merg în iad.

– În iad?! Și de ce merg ei acolo?!

Mi-era peste putință să-nțeleg cum se poate duce de bunăvoie cineva în iad, care era un fel de baie de aburi, dar neagră și plină de cruzimi.

– Au făcut păcate. Cine are păcate, când moare, merge în iad.

Așa. Va să zică după ce mori, ceea ce e destul de rău și așa, trebuie să te mai hăcuiască și dracii.

– Păi, dacă-l înțeapă cu furca în burtă, o să-l omoare din nou. De ce nu-l scoate nimeni? De ce nu-i sare nimeni în ajutor?

Nimeni. Mama era destul de liniștită, nu intrase în panică privind dracul care oprima temeinic pe bietul păcătos. Era păcătos. Dar nu țineam cu el tocmai pentru că era chinuit. Mai târziu, mult mai târziu mi-am dat seama că nu țin cu dreptatea și că țin cu cel care e gata s-o pățească, indiferent cît e el de vinovat. Unul fură banii unei femei sărmane, poate a lăsat-o

fără pîine măcar, dar eu, cînd văd figura hăituită a celui urmărit, îmi doresc să scape. Și mai știu că nu-i bine.

Dar atunci?! Păcătosul era, știam asta, un om rău. Cu toate astea, în mine totul se revolta, îi uram pe cei ce nu-l apărau și dacă mă înfricoșa ceva era calmul gospodăresc cu care lucra la cazan încornoratul.

Ce carte era asta? Ce lume e asta? Mă uitam mai atent: pagini scrise și pagini desenate. Cum am învățat să citesc de la cinci ani, înseamnă că am văzut această carte înainte. Dar nu cu mult. Și s-ar putea că tocmai aceste povești grozave să-mi fi stîrnit nevoia cumplită de a afla singură. Mi-era clar că acolo trebuia să mai scrie ceva. Ceva fără de care eu n-aveam cum înțelege. Ceva pe care ceilalți îl știau și, într-o complicitate de oameni care știu să citească, îl păstrau secret. Era clar, cei mari cunoșteau secrete la care eu nu aveam acces. Era o singură soluție: alfabetul. În cîteva săptămîni citeam orice. Dar niciodată nu mi s-a dat mie, doar mie, cartea. În jurul ei, toți stau acum atît de liniștiți că începusem să-i suspectez și să mă tem: nu făceam cumva chiar jocul dracilor? Rămîneau calmi, deci, erau de acord. Și iar mă aplecam spre carte. Eram de-acum la altă pagină, tot cu desene. Nimeni nu se scandaliza că bieții oameni erau dezbrăcați, arătîndu-și resemnați părți destul de intime ca să mă intimideze și, dacă stau și mă gîndesc bine, primele nuduri pe care le-am văzut, astea au fost, cele la înde-mîna dracilor. Cînd mult mai tîrziu, am reîntîlnit în albume nudurile rafaelite, acestea îmi produceau o imensă teamă. Memoria subconștientului mă avertizase că de undeva, din pagina mătăsoasă a albumului, avea să țîșnească dracul ucigaș înfingîndu-și cu sadism tridentul profesional în cărnurile roz – sidefate. Și aceeași alarmă în sînge, și țineam, păcătoasa de mine, cu păcătoșii.

– Atenție, dracii!

Dar, oare, în felul acesta nu mă solidarizam cu lumea lor despuiată, chiar dacă, luîndu-le exemplul, n-aș fi avut de dezvelit, drapată, mai mult biblic, decît pudic, în jurul coapselor, decît torsul subțire, de fetiță, mai înaltă și mai înfricoșată decît îmi dădea dreptul, vîrsta? Nu știu azi, nu mai știu. Cum nu mai știu

dacă a existat în copilăria mea și vreo carte cu raiul, sau numai povești. Dacă însă a existat, e limpede că n-a fost atât de convingător, în imagini, ca iadul, pentru că din memorie imaginile îmi lipsesc. Dar de știut îl știam.

Intram în rai cu picioarele goale. Cîteva trepte trebuia să cobor și simt și acum, sub talpă, treptele calde și ude, trepte prietenoase, cum numai cele din cărămidă roșie, subțire și arsă pot fi. Prima, mai caldă, aproape încinsă cîteodată, încît trebuia să-mi salt cînd un picior, cînd altul. A doua, călduță, ca trupul încordat de pisică, cînd ți se încălzește, vibrînd toată în jurul tău. A treia, aproape răcoroasă, dar blîndă, ca pereții de porțelan ai unei cești de ceai neatinse un ceas. Apoi dintr-o dată, podeaua: tot cărămidă prietenoasă, ca o vatră, caldă, ușor umedă. Povestind-o, o simt ca și cum aş atinge-o acum, dar cu tălpile mici, de copil, cu pielea subțire și roză, ca podul palmei.

Resfir, cînd de la un picior, cînd de la celălalt, degetele plăpînde, în ochiuri de apă călduță, gata să se evapore de căldură. E cald și umed că dacă întind mîna pot să pipăi căldura grea, voluptoasă, prietenoasă. Prin acoperișul de sticlă soarele bate, întîi pieziș, la răsărit, și apoi, cînd geamul e încins și cerul s-a albăstrit de atîta lumină, își ia avînt și de sus țintește exact, într-o explozie verticală. Stau sub geamul înalt și o simt din plin. Părul meu e ușor umed și s-a încrețit mai tare dar creștetul e cald, aproape fierbinte. Cînd îmi pun mîna pe creștet chiar mîna mea, caldă și udă de căldură, e rece. Întind mîna din nou să ating ciudata căldură și chiar o ating și chiar și ea mă atinge, mă-nvăluie din creștet pînă-n tălpi, o simt și-n cerul gurii la fel de insinuant. Și peste tot, ca o ameteală dulce, parfumul.

Umed. Cald. Parfumat. Da, era raiul. La umăr îmi ajungeau florile cele mai înalte și altele chiar pînă la creștet. Le priveam de jos în sus urmărind nu culoarea lor expansivă cît respirația. Ele mă miroseau, mă respirau și chiar dacă azi mi-e mai puțin rușine să scriu asta, în clipele acelea mă cunoșteau.

Cele mai mici erau mai prietenoase. N-aveau nici formă măcar și n-aveau nici nume. Din lădițe cu pămînt ud, cald, aromatic, ieșeau, dacă mă aplecam asupra lor, ca o respirație a

pămîntului, ace mici, subțiri și palide. Nici verzi nu aveau puterea să fie. Mi-era atît de milă de sufocarea lor înceată! Cu fe-reală îndreptam ușor grăunții umezi. Se bucurau! Dar chiar în clipa aceea din zborul ei bezmetic venea către mine o buburuză mică și agitată. Știam, era un semn, și trebuia să-l urmez: o ridicam încet din lădița umedă abia încolțită, o așezam atent în podul palmei și, cu ochii închiși, îi spuneam cîntecul: buburuză – ruză, încotro vei zbura. Nu știam încotro zbura și dincotro va veni spre mine, pe cal alb, făt-frumosul, pentru că niciodată nu puteam duce cîntecul la sfîrșit cînd închideam sub pleoape, visul. El începea dintr-o dată și vedeam casele de cleștar și întotdeauna o apă limpede, limpede, și luminată în adîncuri și acolo, eu... Și cînd deschideam ochii, cine știe de cît timp plecase mica bulină roșie. Și cînd aplecam privirea către lădița cu flori abia încolțite, o emoție mai mare chiar ca aceea a visului mă cuprindea săltată mult, deasupra marginii de lemn, o perie verde și veselă se rînduia croindu-și drum spre lumină, spre soare. Mă bucuram și mă întristam totodată. Știam ce înseamnă asta. O femeie cu brațele și picioarele goale avea să-mi ia lădița și s-o împartă în lădițe multe, în care plantele aveau să trăiască în voie, cîteva ore, o jumătate de zi, ca apoi să treacă în ghivece rotunde, roșii, din pămînt ars. Se încingeau și ele de căldură și soare și respirația plantelor surori; dar niciodată, niciodată cînd aveam să le ating cu podul palmelor ori cînd îmi lipeam obrajii de lutul lor roșu și ars n-aveau să-mi transmită prieteneasca, complicea căldură a treptelor și a planșeului din cărămidă și caldă și blîndă ca trupul arcuit și fremător al pisicii coborîită de pe sobă.

Raiul. Acolo nu prea veneau oamenii. Erau doar plante, flori, cu și fără petale, cu trupuri verzi, roșii, violete, galbene, liliachii, subțiri sau tari ca săbiile, înrămurate sau țepoase sau pitice ca ciuperca și ciudate ca ea. Raiul. Dar cîteodată mă temeam să nu-l descopere dracii. Și chiar mă temeam să nu transforme raiul meu cald, umed și parfumat, într-o baie neagră și înfricoșată.

Dar nu. Dacă dracii veneau, veneau doar ca să fure. Știam că ei iau înfățișări ciudate, ca să păcălească și ți se prezintă în fața ochilor sub forme atît de plăcute, încît uiți de tot și de toate și nu-i bănuiești. Ispita.

Ispita (și apoi spaima și teroarea și plăcerea de a o aștepta) erau doi cai cu coamă și coadă vineție, lucioasă, ca gușa porumbeilor. Soseau în galop ritmat și atît de nebunesc de frumos, c-abia băgam de seamă că trăgeau după ei un fel de calească cu două roți și copertină neagră, elegantă. O calească din alte vremi din care puteau să coboare oricine: și Zîna, și Făt – Frumos și chiar și... eu, și-n clipa aceea îmi apăsam palmele peste ochii închiși, căci, de emoție, două lacrimi nu reușeam să încapă și ele sub pleoapele închise și tremurătoare. Deschideam ochii. Caii așteptau, demn, cu grumazul ridicat, agitînd ca la un semnal de ei știut gîturile puternice și unduitoare, cozile negre cu plesnet sec, ascuțit. De sub ochelarii de piele neagră și fină ca mînușa, scăpau către mine cîte o privire indiferentă în aparență, dar totuși, ce plină de înțeles! Hai, urcă! îmi spuneau. Și trebuia să mă țin cu amîndouă mîinile de scoarța tare a salcîmului, ca să nu-mi fac vînt în caleașca îmbietoare pentru că știam totul: în clipa aceea aș fi fost pierdută. Frumoșii armăsari ar fi scos pe nări flăcări, ar fi cabrat frumoasele lor spinări de argint, și în locul hamurilor negre și subțiri și fine ca pielea de mînușă ar fi crescut aripi largi, negre și lucioase, cum numai coama lor neagră și lucioasă putea fi și-ar fi plecat cu mine în zbor pentru totdeauna. Și dincolo, de pe tărîmul celălalt, n-aș fi putut să mă întorc niciodată, știam.

Și ei știau, bidiviii, și de-aceea veneau în fiecare zi, dimineața, cîteodată atît de în zori, încît trebuia să pîndesc încă în somn trapul lor nebunesc și respirația fierbinte ca a unui cazan cu care sprijineau chiar peretele camerei mele, chiar în pervazul camerei mele și mă trezeam. Ieșeam în picioarele goale, furisată și hotărîtă.

– Acum!

Dar ochiul, ochiul care mă chema, mă avertiza, totodată, cînd, o clipă, ochelarii negri de piele scăpau de pe pleoapa lui mare sub care globul se mișca galeș.

– N-ai să te-ntorci niciodată!

N-aveam să urc vreodată în caleașca nebună care mă chema și mă-nfricoșa la sfîrșitul fiecărei nopți. N-aveam să zbor niciodată pe crupa lustruită ca argintul a vreunuia din frumoșii armăsari. Dar n-avea să mă părăsească niciodată și mai ales, cînd mă simțeam mai singură și mai învolburată în tristeți, chemarea lui tainică și mai sfișietoare ca o moarte:

– Acum!

Și chiar de cîte ori n-am alergat în galop nebun, pe dealuri rotunde și pline, desenate după crupele tari și bine șlefuite ale armăsarilor argintați la sfîrșitul nopților lungi, fierbinți și răco-roase totodată, pînă la marginea, pînă la linia orizontului. Și de-acolo?! Niciodată n-am mai știut, dar sigur, sigur o să aflu cînd o să ating cu mîna zarea, subțire, argintată, la marginea unei nopți fierbinți și poate sfișietoare...

Și-atunci? Fetița aceea mică, înnebunită de ispită și spai-mă care eram! Aflasem, asta aflasem, că ispita se poate înfățișa atît de frumos că nu poți măcar bănuî cum dracul se ascunde în spatele ei. Și dracul îmi fura, în fiecare zi, o bucată de rai. Pentru că nu urcam la chemarea aceea neliniștitoare pe scara trăsorii, înainte ca soarele să sclipească la orizont, ei plecau și dacă nu mă luau pe mine duceau pradă sufletul meu. Frumoasele mele flori, pe care cu degete tremurătoare le apăram de grăunțele prea grele ale pămîntului umed, frumoasele mele flori care copilăreau în ghivece rotunde și roșii de pămînt ars, crescînd într-o zi cît alții într-un an, pe toate mi le fura caleașca blestemată:

Coboram împleticit treapta de cărămidă fierbinte, puneam piciorul și pe treapta a două – caldă și lustruită, pe cea de-a treia – mai rece, ca porțelanul rece al unei cești de ceai uitată un ceas, întindeam mîinile să ating aerul cald și umed și fierbinte care se ridica către mine de jos și mă învăluia ca un abur, ca un duh și în timp ce tăpile mici căutau ochiuri uitate de apă călduță, gata să se evapore de pe pardoseala caldă, prietenoasă,

ca o sobă culcată, pe spinarea căreia toarce o uriașă pisică fierbinte, și ochii mei în lacrimi căutau lungile rafturi goale în care abia ieri frumoase flori, și vii, mă atingeau, mă cunoșteau, mă respirau. Goale. Și cu o ultimă, neîntrecută sfișiere, reușeam să mă întorc spre stînga, în nișa din colț, și să văd cutioarele mici, umede. Și plină de emoție și tremurînd de bucuria regăsirii, înlăturam ușor, cu degete subțiri, grăunțele umede și negre, sub care găseam, întotdeauna, colțul galben și palid și plăpînd.

– Victorie!

Și cu ce bucurie aveam să-mi șterg ochii și obraji uzi! Martore rămîneau doar lacrimile uscate, pe obraji, în dîre lungi și negre pornite de pe degetele ude, prea bucuroase să salveze de la sufocare firisoarele subțiri ca acele de brad și palide ca lumina lunii.

– Victorie!

O luam de la capăt. O ploaie dulce și caldă avea să cadă din stropitori cu sită deasă, un geam avea să se ridice ca să respire planta, rogojini de papură moale aveau să îmbrace pe dinafară acoperișul transparent, de seră în amiezile prea fierbinți. Florile mele aveau să crească într-o zi cît altele într-un an și să copilărească în ghivece din pămînt ars, în toate curcubeului: verzi, liliachii, roz, albastre, galben – palide, violent – violete.

Și dacă nu aveam să urc în trăsura – ispită, plata, știam, va fi aceeași. Dar, probabil, așa e în rai. În jurul lui dau tîrcoale ispite, atît de tulburătoare că nu le poți uita. Și totuși, iadul are și pe pămînt emisari. Iau în primire un om slab, o casă părăsită și locuiesc acolo. Și eu știam două asemenea case. Dracii locuiau în ele și-n oameni, nestîngheriți. Erau oameni slabi și dracii făceau din ei ce vroiau. Atît de slabi, încît nici ei nu înțelegeau ce li se-ntîmplă. Numai ce băgau de seamă că seara, seara mai ales, degetele li se subțiază, se usucă și se lungesc, unghiile se ascut și se încovoie, la spate prinde să foșnească o coadă păroasă care trebuie bine păzită să nu scape la iveală și de sub căciulă sau broboadă se înălțau coarnele. Inima, da, inima lui era pierdută. Stătea la colțul străzii, ademenind alte suflete, suflete slabe ori suflete tari, acum se vede. Dacă erai bun și drept și cu

credință, dacă nu uitai să faci semnul crucii și te fereai de rele, treceai pe lângă drac ca prin apă și nimic nu te atinge. Și dracului îi era atîta de ciudă că putea să și crape. Și dacă, totuși, treceai pe-acolo după ce-ai spus o minciună sau cu gînd să înșeli, sau cu gînd de batjocură, sau cu băătură în cap, ce se mai bucura dracul! Al lui erai! Și eu stiam două asemenea case. În casele acelea nu se făcea semnul crucii, ușa nu era către răsărit și pentru ca privirea soarelui să nu intre, se înfunda fereastra, vara sau iarna, ziua sau noaptea. Din casă răzbătea pînă în stradă cîte un zdupăit sau cîte un chiot mai deocheat pe care-l purtai în oase cîteva zile la rînd, ca un cuțit de gheață. Dar cel mai bine era să te păzești cu semnul crucii. Îl făceai așa, ferit, ori cu limba, ori, și mai bine, în gînd. Și dracii n-aveau să-ți mai facă ceva. Dar cel mai bine iute știi cînd se vedea cum casa e locuită de draci?! În dimineața de Anul Nou. Încă înainte de zori copiii umblau în cete pe la case. „Să trăiți, să-nfloriți, ca mărul, ca părul“. Și, odată cu dimineața, curțile erau toate înflorite de grîu curat, bob roșu și lucitor – semn de an bun. Numai în casele cu draci nu se vedea nici o urmă pentru că, dacă s-ar fi rătăcit chiar, neștiutor, un copil cu gîndul ca grîul curat, dracii n-aveau curajul să iasă și să răsplătească urarea cu nuci, cu colaci, cu bănuți, cu mere, căci de fapta bună dracului îi e mai frică decît de orice. Și de-atunci, nerăsplătită, urarea se retrăgea undeva, la începuturi și sămînța de grîu, roșie, lucioasă și plină, plîngea în zăpada neatinsă pînă ce putrezea și se făcea pe loc, o cenușă. Cum să nu cunoști casele locuite de draci?

Dacă pe draci îi știai, îi ocoleai și chiar și eu puteam să mă feresc de ispită. Dar iarăși, cartea cu fotografiile neguroase mi-i amintea, cum lucrau ei, gospodărește cu furcile ucigașe.

Despre moarte nu-mi spusese nimeni nimic, pînă atunci. Nu se vorbea la noi în casă. Din cînd în cînd, orașul nostru, oraș de deal, ne arăta, coborînd ori urcînd, cîte un convoi, tîrîndu-se straniu pe străzile înguste. Ne simțeam prea sfioși ca să întrebăm mai mult. A murit. Atît era tot ce aflam. Și totuși, cînd am văzut iadul în cartea atroce, mama a deschis pentru prima dată discuția despre moarte:

– Când moare omul, dacă e bun, merge în rai. Dacă omul a fost rău, are păcate, merge în iad.

Așa, deci. Oamenii mor. Nu mă mai interesa cît de bine poate fi, după ce mori, în rai. Era de-ajuns de trist și așa: „Oamenii mor“. Și totuși... dacă la capătul drumului pe om îl așteaptă moartea, cum pot fi ei atît de calmi? Cred că ei mai știu ceva, ceva, un secret, pe care neapărat voiam să-l aflu ca să mă liniștesc. Și mi-am rotunjit, astfel, întrebarea, zile și luni la rînd, și mai ales am stabilit cum cel mai potrivit moment să o întreb pe mama era acela al dimineților calme cînd mama ne povestea de toate în timp ce curăța morcovii și pătrunjeli și cartofii care se ridicau în movile blînde în ligheanul de pe masă. Mi-am făcut curaj și-ntr-o zi am pus jumătate din întrebare.

– Mamă, toți oamenii mor?

Toți, mi-a spus mama, prea blînd și prea calm și duios ca să văd în asta o amenințare. Și am pîndit zile și luni în șir pacea lină a dimineților ca să-i pun și cealaltă jumătate de întrebare dar n-am avut curajul niciodată, mai ales din cauza răspunsului, și nu atît din pricina întrebării:

– ... Și, mamă... o să murim și noi?

Și tot pregătindu-mă, și tot pregătindu-mă, nu mi-am dat seama cum am crescut și m-am făcut prea mare ca s-o mai pot întreba.

Și ce rău, și ce rău îmi pare, mai ales în ultimul timp!

Poate mama, atunci, nu mi-ar fi dat răspunsul de care mă temeam, poate mi-ar fi spus ceva care să-mi aducă liniștea toată viața. Și chiar și acum.

TÎNĂRA FATĂ ÎN ROZ

Mă așteptau. Ca-n vis traversam piața largă cu geometrie exactă: dale pătrate, lustruite, fierbinți. Mă așteptau și eu simțeam asta pentru că nu oare de aceea străbăteam după-amiaza istovită de căldură și din tot orașelul necunoscut alesesem piatra aceea lovită de soare, fără copaci, fără umbră, strălucitoare ca smaltul unei teracote și fierbinți tot ca ea?

Pictori. Și mă rugau:

– Please...!

Dar asta nu se putea. Pentru că știam ce avea să se întâmple, că nu tot așa de la portret i s-a tras și Zinei Eschenazi, frumoasa evreică spaniolă?

Mă implorau.

– Bitte schön...!

Or nu tot așa cu rugăminți s-a lăsat convinsă Zina în după-amiaza aceea fierbinte, ea cea mai frumoasă evreică din oraș?

Ei chiar erau disperați:

– S'ill vous plait...!

Dar degeaba, căci doar disperarea a fost aceea care și pe Zina, frumoasa evreică, a pierdut-o!

Atîta doar că pe Zina n-a rugat-o în cuvinte străine să-i facă portretul. Dar ei erau artiști și erau din toată lumea. Please. Bitte schön. S'ill vous plait.

Ei erau artiști și eu modelul. O tînăra fată în roz, într-o piață străină. O tînăra fată în roz. Dar așa n-avea să-și intituleze nimeni, niciodată portretul, eu nu am pozat. Dar Zina? O, Zina, da, și e atît de mult de atunci încît nici Zina, chiar de nu s-ar fi întîmplat ce s-a-ntîmplat, nici ea n-ar mai știu cum a fost. Dar eu știam.

Exact așa se întîmpla întotdeauna. Vestea plecării a venit într-o noapte, așa cum veneau întotdeauna și nenorocirile. Nu știu de ce veștile astea vin noaptea, cînd te aștepți mai puțin, cel mai ades către dimineața cînd somnul e dulce și plutești, cine știe, departe, pe o mare lină care, cu vise cu tot, doar a

ta e. Întotdeauna cînd somnul e lin și visul plutește departe și te poartă ca o plută cuminte, vestea lovește rea dintr-o dată, ca o vîslă în val. Ca o vîslă în val loveau vești anunțînd plecări depărtate, plecări fără întrerupere, și atîta bucurie făcea deseori și cîte o moarte cum face și marea și o vezi abia dimineața cînd o aruncă la mal.

Zina Eschenazi trebuia să plece și ea undeva, atît de departe și noi știam deja că și marinarii care văd multe, că de aceea și sînt marinari, aveau să se tulbure de frumusețea evreicii și, cine știe, dacă de tulburare or să mai ducă cu bine vaporul în port. Dar ziua era nepăsătoare, ea nu credea că departe e-atît de departe...

– Doar din moarte? Doar de acolo nu te-ntorci.

Și erau cuvinte atît de bătrîne pentru evreica de 16 ani că și bunica ei, Clara, i-a spus:

– Zina, tu nu ai atins azi *Tablele lui Moise*.

Și, ca și cum ar urma o poruncă, Zina s-a ridicat și a ajuns la canatul ușii, a lovit ușor cu degetele lungi, cum atinge mîna pianul, tubul din metal cu 12 table sfinte. Și bunica s-a liniștit dar liniștea a ținut o simplă secundă, căci Zina, mai nepăsătoare, s-a întors și i-a spus:

– Doar din moarte, doar de acolo nu te întorci.

Și bunica s-a cutremurat dintr-o dată, dar n-a mai certat-o, căci, ca de fiecare dată cînd trăia o bucurie sau o durere, Zina s-a așezat la pian. Și cînd a terminat de cîntat, atît de frumos a cîntat, tot orașul aflase că pleacă Zina Eschenazi, dar nimeni, nimeni nu știa încă dacă Zina de durere cîntase ori poate de bucurie cîntase? Căci de Zina erau îndrăgostiți toți băieții, dar dintre ei pe Boris ea îl iubea, un polonez rătăcit nu se știe cum pe la noi, deși nimeni aproape nu mai credea că altceva decît dragostea îi rătăcise lui Boris cărările vieții. Și pentru că de fericit plutea cum plutește o plută pe marea senină, Boris a aflat ultimul că Zina pleacă. Și a-ncremenit dintr-o dată și sub că-mașă spatele îi era ud și îl simțea rece ca ghiața. Dar tot spera:

– Nu se poate!

Și nici n-a ajuns la Zina Eschenazi acasă că a auzit de departe, prin fereastra deschisă, pianul și pianul cînta cu atîta

bucurie și cu atîta durere de-odată că nu mai lăsa loc la nici o speranță. Și blondul polonez s-a făcut și mai palid și a intrat pînă în pragul ușii sprijinindu-se ca un mort de pereți. Și Zina nu l-a mai lăsat să întrebe și tristă și strălucitoare era ca o nebună și a repetat sfidătoare, înainte ca bunica să mai spună ceva:

– Doar din moarte, doar de acolo nu te mai întorci.

Și după toate acestea, putea să nu se îndeplinească ce s-a îndeplinit? Căci Boris cu disperare a rugat-o să-l lase să-i facă portretul chiar atunci:

– Să-mi rămîi toată în clipa aceasta.

Cu lacrimi în ochi a rugat-o, căci Boris asta știa, să picteze. Dar niciodată, niciodată n-a crezut Boris că va picta înmuindu-și pensula în inimă în loc de vopsea. Și dintr-odată s-a făcut atîta tăcere și Boris și-a desfăcut șevaletul acolo, ca-n mijlocul unei piețe întinse, și tremurînd de emoție și nerăbdare și-a ales pensulele una cîte una. Zina Eschenazi încă rîdea cu rîsul ei de evreică frumoasă, dar nu mai era atît de nepăsătoare cînd s-a sprijinit de pianul negru care așa, din senin, și fără să-l atingă nimeni pe clape a oftat.

– Am să te pictez mireasă.

Dar Zina Eschenazi era îmbrăcată în roz. *O tînără fată în roz, așezată lîngă pian*, ar fi putut să-și numească lucrarea Boris, dacă ar fi pictat cu vopsele, dar Boris, direct cu inima lui o picta.

– Am să te fac mireasă în tablou, să-mi fii toată viața mireasă.

Și chiar a-nceput s-o picteze acolo, în fața tuturor. Zina Eschenazi nu mai rîdea de mult, iar cînd lumea s-a uitat mai bine, Zina stătea chiar așa, ca mireasa, și pianul negru lucios ofta ca un mire. Și lumea amuțise de uimire, așa ceva nu se pomenise niciodată și părul lucios și negru al evreicii se albăstrează tot mai tare, inele, și pe cap îi apărură întîi coronița de mir și beteală.

– Mireasă!

Au oftat toți, uluiți, Zina Eschenazi nu se mișcase din loc, nu mai era nici măcar sfidătoare și beteala îi curgea rîuri – rîuri în plete.

– Mireasă!

Nimeni nu mai scotea o vorbă de mult, părul blond al lui Boris îi căzuse pe frunte şuvițe rebele și de-atîta căldură se lipeau pe obraz. Nici nu auzea ce-i în jur, ei nici nu știau ce gîndea or măcar dacă sufletul lui mai avea puterea să se bucure că-și făcea mireasă frumoasa evreică spaniolă? Dar pe șevaletul deschis chiar acolo, înflorea pentru el o mireasă gingașă.

– Mireasă?

Dar Zina Eschenazi nici măcar nu clipea, și își dădu seama într-o clipă că rochia ei e de-acum o rochie albă, cu talia strîmtă și corsaj înalt, cu trandafiri, cu trenă bogată, din mătase lucioasă.

Din mătase lucioasă era trena bogată și corsajul alb de trandafiri al miresei de acolo, de pe șevalet, un pic speriată și cît de puțin sfidătoare. Și Boris picta, picta și cred că nici nu folosea vreo culoare ci doar inima lui folosea, și voalul începu să crească de la pămînt către umeri și se adună în cunună de mirt și beteală.

Și lumea toată nici cuvînt, nici respirație nu mai avea pentru că așa, lipită de pianul trist ca un mire, îmbrăcat în negru strălucitor, Zina Eschenazi simțea cu groază și fericire cum pe umeri îi crește chiar ei voalul, cum pornește din coronița de mirt și beteală, cum coboară peste corsajul înalt și cum se lasă gingaș către pămînt. Ar fi vrut să scape, o spaimă o strîngea într-un cerc subțire ca un inel de logodnă, ar fi vrut să strige, să se salveze într-un fel, și gîndul ei chiar striga:

– Boris!

Dar Boris n-avea să audă, și nici ea n-auzea în gînd strigătul lui la fel de disperat:

– Zina!

Și Boris lucra tot mai iute, mai iute, știa că avea un ceas, doar atît, un ceas ca s-o ia pentru totdeauna pe Zina și nu voia să uite nimic. Ochii ei mari, negri, alungiți, genele dese, întoarse, gura fragedă și-altă dată atît de duios sărutată, fruntea netedă, pielea ambrată, sprîncenele dulce-mbinat, cîrlionții lucioși, urechile mici în care jucau, chemător, bănuți galbeni de aur.

Și Zina simțea că nu poate face nici o mișcare și se uita la Boris și aproape de-l mai zărea după șevaletul uriaș desfăcut

acolo, în casa cu uşile toate deschise, ca-ntr-o piaţă mare, fierbinte, şi acolo, sub privirile unui oraş întreg ea nu-l vedea decât pe Boris şi simţea cum, sub privirile lui încordate, nebune, ea se mută încet, cu încetul, pe şevalet, încît în cele din urmă simţi că o doare atît de tare inima, dar durerea nu era în ea, ci acolo în portret, ca şi cum din ea nu mai rămăsese nimic viu şi ea era doar tabloul miresei celeilalte, din şevalet.

Şi cînd portretul a fost gata şi Boris a aşezat şevaletul lîngă pian, lumea n-a ştiut să spună care din ele e portretul şi care e modelul, dar asta a fost doar o clipă. Pentru că o clipă doar cele două mirese au fost egale, cum stau ziua şi noaptea pe acelaşi cîntar. Şi după aceea, frumoasa evreică ce sta reze-mată de pian a simţit că-i dispare voalul şi voalul chiar dispăruse! Şi rochia cu corsaj înalt, de trandafiri albi, rochia de mireasă se schimbă şi ea şi dispăru ca şi cum n-ar fi fost, coroniţa de mirt şi beteală şi nici cîrlionţii aspri şi negri, lucioşi, nu mai erau la fel şi nici Zina Eschenazi nu mai era ea, evreica cea mai frumoasă care la 16 ani a tulburat marinarii şi, de aceea, cine ştie în ce port ar fi dus şi vaporul. Şi doar în cîteva clipe, pe locul în care Zina stătuse lîngă pian era acum o femeie bătrînă care încă îmbătrînea şi sub ochii tuturor se făcea şi mai bătrînă decât bunica ei bătrînă şi aşa au urcat-o pe vapor unde, cu mult înainte de a se termina călătoria, Zina Eschenazi a şi murit.

Şi nimeni nu i-a spus lui Boris, bietul băiat, unde e mormîntul celor care mor pe mare, şi Boris încă ar mai întreba şi acum, dar chiar dacă nu i-a spus nimeni, el tot a ştiut că Zina Eschenazi a murit căci din canatul uşii de lemn lustruit, de atîtea atingeri, s-a desprins dintr-odată tubul cu Tablele lui Moise şi s-a rostogolit îndelung, cu sunet metalic, pînă la picioarele lui, ca o cartuşieră.

CĂLĂTORIA

Despre dragoste nu se vorbea la noi niciodată. Și nici despre moarte. O tăcere adîncă arunca vâl negru peste lucruri care așa trebuiau să rămînă: ascunse pe vecie în uitare ca sub o cenușă fierbinte, vulcanică. Ca sub cenușă vulcanică zăceau scufundate cu grijă, și de-aceea păstrate atît de perfect, încît trebuia doar o clipă de neatenție dar cel mai ades întîmplarea, să dezghioace uriașul secret și tulburător al atîtor istorii.

Cred că avea șaisprezece ani, cînd, copilă fiind, bunica, bunicul ei a urcat-o în rădvan (nu știu ce-a fost, dar rădvan îmi place să cred că a fost) și vreo patru-cinci zile au călătorit în fruntea unui convoi negustoresc. În strălucita Vienă au ajuns noaptea. Bunicul făcea drumul ăsta de trei, patru ori pe an: ducea marfă, lua marfă. Negustor bun, știa ce să vîndă și ce să cumpere, învățase pe de rost drumul vechi și știa cum să taie și să scurteze păduri vechi ca să ajungă, fără primejdie, la vreme de seară în hanuri sigure și prietenoase, Și-n timp ce oamenii se-ngrijeau de cai și căruțe, bunicul bunicii ciocnea cu hangiuul căci prietenia, ca și focul, dacă n-ai grijă, se stinge.

În strălucita Vienă au ajuns noaptea. Să fi stat o săptămînă la un negustor bogat la care aducea marfă și de la care s-au întors cu marfă? Oricum, aici a fost bunica la primul și singurul ei bal și poate nimic din ceea ce s-a întîmplat n-avea să se întîmple dacă n-ar fi întîlnit țiganka mută cu ghiocul ei blestemat! Sigur că țiganka era vinovată, numai țiganka, și bunicul ar fi trebuit să păzească copila, căci parcă el nu știa ce înseamnă o șoptă pornită aiurea dintr-un ghioc țigănesc?

Dar Zaza nu era țigancă decît cu numele deși negustorul nu mai era nici el sigur că în sîngele ei nu e și sînge nomad.

U găsisese la ușă în prag de iarnă geroasă, vîetate mică, murdară, înghețată. N-au putut să scoată de la ea nici un cuvînt deși fetița îi urmărea întrebările cu o privire deșteaptă, prea vie pentru ochi unui copil de 5-6 ani. Și cînd doica bătrînă, slujitoare de-o viață în casa negustorului vienez, a îmbăiat copila ca s-o curețe dar mai ales s-o dezghete, s-a văzut, spre mirarea tuturor, că obraji ei pămîntii sînt mai roz ca petala de trandafir iar codițele negre ca funia, și ca funia de murdare, au dat la

iveală părul moale, inele blonde ca mierea. Tare s-a mai tulburat negustorul la vederea puiului acela ciudat, apărut fără veste la ușa casei sale într-o dimineață geroasă. Aștepta să apară careva și să-i ceară copilul. Dar pe copil nu l-a căutat nimeni, nicio dată și curînd și-au dat seama că încăpățînarea cu care refuza să spună orice cuvînt nu e decît muțenie: fetița era mută. Cine știe ce spaimă ori poate blestem îi furase pentru totdeauna glasul dar auzul îl avea mai ascuțit decît cerbii și dacă și-un ac se întîmpla să cadă la pămînt, fetița întorcea într-o tresărire încordată capul blond ca de înger și privirea părea neagră, prea vie, prea strălucitoare pentru un copil. Fără glas învățase să răspundă la întrebări, țintuindu-te drept în ochi, în timp ce buzele se mișcau, vii, ca și cum îți încredințau o taină grozavă:

– Zaza.

Era singurul cuvînt pe care-l adusese cu ea și-așa i-a rămas numele: Zaza.

Demult timp, Zaza îi uimea pe oaspeții casei cu două lucruri pentru că două lucruri făcea Zaza extraordinar: ghicea și broda. De brodat brocarturi grele, lucruri scumpe și pretențioase, învățase în atelierul negustorului depășind repede brodeze pricepute. De ghicit, ghicea fără s-o învețe nimeni, pentru că absolut sigur Zaza se născuse cu darul ăsta. Era de ajuns ca să vadă palma întinsă și Zaza se-nfiora toată, ca o pisică că căreia-i mîngîi spinarea. Pînă ce a prins de veste și negustorul și de-atunci Zaza avea să-i distreze și să-i înspăimînte cu știința ei pe toți oaspeții. De cîte ori n-o văzuse ghicind bunicul bunicii! Cînd într-un colț îndepărtat al salonului se ridica enigmatic femeia blondă și cu ochii prea strălucitori, netezindu-și fustele largi, toți știau ce urmează: ghicitul. O țigancă în trecere spre Galiția îi lăsă amintire ghiocul.

– Zaza!

Aici a greșit bunicul fetei căci dacă n-ar fi fost țiganka blondă nimic din toate ce-aveau să se-nîmple n-ar mai fi fost. Dar el încă rîdea nepăsător și se bucura cînd Zaza și-a adunat fustele, ca trezită din somn s-a uitat în jur, și-a rotit cu neliniște ochii strălucitori și i-a-nfipt drept în ochii fetei. I-a luat în mîna uscată palma încă mică, moale, de copil, a mîngîiat-o, a rotit-o ușor, a ridicat-o urmărind cu un zvîcnet ciudat al sprîncenei linia vieții, a dragostei, a norocului. A șoptit:

– Liebe!

Bunica privea mirată și nu-nțelegea ce taină-i încredințase țiganka, vorbind fără glas, țintuind-o cu ochii prea negri:

– Liebe! Liebe!

Zaza repetă cuvîntul acela și cu buzele moi, șoptea fraze ciudate care fetei îi scăpau, dar ochii țigăncii, privirea aprinsă se tulbura tot mai tare, aproape speriată ca și cum ar fi citit într-o carte înțelesuri grozave:

– Liebe! Liebe!

Aproape țipa, dar, fără glas, țipătul era mai înfricoșător, zvîrcolire cumplită și arterele gîtului se-ncordau și de-atîta efort ochii se rostogoleau speriați, în orbită. Ce spuneau buzele moi de țigancă rotunjind disperat fraze lungi, fără sunet, într-o limbă străină din care fata străină n-avea să-nțeleagă nimic?!

– Ce spunea? a întrebat și bunica, copilă atunci. Prostii, a rîs bunicul bunicii. Dar negustorul s-a tulburat căci știa că Zaza ghicește atît de rar pentru că tot ce se-ntîmplă apoi după vorba ei se întîmplă. Prostii, a rîs iar bunicul și nici nu bănuia că peste trei zile primul bal al nepoatei avea să fie și ultimul.

Pentru bal, bunicul a îmbrăcat-o în rochie de brocart strălucitor, cu mijlocul strîns în corsaj de mătase. Cea mai frumoasă rochie brodată de Zaza, bunicul a cumpărat-o. Nu știu ce-a văzut bunica acolo, în sala strălucitoare, de bal, nu știu dacă au uimit-o candelabrele grele, plușurile noi, nu știu dacă în inima ei era bucurie ori poate de emoție se zbătea, porumbel speriat. Nu știu dacă a văzut rochiile lungi și strălucitoare, hainele firetate ale cavalerilor, ori poate s-o fi mirat cum fără de veste la primul ei bal a fost aleasă regină. Dar mai ales n-avea să știe nimeni niciodată și mai ales bunicul bunicii n-avea să știe, cînd tînărul și blondul și chipeșul husar a întîlnit ochii ficși, cenușii ca oțelul.

– Liebe! a șoptit ca-ntr-o vrajă prusacul blond și frumos ca un mire și fecioara s-a aprins repede, ca o mireasă, căci cuvîntul acela-l citise în palma ei, Zaza.

– Liebe! Liebe! a repetat pierdut, chipeșul ofițer și fata a înțeles pe loc și ochii sfioși, cenușii, și-atît de frumoși cum nu mai întîlnise husarul la niciunul din balurile lui vieneze, i-au răspuns curajos:

– Liebe! Liebe! Liebe!

N-a știut bunica nici cînd și mai ales n-a știut pentru ce a trebuit să se termine și valsul și balul, să tacă orchestra. Și cînd îndrăgostitul solemn i-a cerut, prin traducător, mîna, bunica

i-a răspuns direct, aprinzându-se repede și fulgerându-l pe sub gene cu oțelul cenușiu al privirii. Dar bunicul bunicii a refuzat neînduplecat să-și lase nepoata printre străini și-n aceeași seară a făcut bagajele ca în zori să părăsească în grabă Viena.

– Liebe! strigau osiile rădvanului.

– Liebe! Liebe! oftau arcurile lui.

– Liebe! Liebe! Liebe! își încheșta fata dinții tari în lemnul trăsurii ca să nu țipe de groază căci în pocnetul bicelor auzea deslușit focuri de pistol.

Călătoria i-a rămas ca o noapte, rece ca ea și vînată ca oțelul și bunica s-a întors mai tristă ca o regină a nopții arsă de prima geană a dimineții.

Apoi, la un an, bunicul bunicii a măritat-o cu bunicul meu, și fotografia de la nuntă o arată stînd semeată, ca-ntr-o sală de bal, alături de un tînăr mîndru și mai norocos decît blondul rămas departe să suspine și poate să se însoare cu o blondă și molatică domnișoară.

N-am auzit-o niciodată pe bunica povestind despre balul vienez, despre dragostea prusacului, sau despre a ei și nici despre refuzul categoric al bunicului de-a-și lăsa nepoata printre străini. Toate astea pluteau în aer, șoptite de alții dar pe bunica n-am auzit-o niciodată. Călătoria însă, da, mi-a povestit-o de o mie de ori. Și-n acele momente cenușiu din ochi se lumina spre albastru marin, părul negru se mai întuneca cu o noapte în care bunica se cufunda privind fix, hipnotic. Trăia, încă o dată, drumul la dus, scrișnetul trăsurii, schimbatul cailor la poștă, noaptea, cu alții odihniți; se-nălzea la focurile ascunse ale convoiului, traversa iute ape mici cu vaduri joase, poduri de fier plutind peste Dunăre, întîlnea case, oameni și, mai ales, ajungea în Viena!

Alte călătorii n-a mai făcut bunica dar ea a văzut acest drum într-o mie de feluri, de fiecare dată mai fermecat. Ultima dată a povestit atît de cutremurat de frumos că n-am mai fost definitiv convinsă că acea călătorie a fost făcută ori mai degrabă visată. Una mai frumoasă nu se putea. Și-atunci am fost sigură că avea să se întîmple ce s-a și întîmplat. Bunica a pus gramofonul cu valsuri, cum n-a mai făcut niciodată, toată săptămîna: luni, marți, miercuri, joi, vineri, sîmbătă și duminică seara a murit.

COCOȘELUL DE ACADIA

Străluccea sus, cocoțat pe raftul înalt, ca pe o creangă. Dintr-o clipă în alta te așteptai să-l auzi cum cîntă. Dar băiatul poate îl și auzise.

– Cucurigu!

Acum stătea mîndru, pe raftul cel înalt, și penele lui roșii și coada înfoiată și creasta mare, semeață, strălucneau. Era minunat.

Băiatul nu-și putea lua ochii de la cocoșelul de acadia din prăvălia strîmtă care înghesuia laolaltă....., bomboane, rom, chibrituri cuțite și nasturi. Și deasupra tuturor stătea cocoșul, cu capul dat pe spate, cu ciocul îndreptat către tavan, cu ochii închiși. Dacă nu-i auzai cîntecul era din vina ta. Dar băiatul îl auzea.

– Cu-cu-ri-gu!

De data aceasta, cucurigu nu mai era așa țăntos. Avea în el o chemare.

– Nu-ți place de mine, băiețelule? Ia-mă!

Băiatul își simți podul palmelor ude. Își desfăcu pumnii și se uită atent ca și cum ar fi putut înțelege ceva. Și le șterse de pieptul hainei și-și strecură pumnul mic în mîna bunicului. Dar bunicul nu avea timp de el. Împinse răbdător mîna mică și-și continuă treaba cu registrul. De-ale lor.

Cocoșelul își mișcă imperceptibil capul; sau doar ochiul lui negru îl cercetă mai atent, dintr-o parte? Băiatul făcu un pas spre tejghea.

Cocoșelul își întinse penele roșii ca focul și, cu ochii închiși, slobozi o nouă chemare.

– Cu-cu-ri-gu!

Era clar. Cocoșelul îl chema în ajutor. „Ia-mă, băiete!”

Și bunicul habar n-avea. Nu auzea nici el și nici negustorul chemarea speriată a cocoșelului de acadia?

DIMINEAȚĂ, CU OCHII FIERBINȚI

„La șaisprezece ani iubești dragostea“. Cum de țin minte atît de exact nu vorbele spuse de mult, cît mai ales muzica lor? Ca un vers celebru dintr-o și mai celebră poezie sună și-acum: La șaisprezece ani iubești dragostea...

Gara Mică, patriarhală, capăt de linie, capăt de lume. Drumuri puține și doar o singură direcție, una singură. Dintr-o astfel de gară tînjești la plecări depărtate, mai patetice decît într-o romanță rusească. La șaisprezece ani iubești dragostea neîncredința mai patetic decît orice romanță rusească, pe peronul îngust, tulburat de puține și sfîșietoare plecări, Olga Patigorskaia. De ce o fi spus tocmai atunci, pe peron, bătrîna profesoară de rusă cuvinte care te pot tulbura încă șaisprezece ani și mai departe, întreaga viață? Noi n-am crezut-o, nu voiam să o credem: eu și prietena mea și prietenele noastre nu asta visam? O mare, mare iubire care sigur aștepta undeva mai aproape, mai departe și fiecare plecare chiar asta, ar putea să însemne: un semn, o chemare! Ce-o fi șoptit tocmai atunci cu ochii pe noi doamna Olga? O taină? Un avertisment? Ori poate trenul tras la peronul îngust, de gară mică, patriarhală, îi amintise gara și orașul de acolo și ce îți rămîne cînd pleci, atît de departe de casă și de copilărie? Doar amintirea.

Doar amintirea e un animal atît de feroce, animal crud, de luptă care sfîșie întîmplări și le-nghite și din hăul acela mai negru ca noaptea abia de răsar luminate de un fulger. Crud animal, amintirea e leoaică tandră doar cu puii ce-i naște. Ea-i alăptează duioasă, și-i crește, pe cît de sălbatică, pe-atît de pîrtinitoare. Pui drag e iubirea. Pot să piară, în hău negru, adînc, locuri și oameni și întîmplări de demult, dar dragostea – niciodată. Pîrtinitoare, amintirea hrănește iubirea de-atunci, o luminează mai tare, o învăluie într-un dulce parfum și mai tare ea strălucește. Să se fi gîndit la iubirea de 16 ani a copilei ce-a fost, Olga Patigorskaia, cine știe cînd, cine știe unde? Să se fi gîndit doar la noi? Eu și prietena mea – Magda, îi spuneam noi,

Lena o alinta inconfundabil, rusește, mătușa ei – ne vedeam pe peron și fericite ne șopteam confidențe adolescente. Fără să știe ce vorbim, ar fi vrut poate să ne atragă brutal atenția că totul nu e decît iluzie? Dar cît de frumos spus: La șaisprezece ani iubești dragostea...

La șaisprezece ani de Anita s-a îndrăgostit un băiat. Era moda lui Elvis și pe străzi și în parc băiatul umbla cu chitara de gît. Iubește-mă tandru!, îndrăzne, pe chitare într-o engleză aproximativă și conspirativă, noi învățam rusește și părinții cunoșteau doar franceza. Love Me Tender!, îi țineau băieții refrenul, nici ei nu știau engleza dar știau că prietenul lor iubește. Love Me Tender!, ajungea și la noi; și-n traducerea noastră Anita era fericită. Dar Anita, femeie! așeza în album înc-o poză cu Elvis. Don't Be Cruel, se ruga îndrăgostitul pe muzică, și chitara la fel se ruga, Nu fi crudă!, Anita! Și Anita răspundea doar cu-atît: înc-o poză cu Elvis.

Și pînă-ntr-o zi cînd Anita a primit în dar un parfum greu, de mosc. Nu putea lua acasă parfumul, prea scump ca să nu dea de bănuit. Ce să facă? Și am găsit noi soluția. Parfumul să rămînă la fetele din internat. Dar pedagoga, domnișoara Popp, cerberul internatului de fete l-a găsit imediat: nici nu era greu, după miros. E al nostru, pregătim un cadou directoarei au sărit fetele, salvatoare. Pedagoga nu le-a crezut, dar n-a avut ce face și ziua directoarei era atît de departe! Parfumul, fie că nu era bine închis, fie că avea o defecțiune la capac, s-a evaporat zi de zi, o primăvară întregă. În dulap și, de acolo, în dormitorul larg, cu paturile aliniate militarește, se revărsau efluviile grele, tulburătoare. Domnișoara Popp intra în fiecare dimineață să le trezească și, intrînd, se izbea de parfumul acela ațîțător. Verifica flaconul. Îl găsea intact, sigilat și totuși, parfumul se evaporă. Kiss Me Quick, se auzea din parc, pînă sub ferestrele dormitorului, chitara îndrăgostitului dar domnișoara Popp nu știa englezește; și fetele repetau pierdute, îndemnul muzical: Sărută-mă, repede! Nu se mai gîndeau de mult la Anita cu admirație ori cu invidie și nu mai aveau milă nici de fără-de-noroc– îndrăgostitul

ei; îmbătate de mirosul tare, provocator, insinuant, toate visau dureros, în fiecare noapte, o mare, mare iubire. Și iubirea întârzia și nu se-arăta nici a doua zi și iar venea seara și din parc se-auzea Bosa-Nova. Și, din nou, în întunericul camerei de internat, îmbătate de parfumul vinovat fetele se scufundau în visare. Și zilele se scurgeau la fel cum se scurgea parfumul de mosc din flaconul închis, neatins și din parc se-auzea cu tristețe Heart Break Hotel și chiar așa și se simțea internatul, un hotel al inimilor sfărîmate și fetele erau aproape sigure că o să rămînă fete bătrîne, ca domnișoara Popp, fără să mai apară vreodată marea dragoste... Și cînd, într-adevăr, flaconul s-a golit singur și chiar și așa, tot mai răspîndea mirosul ca un păcat și cînd domnișoara Popp a dat cu ochii de flaconul gol, sigilat, a izbucnit într-un hohot de plîns atît de cumplit și de neașteptat că fetele n-au mai putut s-o calmeze și a trebuit să vină chiar directoarea... Și peste două săptămîni, la patruzeci de ani, domnișoara Popp fugea ca o fetișcană cu șoferul care aducea la internat lapte cu cisterna, tată a trei băieți pistruiți aproape cît noi de mari...

O, de ce n-a fugit cu-n șofer Ella, cea mai severă dintre fetele de liceu măcar atunci cînd începuse să creadă și ea, nu numai ceilalți, că e fată bătrînă? La șaisprezece ani, cînd iubești dragostea, Ella, cine-ar fi crezut?, s-a îndrăgostit de cel mai frumos actor din oraș. Cine-ar fi crezut? Toate femeile îl iubeau și la noi în liceu toate fetele îi țineau fotografia sub coperta de vinilin a caietului de amintiri, dar asta au aflat-o mult mai tîrziu, chiar de la Ella, cînd și ea, nu numai lumea, se considera o fată bătrînă. Dar pe vremea cînd Ella era cea mai severă elevă de liceu, își purta părul creț și sîrmos, învins greu, în două codițe regulamentare și nimeni n-ar fi îndrăznit să-i vorbească de dragoste. Și poate de aceea a trebuit să aștepte atîta timp deși mă tem că a așteptat altceva și de-aceea a ales, cît de sever a ales, o curbă cumplită de la margine de oraș și de-acolo s-a aruncat chiar sub roțile unui camion pentru că doar și domnișoara Popp, nu-i așa?, tot cu-n șofer a fugit...

Gară mică, gară patriarhală, cu trenuri și toate în aceeași direcție! De ce ne-o fi spus bătrîna rusoaică tocmai aici, pe peron acele cuvinte care te pot tulbura încă șaisprezece ani? Căci nu șaisprezece ani a trăit Magda – Lena., așteptînd ca-ntr-o gară mică, provincială, în care toate trenurile, toate, au o singură direcție? Așteptare febrilă, de îndrăgostiți, pentru că la șaisprezece ani, întotdeauna iubești. Dragostea... Dar pe Magda, (sau Lena) tocmai dragostea o ocolea și cu cît o dorea ea mai tare cu atît peronul era mai pustiu. Se trezea dimineța în zori, cînd și roua și iarba mai dormeau împreună, și sărea la fereastră, împinsă de nerăbdare, sau poate, cine știe?, o chemare:

– Cine ești?

Dar nimeni, nimeni, n-avea să răspundă. Și se frîngea tristă, cum se frînge singură, în grădină, o tulpină de floare. O tulpină secerată era Magdalena; murea în zori și se trezea către seară pentru o noapte de vis, de speranță și de amăgire. Și iar ca nebună sărea, tremurînd, din patul îngust la fereastră, strigăt era sau era doar o șoptă?

– Cine ești?

Și nu era nici un strigăt la geamul ei și nici măcar șoptă nu era și îndrăgostita se topea tot în uitare. Plutea printre lumi pustii cum trece prin apa de munte păstrăvul iute ca un cuțit de argint. Ca niște păstrăvi în cer, fulgere scurte și iuți luminau noaptea neagră și-o ploaie mare și rară se prăbușea pe pămînt. Lena alerga iute la geam, deschidea larg fereastra și ploaia izbea geamul negru, sticlos. Undeva, peste drum, sub coroana udă a salcîmului înflorit, doi îndrăgostiți se fereau de ploaie și de lumină. Lena se scurgea la pămînt, ca o ploaie neagră și rece și deasupra, stropii reci, mari și grei loveau zidul și casa cum ar fi lovit într-o inimă. Dragostea...

Șaisprezece ani a iubit pătimaș dragostea prietena mea, Magdalena. Mai întîi suav și romantic cum e dragostea unei fete, mai apoi trist, nostalgic, pătimaș, disperat și fierbinte. Și cînd nimeni nu mai credea și Lena rămase doar o flacăra ucigătoare, într-o dimineță devreme cînd încă mai dorm împreună

și iarba și roua, Lena a sărit drept la geam, cu gura uscată și ochii fierbinți. Și nici n-a mai întrebat ca altădată și nici n-a mai așteptat ca și-altădată tăcerea – răspuns, pentru că fereastra s-a deschis dintr-o dată și în odaie a sărit un bărbat și de-atîta emoție Lena nici n-a zărit cuțitul de-argint.

– Tu ești!

... a strigat ea, înjunghiată de fericire și nici n-a mai văzut cum bărbatul scapă din mînă cuțitul cu lamă strălucitoare, cum fericit de fericirea ei pășește ca-n vis.

– Tu ești!

... i-a răspuns vrăjit hoțul, căci hoț era și tîlhar, dar Lena nici n-a văzut, nici n-a crezut și nici n-ar fi vrut să știe căci ea aștepta dragostea și iată, dragostea ei a sosit mai ciudat și mai tulburător ca-ntr-o română rusească. Dar ca-ntr-o română rusească dragostea Lenei a fost scurtă, pătimașă și-atît de cumplită. Căci într-o seară el n-a mai apărut la fereastră și lumea i-a spus că frumosul, mult așteptatul ei mire e mort, lovit tîlhărește cu cuțitul lui de argint.

Dar Magdalena n-a crezut nici o clipă și mîndră și strălucitoare și îndrăgostită, s-a gătit ca de nuntă așteptînd la geamul deschis. Și nici n-a așteptat mult căci norocul o dată și ei i-a surîs și-a venit repede noaptea, o noapte neagră, cumplită, ploioasă și Lena a zărit sus, pe cer, fulgerînd un cuțit de argint.

– Unde ești?

Și cuțitul se-nfigea iute, mai iute în noaptea cea neagră ca într-un trup de iubit.

– Unde ești?

Și cuțitul a lovit dintr-odată și fericită Magdalena murea sub cuțitul lui, de argint.

PLOAIE DE VARĂ

Ultima era casa bunicului. După ce s-a întors de pe front cu un glonte în fluierul piciorului stîng, bunicul a cumpărat, una după alta, șapte grădini învecinate cu gîndul să-și ridice pe ele șapte case, să-și țină aproape băieții și fata. Șapte case ar fi ridicat bunicul dacă nu i s-ar fi prăpădit un fecior și dacă, la șaisprezece ani, Elena n-ar fi luat mințile celui mai de viitor dintre băieții care-o dansau la balurile frenetice și provinciale. Doar feciorii au rămas să-i ducă mai departe, bunicului, numele în strada care se curba pe coapsa tîrgului ca o șa tătărăscă și se chema chiar așa: *Drumul tătarilor*. Și chiar fusese drumul lor de spaimă și, cîteodată, în verile cele fierbinți, vîntoase grozave ridicau în cer colbul galben și-odată cu el fantoma jafilor călări.

Eu i-am văzut. Pe drumul curbat ca o șa tătărăscă, mai întîi se stîrnea o suflare de vînt. Nu era lină. Pămîntul ofta din rărunchi, frunzele tremurau, fricoase, și crengile copacilor se loveau fluierînd, cînd uscat, cînd spăimos. Ei erau, și-ntr-o clipă geana scurtă a orizontului pălea de primejdie. Ei erau. Vălătuci moi, de colb, îngropau într-o ceață lutoasă salcîmii, casele și grădinile. Cîte-o cloșcă cu pui de mătase se strîngea sub o tufă țipînd speriat. De prin curți frînghii cu rufe uscate se zbăteau violent înălțînd către cer steaguri de primejdie și de luptă. Și pînă și cerul se tulbura și se întuneca atît de tare că fața lui curată, albastră și clară se făcea vineție, și pînă și soarele își pierdea strălucirea de aur și trimitea către noi o lumină ștearsă și obosită. Era timp de bejenie și-ntr-o clipă aveam să mă pierd în codrul adînc și verde al porumbului. Tătarii urmăreau, știam, fetițe mici, ca mine, pe care să le-nhațe ușor, din galopul sălbatic al cailor, de prin curți, de prin case, de pe marginea drumului, atît de ușor, fără măcar să oprească, așa cum ai rupe, din fugă, cireșe roșii și coapte. Cîte două, pereche, ca cireșele roșii și coapte, aveau să le lege de șea, să le ducă departe, pradă dulce, pradă sălbatică. Dar eu eram demult în miezul tainic, de umbră și răcoare al codrului verde – porumb de august, înalt și puternic, trimițînd către cer sulite lungi și neînfricate de spice blonde ca niște fetițe și tot ca ele de delicate. Mă culcam pe

pămîntul cald, zgrunțuros și negru – înfricoșată și, deopotrivă, apărută. Cît de exact învățasem legile luptei, ale morții și ale vieții! Cuibărită la pieptul puternic, de bărbat, al pămîntului, ascultam cu urechea lipită cum se-apropie și cum trece primejdia. O potcoavă de-argint scăpăra pe o piatră subțire și un fulger rotat lumina pînă-n cer. Și de-atîta emoție picuri calzi coborau spicele – sulii, lunecau printre frunzele verzi, răcoreau mătasea porumbului, blondă, și pe-obrajii mei coborau. Ploaia. Ploaie de vară.

Plouă, plouă și-acum. Un val mare, puternic, se zbate între cer și pămînt. Într-o clipă înghite copacii, casa și strada. Sub balcoane și ziduri, ca sub aripi de cloșcă, efemere refugii, se-mbulzesc trecători. Cîte-un tunet, departe, sparge cerul, cîte-un fulger sprintar îl ținește la loc. Ploaie de vară. Sub fereastră mea curg șiroaie mîloase și mi-e gîndul atît de departe...

Oare mai plouă la fel peste codrul meu verde, așezat în drum tătarăsc? Ce fetiță suspină la pieptul lui de bărbat? Tot așa, din mătase, sînt puii? Dar salcîmul, înflorește la fel de curat?

leșeam după ploaie în picioarele goale. O lumină prea verde ne orbea peste tot. Luturi noi dezvelea derdelușul. Săniile dulci lustruiau hleiul galben și pe vale murea înecat un trifoi. Cîte-un strat luneca, rupt de ape. Cîte-o cloșcă plîngea puii-n veci dispăruți. Un vițel blînd și prost răsărea din grădină. Curcubeu-nălța steag de pace, pe cer.

Cît de aproape se-ntîmplau toate cele! Așteptam cu emoție și încordare știri ciudate care-aveau să ne umple de teamă și uimire. Iazuri vechi se rupeau semănînd prin grădini crapi solzoși. O recoltă tristă îndestula mesele fără bucurie. Crapi cu burți albe se coceau și mureau printre brazde fierbinți. Prea tîrziu mai găseam burta albă, umflată de icre a unui pește uriaș. Cum de nu-l descoperisem la timp, pentru ce nu zărisem din vreme solzii lui de argint? Un pește cu icre – ce ispită, ce pedeapsă mai mare putea să existe? Grele de ploi, ca burțile pline de icre ale crapilor, se rupeau în răstimpuri iazuri vechi, de la Ștefan cel Mare. O recoltă prea tristă semănau prin grădini. Niciodată, niciodată să nu te bucuri de crapii ce-ascund în burți cîte-un iaz plin de pește. Cînd ucizi înainte ca viața s-apară, așa cum ucizi stricînd ouă în cuib trist, de păsări, poți duce cu tine povara unui mare păcat.

Și noi știam de un om care chiar a murit purtînd o pedeapsă mai grea ca orice blestem. Locuia o căsuță mică și-atît

de firavă, ca un cuib trist de păsări. Se născuse bătrîn, eram sigură, pentru că nimeni nu-l văzuse altfel, niciodată. O barbă albă și rară cobora spre pămînt și tot așa, alb și rar era părul. O cămașă lungă și albă abia lăsa să se vadă un fel de ȋtari lipiți, albi, de picioare bătrîne și-atît de nesigure. Și chiar și cojocul pe care-l puneă iarna pe umeri fără putere, din blană albă, de oaie, era croit. Sprijinit în baston pășea lin, moale, pe pămîntul uscat. Nu se uita la nimeni și nu vorbea cu nimeni și de-aceea m-am mirat atît de mult cînd într-o seară, spre toamnă, trecînd pe lîngă gardul de lemn, i-am auzit vocea bătrînă, uscată. Poate voia să-și amintească dacă mai știe să spună ori nu un cuvînt? Dacă mai are glasul sau dacă nu cumva Dumnezeu i-l luase de cine știe cînd? Oricum, m-am oprit cu mirare lîngă gardul cu ostrețe așteptînd, ca dintr-o altă lume, vocea uscată. Dar cuvintele nu s-au mai repetat, omul alb și pleșuv scufundase din nou, în tăcere, prispa săracă, de lut. Era singur. Dimineăta, aveam să aflu că peste noapte murise. Nu mai avea să apară, ca-n fiecă zi, alb și blînd ca o umbră, cu desaga legată strîns de toiag, să se-așeze fără nici un cuvînt în fața porților privind rușinat, ori mai degrabă absent, spre pămînt. Nu părea că-l mîină vreo nevoie, ori foamea, ci mai presus decît ele o pedeapsă amarnică îl trimitea să se-așeze zilnic în dreptul fiecărei case, cu privirea-n pămînt pînă ce-i aruncaî în desaga albă pere moi, busuioace, covrigi calzi, caș de oaie, ouă proaspete, nuci. Le primea uitîndu-se către tine atît de absent, fața i se mișca într-o vagă durere, încît chiar ne miram să-l vedem peste-un ceas stînd la umbră pe prispa uscată și luîndu-și din traistă prînzul sărac. Era tot pierdut, tot tăcut, doar o umbră.

Patru pereți albi sprijineau un acoperiș ca-n ilustratele cărților vechi. Casa. Două palme de pămînt galben; curtea. Crengi uscate, de prun: gardul. Nici pisică, nici cîine, nimic. O femeie miloasă cu o căldare de var îi spoia, primăvara, și casa, și prispa, și gardul.

Umbra albă, ușoară, făcea parte din viața noastră ca ploaia, ca zăpada, ca florile de măr, cireșele roșii, codrul verde-al porumbului, ca Anul Nou. Și doar cînd a murit am aflat ce povară grozavă îl mai ținea în picioare. Era singur pe lume pentru că atît de demult, pe cînd era doar băiat, copil ca și noi,

furase din cuiburi de rîndunici ouăle și-astfel puii n-aveau să mai iasă niciodată din găoacea lor caldă.

Așadar, nu se născuse bătrîn? Avusese și el, vreodată, creștetul blond ca mătasea porumbului? Alergase și el, ca și noi, după ploaie, prin iarba udă și orbitoare? Știuse și el să se cațere în nukul înalt, cu pielea lucioasă în care te prindea amețea, atît de iute și de pătrunzător era mirosul frunzelor negre și verzi? Se ferise și el din drumul tătarilor cînd vîntoase grozave ridicau pînă-n cer vălătuci moi, de colb? Și atunci, pentru ce omorîse ouă mici, pistruiate, după care plîngeau, nopți în șir, rîndunici? Dar asta n-am fi aflat-o dacă n-ar fi murit.

Dacă n-ar fi murit Hariton, lipoveanul roșcat care se-mbăta zilnic și zilnic dormea sprijinit cu nădejde de barba stufoasă în gardul de scînduri late, terminate cu țepușe de lemn, cine-ar fi știut? Hariton nu se-nsurase niciodată și care-ar fi fost lipoveanca în stare să-l culeagă din gardul grădinii, dormind în picioare ca tras în țeapă? Și-apoi, chiar și Hariton, între lipoveancă și vodcă, ce-ar fi ales? După cum s-a văzut, și din viața lui, iată, se-alesese pustiul. Prea puțini erau cei care-și mai aminteau de flăcăul voinic, cu mustață roșcată, vesel și bun ca un animal mare și blînd. Hariton era pentru toți lipoveanul bețiv pe care, de-un timp, îl ocoleau toți și din altă pricină. Într-o seară întunecoasă, de primăvară, pe ploaie, s-a văzut în fața casei lui un om răstignit în noroi. L-a văzut cu ochii ei, o vecină, traversa, în fugă, către casă, prin ploaia rece, de primăvară și, dacă n-ar fi fulgerat tocmai în clipa aceea, femeia poate chiar ar fi călcat pe mîna lui întinsă. Degeaba au sărit, numai în rubăști, lipovenii, direct în cizme, degeaba au căutat, cu felinarele-aprinse, drumul în sus și-n jos, n-au găsit pe nimeni. Dar femeia îl văzuse și se jura că-l are și-acum înaintea ochilor, răstignit într-o baltă, ud de ploaie și de norii și cu mîna întoarsă către casa lui Hariton. Degeaba, de la Hariton n-au scos nimic, lipoveanul roșcat și bărbos se uita fix la femeie și golea, ca pe apă, sticla de vodcă. Cine știe, și-au spus oamenii și s-au liniștit pe la casele lor. Dar, din nou, peste cîteva săptămîni iar s-a arătat, într-o noapte, pe ploaie, omul căzut, cu mîna întinsă rugător, ori poate cu amenințare înspre casa lui Hariton. Și iar Hariton a dat peste

cap vodca, nu una, ci două sticle și iar n-au găsit oamenii nimic. Și de-atunci, la fiecare ploaie turbată, dacă te rătăceai prin fața casei lui Hariton, puteai călca fără veste peste mîna întinsă care se lungea, se lungea și de frica ploii, a nopții și-a mîinii care amenința, ori poate ruga, Hariton stivuia lăzi de vodcă să le aibă la îndemînă și la prima picătură de ploaie Hariton începea să bea și nu se mai trezea decît cine știe cînd, cel mai adesea înfipt în gardul de lemn al grădinii, agățat în barba mare și colțuroasă.

Și pentru că n-au putut să împiedice ori măcar să găsească arătarea, oamenii au început să ocolească drumul care tăia ca o punte dreaptă chiar prin fața casei lui Hariton. Și doar fiindcă știa că avea să moară curînd, și doar fiindcă nici vodca nu mai putea să-i mai fie de vreun folos, Hariton povesti cum mîna, mîna se-ntinde demult spre el, tot mai lungă, tot mai amenințătoare și că de mîna aceea va muri, vinovat. Și-ntr-adevăr, după ce isprăvi povestea chiar așa și muri, horcăind, ca și cum o mînă lungă, răzbunătoare îi ajunse, în sfîrșit, pînă la gît. Se cutremurau adînc lipovenii, mîna o știa Hariton, era a lui Achim cel care se-nnecase pe-o noapte ploioasă și neagră în pîrîul cu bulboane viclene, adînci. Hariton îl lăsase fără ajutor, cu mîna întinsă pe Achim, cel mai bun prieten al lui Hariton fiindcă Achim se-nsurase cu Daria și Daria nu tocmai lui Hariton i-a promis că-l așteaptă să se-ntoarcă din armată? Daria era, de cîți ani?, o băbuță zbîrcită și cocîrjată dar mîna prietenului din copilărie, cu care-mpreună învățase să-noate și cu care sărise-n bulboane de-odată, mîna îi bătea într-una în geam: scapă-mă, prietene! Și pentru că Hariton se-ascundea de rugăminți după sticla de vodcă, ori poate din cauza Dariei nu voia, mîna lui Achim se făcea tot mai lungă, tot mai grea, mai răzbunătoare. Dar așa ceva nu se poate, spuneau lipovenii bătrîni mirîndu-se grozav căci țineau minte exact cum murise Achim: lunecase de pe puntea subțire direct în bulboană într-o noapte neagră, ploioasă, și nu era nimeni pe-aproape să-i dea o mînă de ajutor, nici dușman nici prieten căci Hariton încă mai făcea armata și de-aceea și Daria îl uitase!

Dar gîndul? Întrebă careva aprinzînd lumînarea chiar în cli-pa în care murea Hariton horcăind, sugrumat ca și cum i-ajun-sese la gît mîna de prieten trădat, mînă răzbunătoare.

POVESTE DE PRIMĂVARĂ

S-a trezit dimineța – devreme și o rază de soare i-a sclipit bucuroasă în geam.

– E primăvară!

Și chiar primăvară era. O primăvară grăbită care începea încă înainte de martie. Se ridică ușor din pat, se mișcă mai repede, mai vioi printre lucruri și mobile. Bărbieritul, dușul, pasta de dinți. Își prăji pîinea cum nu mai făcuse de mult, pîinea prăjită cu unt era un răsfăț de cînd rămăsese singur, și cînd și cafeaua mare, fierbinte, fu gata se simți ca în duminicile acelea de demult cînd, în cinstea lor, se instala cu cafeaua în fața ferestrei.

– E duminică.

E duminică și e și primăvară. Cîte-o palmă de gheață se mai agață de rădăcina vreunui copac dar, în rest, mugurii stau să plesnească. Niciodată n-a fost prea atent la culorile anotimpului dar ce bine știa altădată cînd izbucnea înăuntru, în el. Pe trotuarul din față un băiat se juca aiurea cu o rachetă de lemn.

– Așteaptă o fată.

Da, o fată aștepta. Și iat-o a și venit și e la fel de stîngace dar se preface cu mult mai multă șiretenie. Fetele-s totdeauna mai șmechere ori băieții sînt mai proști? Chiar îi venea să rîdă: iată ce putea să-l preocupe! Și dintr-o dată se revoltă vesel: de ce nu? Se simțea ușor, îi era bine, se bucura că trăiește și asta era un semn sigur:

– E primăvară!

Nu-l mai avusese de mult, sentimentul acesta, oare de cînd? Nu mai are importanță. Important e doar că există. Termină cafeaua, luă din șifonier pardesiul pus acolo din toamnă, fularul gri, de mătase, coborî. Liftul îl purtă blînd și opri cu un sunet aproape muzical. Aerul era încă rece la umbră, dar în plin soare se simțea întreaga căldură.

Se amestecă vesel, printre lume și-și dădu seama repede că îl stăpînește o încîntare fără motiv. Ridică din umeri. Era bine. Ca și el, de bezmetici, trecătorii se grăbeau, bucuroși, de primele semne ale anotimpului. Unii încă mai purtau cojoace grele de

iarnă, dar descheiate, ele se arătau obiecte apăsătoare și inutile. Femeile mai ales îmbrăcaseră toalete de primăvară și pălării cochete, iar revenise moda pălăriilor! Fete tinere îmbrăcate ciudat, în pantaloni de culori țipătoare treceau zgomotoase în grupuri mari. Intra și ieșea din magazine, fără un scop, fără un țel. Era bine. De cînd nu mai simțise așa primăvara? Parcă trecuse un an uriaș peste el, era an cu nu știu cîte ierni și fără o singură primăvară. Nu-și dădu seama cum, în același timp cu o doamnă, trăgea de ușa magazinului, el să intre, ea, să iasă.

– Pardon!

Ea îi surîse cu multă îngăduință privindu-l drept în ochi, dintr-odată, și-n aceeași clipă el simți că-ntre ei doi ea stabili o mică atitudine complice.

– Scuză-mă, e primăvară, spune el.

– E primăvară, mie-mi spui? Răspundea ea, părăsind magazinul. El nu mai intră, rămase confuz, în prag.

Ea își flutura părul împărătesc și tocurile înalte făceau țoc-țoc-țoc pe trotuar. Subțire, brunetă, nervoasă. Și el își aminti dintr-o dată căldura complice ce care-l întâmpinase în prag. Se luă după ea fără nici un gînd. Oare de cînd nu s-a mai uitat după o femeie? Tocurile țacăneau complice țoc-țoc-țoc pe bulevard. Ea se oprea o clipă în fața unei vitrine, apoi își flutura părul și pornea înainte. El după ea. Și femeia tînără, înainta nervos, chemător, ca și cum încorda un arc trupul ei și arcul îl trăgea și pe el, și el se supunea vesel și fericit. Oare de cînd nu s-a mai luat după o femeie? Se simțea tînăr și fericit; de scheiat par-desiul filfîia vesel și fularul de mătase se zbătea ca două aripi de fluture. Mergea și el, repede, după mersul femeii, se simțea bine, se simțea bucuros. Ea deschise cu putere ușa magazinului de poșete și intră. Intră și el dar nu înaintă, o așteptă ca și atunci, la ușă, și cînd ea dădu să iasă el întinse mîna ca și atunci, o dată cu ea. Dar ea îl privi drept în ochi și dintr-o dată expresia aceea caldă, pregătită sub pleoape, îngheță pe jumătate.

– Pardon!

El îi spunea, din priviri:

– E primăvară, dar ea nu mai răspunse la fel ca prima oară. Era din nou în stradă, în urma ei. Strada toată asta făcea: alerga după ea, bărbați și femei, hipnotizați de mersul decis al tocurilor ei ascuțite, de flama neagră a părului ca un steag. El zîmbi, reușise să se strecoare, abil, depășind două grupuri mai leneșe, care nu puteau face față, evident, ritmului vesel, nervos, stresant. Ca într-o cursă lungă, se simțea bine căci se simțea tînăr. Privea cu indulgență cum grupuri întregi ori cîte unul singur, trecătorii abandonau ori se lăsau depășiți. Din nou ea se opri în fața unui magazin. O ezitare de o secundă apoi se aruncă pe ușa deschisă. Era un magazin cu etaj, îl știa și el. Nu mai urcă. Se plasă doar în mica intrare cu coloane elegante de la parter și se hotărî s-o aștepte acolo. Inima îi bătea peste poate. Prin fața ochilor îi trecea Gina, iubita din vremea studenției, cocheta care se lăsă condusă, de la distanță, o săptămînă întreagă pînă ce, într-o seară, exact cînd ajunse în fața casei și el dădea să se-ntoarcă, ea îl opri brusc:

– Vino!

– Vino!

Auzea în urechi și acum, dar vocea ușor voalată semăna cu a femeii brunete care urcase la etaj, și privirea ei adîncă, complice i se înfîcea în rărunchi. El îi ieși brusc în față cu zîmbetul afîșat, ca un steag, pe figură:

– Am venit, sînt aici!

Dar ea îngheță, se încruntă surprinsă și ușor înspăimîntată, ezită o clipă, doar numai o clipă, din spate coborau și alți cumpărători și ea, așteptîndu-i, se grăbi să coboare cu ei.

Cînd o femeie se teme înseamnă că-i pierde siguranța. E deja a ta. Așa îi spusese pe vremuri colegul cu cel mai mare succes la studente. O femeie se teme cînd vrea să fie a ta. Așa-i jocul. Nu-i spusese colegul, asta aflase singur, atît de demult. Chiar de la Gina. Femeia tînără, brunetă, mergea în spate. Se temea! Îndrăzni el, și-și simți pieptul inundat de-o imensă bucurie.

Se simțea bine și asta-i era de ajuns. Orbit, se izbi de doi adolescenți care veneau către el îmbrățișați.

– Vă rog să mă iertați, se scuzară ei dar el aproape izbucni în rîs. Ce ușor îi era sufletul! Ce ușor e! Parcă plutea.

Nu simțea nici o greutate, nici trup nu mai avea. Doar flacăra neagră a părului brunetei îl conducea prim mulțime de la distanță și simți dintr-o dată, așa cum ai da cu încetinitorul un film, prima sărutare. Era tot așa, primăvară, era martie, și era în curtea școlii, și era seară. A închis ochii și-a atins buzele colegei după care se ținuse aproape un an. Și-n clipa aceea l-a fulgerat, în genunchi, o lovitură ascutită și, o dată cu dînsa, a căzut în genunchi.

– Nu știu. Nu știu... Nu știa s-o sărute.

Și ea i-a luat capul în mîini cu-atîta duioșie și înțelegere, parcă vedea, cu încetinitorul dat, acest film, cum ea îl ținea capul în mîini și-l săruta din cale afară de duios, culcîndu-l acolo sub nuci, acolo, în curtea școlii, pe frunzele uscate și arse de zăpada unei ierni ce-abia a trecut. Zîmbi:

– Fetele-s întotdeauna mai șmechere ori noi, băieții, mai proști?

Se desprinsese de filmul acela care-l făcu să piardă în mulțime părul negru și care fremăta în foșnet dar îl văzu aproape, atît de aproape, atît de aproape. Femeia tînă era chiar în fața lui, oprise un milițian, avea o privire enervată și speriată și întinse mîna:

– Acesta!

În clipa aceea și-a dat seama că pe el îl indică mîna întinsă cu teamă, pe el îl caută ochii reci, enervați, speriați. Abia avu curajul să treacă de milițianul care privea neîncrezător cînd la ea, cînd la trecătorul cu pardesiul descheiat și fularul fluturînd pașnic, steag de primăvară. A mai făcut cîțiva pași, dar atît de greu, atît de greu, o durere sau o lovitură îl fulgerase peste genunchi, pardesiul îl simțea greu, pantofii de plumb, se făcuse frig și chiar și soarele trimitea săgeți mai neprietenoase. Un taxi l-a luat exact cînd credea că se va prăbuși dintr-o dată. A intrat în liftul care era deschis, și liftul a urcat greu, în timp ce din oglinda lui îl privea chipul descompus al unui bătrîn istovit.

A mai avut putere să descuie și să se așeze în fotoliu și-acolo l-au găsit după cîteva zile. Era singur pe lume și-așa a murit.

Dar de ce știu atît de bine dimineața aceea cu soare? Pentru că femeia speriată sînt eu.

DINCOLO DE ZID, MAI DEPARTE

De mult n-am fost în Nord. Poate o viață, poate două să fi trecut. Așa de departe sînt toate și de-aceea, tocmai de-aceea atît de aproape.

... Ei trec pe străzi grăbiți și indiferenți și poate pe inima mea calcă și nu știu... Aici în colț, ne așteptau la tonetă înghețată – vara și iarna – halviță. De la cinematograful urcau alene trei străzi îmbrăcate-n verdeață... Doar aici îl puteai întâlni: se plimba concentrat, în frac și melon, mic, elegant, vorbind într-una singur, scufundat în nebunia lui fără întrerupere, cel ce fusese gloria intelectuală a orașului. Profesorul. Iată salcia sub care, într-o dimineată, a fost găsit un copil. Și copilul rîdea și se uita cu prea multe înțelesuri pentru un prunc nou-născut. Și din pui, salcia s-a făcut copac dintr-odată și, pînă în seară, copilul – om bătrîn. Mă opresc o clipă sub balconul turcesc și aștept, ca-n vis picurau sunete de flaut, cînta Mirandolina, fata frumoasă pe care boala sau un blestem o lăsase fără picioare. Și Mirandolina cînta jalnica ei soartă atît de frumos că lumea se oprea încremenită și lacrimile picurau singure; și dacă Mirandolina ar fi vrut, putea să scufunde orașul întreg într-o mare de lacrimi. Atît trebuia, numai să nu se lase de cîntat. Și cred că și sub marea de lacrimi sunetele ar fi ieșit la fel de pure și de îndurerate. Dar Mirandolina nu mai cînta și chiar mă miram că nimeni nu știe ce s-a-ntîmplat cu țiganka cea tînără și nenorocoasă, cum a dispărut ea fără urmă și unde, de s-a stins sunetul trist de flaut? Dar n-am mai apucat să-ntreb ceva, nici despre flaut, nici despre Mirandolina, că inima mi s-a strîns de o neașteptată, grăbită emoție. Cum de ajunsesem la timp? Se dărima tocmai zidul în care dispăruse, ca într-o fotografie, băiatul grec îndrăgostit nefericit pe care o grecoaică nebună îl topise ca pe-o lumînare cu îndîrjita ei indiferență. În fața ferestrei grecoacei, o primăvară-ntreagă băiatul a sprijinit zidul cu ochii lipiți de lumina putredă a abajurului ei de mătase. Și pînă și zidul s-a-ndurat mai mult ca grecoica căci n-au putut să-l desprindă de-acolo; și se topise de tot, și doar ochii încercănați rămăseseră-n zid ca-ntr-o fotografie... Și de-aceea a și rămas zidul, pentru femei și fete tinere, un fel de semn al norocului în dragoste. Și chiar purta noroc dacă-l atingeau și bărbații lor se-ntorceau către

ele de oriunde-ar fi fost... Oh, ajunseseam la timp. Din zid începuse-ră să se scoată cărămizile. Și se-ntîmpla să fie tocmai un ceas de repaos, cînd lucrătorii mînceau undeva la umbră, ori poate se răco-reau cu vreo sticlă de bere. Chiar nu venisem în nord de o viață, ori două, dacă oameni necunoscuți desfăceau, cărămidă cu cărămidă, zidul cu grecul și n-aveau habar nici de povestea lui tristă, nici de trista lui soartă! Și nimeni nu mai știa despre norocul pe care-l purta din zid îndrăgostiților. Poate și zidul își pierduse puterea s-aducă noroc, oricum asta se-ntîmplase de mult de tot, cînd despre dragoste ascultam pe șoptite și numai povești...

Povestea Caterinei o șopteau toți și de fiecare dată tot altfel, tot mai ciudată.

Azi mă gîndesc că nimic ciudat n-ar fi fost în povestea Caterinei dacă n-ar fi venit războiul. Căci Caterina, ca toate fetele de 19 ani, era îndrăgostită, avîntată și romanțioasă, s-ar fi mă-ritat repede, ar fi făcut copii, i-ar fi crescut și astăzi ar fi avut 70 de ani și, desigur, nepoți.

Dar războiul n-a lăsat-o să devină măcar o mireasă ferici-tă. Nunta ei a fost o nuntă de lacrimi, mirele a plecat pe front, avea ordinul de chemare în buzunar și la tren a mers cu floarea de mire la butonieră și toată nunta plîngea pe peron. În tranșee era, cînd s-a născut fetița: tot Caterina. Tatăl a văzut-o tîrziu, cînd Caterina cea mică avea trei ani. Și tot în tranșee era cînd s-a născut băiatul, Mihai, ca și tatăl. Și dintr-o dată, despre Mihai de pe front, Caterina n-a mai avut nici o veste. Poate s-a rătă-cit, poate e rănit, poate scrisorile s-au încurcat undeva. Caterina spera. Poștașul bătea la porți și porțile se-ndoliau și strada răsuna la plînsul femeilor. Războiul era aproape terminat și flăcării mureau încă în lume. Plicuri oficiale făceau mai grea cu atîtea dezastre geanta bătrînului poștaș care-nmîna plicurile cu vinovăție. Dar pe Caterina plicurile o ocoleau. Și-au început să vină bărbații acasă: războiul se sfîrșise, era pace.

– Pace!... spunea Caterina, cu gîndul la Mihai. Caterina cea mică și Mihai cel mic se jucau prin casă și nici nu puteau înțelege atîtea cuvinte, dară-mi-te cuvîntul la care mama lor plîngea și rîdea repetîndu-l:

– Pace! Pace! ... spunea Caterina cu teamă și cu speranță și n-ordată aștepta cum așteaptă osînda sau izbăvirea cel judecat.

Pace! Pace! Pace!... Spuneau toți pe străzi, cu speranță, cu bucurie, cu sfișietoare durere. Război nu mai era și bărbații veneau acasă. Se-ntorceau în trenuri lungi, slabi, osteniți, tulburați, încercînd să-nțeleagă ce tocmai uitaseră: pacea. Dar Mihai n-a venit. A umblat Caterina peste tot, a stat de vorbă cu zeci și sute de soldați întorși de pe front. Mihai dispăruse. Și nimeni nu putea spune cu tărie nici că e mort, nici că-i viu.

– Trăiește! ... Spunea Caterina și ea simțea că Mihai al ei e viu și cînd se uita la Mihăiță cel mic știa sigur:

– Trăiește!

– Ce faci tu Caterină? o căinau din ochi femeile.

– Aștept. ... Spunea Caterina și ele iar clătinau din cap, adică „ce să aștepți dacă n-a venit, nu mai vine”. Învățaseră bine femeile că asta e regula la război. Cine nu vine e mort! Rămăseseră destule văduve și destule plicuri oficiale în oraș și atîtea chiar pe strada lor! Dar Caterina n-avea timp să le asculte înțelepciunea cea tristă.

– Aștept! Și se-nsingura îndîrjită ca să nu o mai întoarcă vreuna din nemărginită ei speranță.

– Aștept!

Striga ea cu tot sufletul.

– Așteaptă, o lăsa oftînd, lumea, și nici nu s-a mirat cînd peste doi ori trei ani, cu întîrziere, poștașul i-a adus și Caterinei plicul care spunea că eroic... Mihai... Caterina a trebuit să citească de cîteva ori, de la un capăt la altul, scrisoarea oficială; se descoperise mult mai tîrziu unde căzuse sergentul Mihai și unde zăcea îngropat. Așa e-n război. Unii zic că ea a plîns toată ziua și noaptea, și poate cîteva săptămîni în șir, pînă cînd s-a liniștit, pentru că mintea ei prinse să rătăcească. Alții jurau că poștașul a văzut cum Caterina a citit scrisoarea fără o lacrimă, fără un cuvînt, fără nici o durere pe fața ei încremenită. Și încremenită a rămas Caterina, și doar un singur lucru spuneau toți la fel: că mințile și-a pierdut de durere, dar atît de grozav de parcă un burete ștersese de-ndată, din capul ei, orice gînd.

Și sînt destui cei care spun cum Caterina a rămas acolo în fața ușii, la geam, ca și cum ar aștepta pe Mihai care-i pe-aproape plecat, după lapte ori pîine. Și așa a rămas Caterina în ușă, pe scaunul ei scund, privind drept și senin pentru că ce gînduri să-ți faci cînd bărbatul e plecat la pîine ori după țigări?

– Mama...

... au încercat s-o strige Mihai cel mic ori Caterina cea mică. Dar ea se uita undeva, departe cu privirile duse peste creștetul lor, priviri senine de madonă care știe să aștepte în liniște ceea ce-i este sortit.

– Mama, mama...

... au încercat să-i ceară de mîncare copiii, dar ea nu-i auzea, vocile lor nu ajungeau pînă la ea, cum nimic din grozăvia sau frumusețea lumii n-o mai putea atinge.

Copiii au mîncat tot ce era prin casă dar ce era s-a terminat atît de ușor, era foamete și era greu, era după război, nimeni n-avea prea mult și toți aveau nevoie de toate... Le era foame copiilor, Caterina, fetița, înțeleșese mai repede că mamei nu-i mai poate vorbi, dar Mihai, Mihăiță cel mic, o trăgea de mîneacă așa cum puilul cel prost mai încearcă să sugă la ursoaica-mpușcată.

– Mama, mama, mama...

Dar Caterina nu mai putea s-audă vreodată nici un cuvînt. Surîdea blînd, împăcată, pe scaunul ei, așezată în fața ușii, și privea pe geam drept înaintea știind atît de sigur că bărbatul ei, dintr-o clipă în alta, avea să se-ntoarcă.

Răzbită de foame, ori poate de grija pentru micuțul ei frate, fetița a plecat singură pe străzi, pînă a găsit larma pieții. S-a uitat întîi pierdută la bucățile mari de brînză de pe tarabe, că-nile cu smîntînă o făcură să amețească, bucățile mari de do-vleac copt și plăcinte miroseau sfișietor. S-a apropiat de-un țaran și l-a luat hotărîită de mîină. L-a dus acasă și fără nici un cuvînt i-a arătat din privire covorul. Omul l-a luat și i-a pus în palmă legătura cu brînză, dar fetița a clătinat din cap:

– Bani.

A luat banii și a fugit la colț după pîine. S-a întors cu pîinea cea neagră, rotundă, trei sferturi de pîine, trei lei și un leu de marmeladă. S-a întors curajoasă, l-a hrănit pe fratele mic care

tremura de bucurie, i-a dat și mamei, care, absentă, a mușcat din felia de pâine, și abia la urmă a mâncat și ea. Pâine neagră cu marmeladă. Cîte un sfert de fiecare. În sfîrșit, mîncau. A doua zi, tot așa. Dar banii repede s-au terminat. Trei sferturi de pâine neagră, și un leu marmeladă. Și-acum Caterina cea mică a știut ce are de făcut. S-a dus la piață, a pus ochii pe un om cu bani, l-a luat acasă și i-a arătat: plapuma. Și iar au avut pâine și marmeladă. Și au urmat: pernele, masa, scaunele, ei dormeau în culcuș, făcut gata pe jos, vasele, cerceafurile, fețele de masă, hainele. Mama privea cu bunătate de madonă țărănul care ieșea din casă cu balotul sub braț și-l petrecea cu atîta îngăduință creștinească iar copiii se aruncau către pâinea cu marmeladă ca niște mici animale înfometate. Curînd n-a mai fost ce vinde în casă. Și atunci, primul om pe care l-a adus fetița i-a arătat fără cuvinte fereastră. Omul a scos-o din balamale ușor, era după război, materialele de construcții lipseau, casele trebuiau refăcute, o fereastră era lucru mare. Apoi, la fel, cealaltă fereastră. Casa arăta către lume chipul trist, cu ochii scoși și în cadrul gol al fiecărei ferestre se vedea cîte un cap livid de copil. Curînd, avea să se vadă întreagă, ca-n vitrină, și Caterina cea mare, căci a venit rîndul ușii deși țărănul s-a sfiit o clipă în fața ochilor blînzi, iertători, dar fetița l-a îndemnat mînioasă, din priviri:

– Ia-o!

Acum, casa parcă era un desen ieșit din joaca unui copil: avea ochi, nas și gură. A venit rîndul pereților și s-a smuls bîrnă cu bîrnă, pînă ce acoperișul a ajuns să se țină doar în stîlpi, în cele patru colțuri ale casei.

Dar mă întreb: oare cum s-a putut întîmpla asemenea grozăvie sub ochii unui oraș blînd, răbdător și milos? Și, probabil, s-au întrebat și ei atunci dac-au ajuns să spună, și cu dreptate, că după război atîtea case erau stricate, atîția orfani, atîtea văduve, și peste toate venise și seceta. Iar Caterina se înstrăinase de bună voie, de mult și ei o știau tînără, sănătoasă, vrednică. Covoare, pat, dulap, cîți n-au ajuns să dea pentru un pumn de făină? Și cine se mai uita la cine, cînd atîta secetă trimitea zilnic în sud o armată flămîndă și epuizată și trenul foametei lăsa în gări zilnic cortegiul tragic de morți? Și-apoi Caterina n-a cerut nimic

de la nimeni și chiar dac-au văzut cum se desfăcea casa, bîrnă cu bîrnă, or fi crezut că se mută ori își face alta. Nu?

Nu, Caterina n-a cerut nimic de la nimeni. Era în altă lume de mult. O lume blîndă, senină, fără războaie, fără secetă, fără foame, fără morți. Și nici copiii n-au cerut și nici nu mai puteau ca să ceară, mici animale hăituite de foame, de singurătate, de spaimă. Nu mai puteau nici să iasă și nici să se țină în picioare, și, într-un ultim, neînțeles nici de ei, îndemn, se ghemuiseră slabi, vineți, fără putere, lîngă Caterina cea mare, ca niște pui care însă mai caută sprijin lîngă ursoaica ucisă. Așa i-a prins prima ploaie. După lunga secetă, care ajunsese să secere mai multe vieți ca războiul. Ploaia și-a arătat semnele spre seară, cînd nori negri păreau să grăbească înserarea. Dinspre toate patru zări, se anunța o ploaie cu fulgere scurte și ascuțite după care repede urcau în înalt tobele grele ale tunetului. Și dintr-odată, ca și cum cerul s-ar fi rupt în acea clipă, ploaia a izbucnit. Oamenii au ieșit afară, cu bucurie și disperare, jucau nebunește în ploaia înaltă, preoții scosese, pentru a cîta oară, prapuri aducători de-ndurerare, femei și bărbați în picioarele goale topăiau ca niște copii și-ngenunchiau acolo sub ploaie, rîzînd și plîngînd. Ploaia se-ntețea, nu se mai vedea om cu om, decît în lumina fugară a fulgerelor, și doar bubuitul greu al tunetelor acoperea larma sălbatecă, sfîșietoare. Și în perdeaua strălucitoare a unui fulger tăios, coborît din cer drept, ca o sabie luminoasă, oamenii au văzut cu groază cum peste Caterina și copii se-ndoaie negru acoperișul care a și căzut cu vuiet năvalnic. Și poate strigătul lor de groază să fi acoperit chiar și tunetul care a urmat dar cînd din cer un fulger nou a tăiat întunericul s-a văzut clar că din casă, din Caterina cea mare, Caterina cea mică și Mihăiță, se alesese atît: nimicul. Și poate atunci, în clipa aceea, într-o singură clipă, pentru prima oară și-or fi pus și întrebările pe care nu avuseseră timp să și le pună un an. De ce Caterina a stat atîta în pragul ușii? De ce erau atît de vinete și de slabe chipurile copiilor? De ce casa nu mai avea pereți și din casă dispăruseră orice urmă de lucruri? Întrebări prea tîrzii, iar rușinea – un răspuns fără nici un folos. Și poate de aceea și ploaia nici nu le-a dat dreptul la lacrimi, pentru că din cer atîta apă cădea, pentru ca nimeni, dar nimeni,

să nu simtă în colțul ochilor boaba aceea fierbinte, sărată, a lacrimii care, lunecînd pe obraz, pînă pe gît, să le poată aduce în suflet o liniște istovită. Și ploaia cădea din înalt. Mai neîndurătoare, mai împietrită, mai nepotolită; și apa lovea, în perdele grele, creștetul, pleoapele, spinările, în obraji.

... Caterina ar avea astăzi, știi eu? 70 de ani și, desigur, nepoți. Așa n-are decît o poveste care apasă și-acum. Pentru că de atunci nu e o ploaie care să cadă mai puternică ori doar o veselă, fragedă aburire, pentru că în ferestrele tuturor celor care au cunoscut-o apare, ca într-un ecran, acoperișul negru, care tocmai se prăbușește. Nici perdelele groase, nici draperii grele, căptușite, nu au putut să apere casele de cumplita vedenie: acoperișul negru, ei trei și ploaia din care rămîne atîta: nimicul. Și jur – împrejur, toți cei care o știau și se-nvecinau cu Caterina au trebuit să bată la ferestre scînduri dese și o primăvară-ntreagă au răsunat, tînguitor, cuiele înfingîndu-se-n scînduri, ca și cum oamenii de pe o stradă întreagă se-nchideau de vii în coșciuge înalte de lemn.

Trec tristă pe strada fără ferestre care-nconjoară un strat de flori ca un mormînt: casa Caterinei.

– Ce Caterină? se miră oamenii.

Și eu le amintesc povestea ei cum, pe șoptite, și noi o aflasem în copilărie, și oamenii mă privesc cu nedumerire. Și eu le spun din nou povestea și le arăt casele fără ferestre și le mai spun c-au uitat tot dacă și zidul, zidul cu greul, se dărîmă. De grec nu știe nimeni nimic deși le spun că băiatul a fost acolo de i-au rămas doar ochii, ca-ntr-o fotografie. Pe-acolo trece negru asfaltul, pe care toamna cad, cu sunet sec, castane coapte și se dezbracă repede, nerușinat, ca să se arate goale, cu pielea lucioasă, la vedere.

– Care zid?

Și nici n-au vrut să mă creadă că l-am văzut, dar îl văzusem, zidul pe mine mă aștepta, parcă făcuse o efortare, așa cum doar cel ce, pe moarte, găsește atîta putere cît să-i ajungă la căpătîi cel iubit.

Care Caterină?

Și ei mă privesc exact cum îi privesc și eu care știu că-n geamul lor apare, ca-ntr-un chenar, cu copiii, în ultima clipă a vieții, Caterina cea mare.

OFELIA ȘI SEARA

Și de-atunci rămăseseră astfel: o statuie acum bătrână care încă îmbătrînea, o femeie tânără, încremenită în tinerețe pe veci...

Dar noi nu știam. Ne apropiam cu sfială de casa tăcută închizînd în ogive limpezimea grea a cristalurilor din ferestrele în care nu apărea niciodată măcar o umbră. Izolată de noi și de lume, casa cea mai pustie dintr-un întreg oraș ne fascina totodată înconjurată de un zid mai înalt ca un om înalt. Cînd ne lipeam obrazul de ferecătura grea de metal a porții, ochiul nostru deslușea cu uimire curtea acoperită împărțită egal în dale albe și negre ca o uriașă tablă de șah. Și chiar era o uriașă tablă de șah, dar noi nu știam. Peste casa și curtea pustie, croncăneau către iarnă ciori negre îngrijorate. După-amiezile toamnei putrezeau leneș destrămind prin vitralii o lumină galbenă, vinovată. Verile încingeau nemilos dogoarea necruțătoare a unui cuptor uriaș și doar primăverile îndrăzneau delicat să înalțe pe ziduri flamura verde a unei iedere neașteptat de statornice. Știam că e o casă pustie și totuși o simțeam fremătînd cu neliniște ca un trup omenesc în care slab, dar mai bate, o inimă. Ca o inimă care încă mai bate cînd liniștea străzii și a nopții se lasă atît de grea încît te temi că se sparge, de după vitraliile cu desen hieratic se deslușea în răstimpuri bătaia pendulului din perete. Unsprezece. Doar această oră bătea și numai noaptea orologiul băt看 și noaptea se înfiora îndelung la auzul celor unsprezece semnale ca și cum ele ar fi numărat atent secundele unui trup încă viu și mai ales ultima, care era doar șoptită, și mai sfioasă decît răsuflarea.

Cîte o minge rătăcită din întîmplare ne dădea prilejul să ne apropiem de casă și să ne lipim obrazul de fierul rece al porții. Nu surprindeam niciodată vreo mișcare și niciodată n-aveam să auzim măcar pentru o clipă foșnirea ușoară a perdelelor de mătasă. Era Casa Artistului, știam toți, dar povestea lui nimeni încă n-o aflate. Povestea lui ciudată am aflat-o într-o zi la fel de ciudată...

Era o zi ca și acum, la sfârșitul toamnei... Treceam ca de atâtea ori prin fața casei și ca de atâtea ori am atins cu mîna în joacă, mînerul înalt, al porții zăvorîte. Dar, ca niciodată, mînerul a coborît scîrțîind încet, ca o tuse înecată și, spre uimirea mea fără margini, poarta a început să alunece lin, deschizîndu-se. Mi-era cumplit de teamă, dar curiozitatea, care era și mai mare, mă țintuise pe loc. O curte acoperită, împărțită în pătrate albe și negre, așa cum doar o zărisem altădată, prin împletitura metalică, părea pustie. Dar curtea nu era pustie și nu era nici casa și de undeva, din umbra întunecată a unei odăi, am auzit:

– Vino!

Înghetașeam de spaimă dar îndemnul s-a repetat și-am auzit și mai deslușit:

– Vino!

Am înaintat. O femeie tînără și una bătrînă, îmbrăcate la fel, se uitau dincolo de mine pierdute, cine știe, undeva departe. Și-atunci am auzit pentru a treia oară, și mai apropiat:

– Vino!

Era un glas de bărbat și nu știu de ce dar mi-am dat seama că era obosit. Nu-l vedeam dar simțeam că se apropie după cum bastonul izbea înfundat în covoarele grele în care pașii se pierdeau înghițiți fără nici un ecou. Și-abia a ajuns în dreptul meu și l-am văzut și mi s-a părut că și femeile au avut amîndouă o ușoară, imperceptibilă, tresărire. El era. Și-n noaptea aceea, pe care știu că n-am s-o uit niciodată, am rămas pe loc, ascultînd acea cutremurătoare poveste pînă cînd, pînă cînd am fost sigură că o să se-ntîmple la fel cum s-a-ntîmplat cu Ofelia. Și pentru că pe el nu puteam să-l opresc și, mai ales, nu puteam să-i opresc povestirea, am fugit. Căci nu tot așa ar fi trebuit să fac și atunci?... Și astăzi Ofelia ar fi rămas la fel: o frumoasă și blondă fecioară... Dar cu Ofelia s-a întîmplat altfel.

De Ofelia noi n-am fi știut niciodată și n-ar fi știut nimeni dacă n-ar fi fost poloneza aceea bătrînă, micșorată de ani pînă la statura unui copil firav, de școală. O vedeam dimineața cum iese din casă, gîrbovită, dar cu pasul harnic, mărunț, cu părul alb strîns în coc răsucit, ca o mică cocoașă, în spinare. Se

întorcea peste cîteva ore cu același mers egal, vrednic, întotdeauna preocupat. Bătrîna poloneză era în oraș un personaj! Și atîtea istorii, adeseori palpitate, se povesteau despre parașutarea ei la noi, în timpul invaziei Poloniei. Așa au fost salvate și ea și prietena ei, căci fără prietenă n-a vrut să plece. Și mai era și o cățelușă care o mușcase pe prietenă în ajun și-atunci au luat cu ele cățelușa, să se vadă dacă e turbată sau nu. Pe o prietenă o chema Ofelia...

– Ofelia e atît de gingașă...

Bătrîna povestea despre Ofelia ca despre o zîină și nimeni nu putea să înțeleagă. Erau prietene de demult, din copilărie, nu se despărțiseră nici în școală și nici măcar războiul nu le despărțise, căci iată, erau împreună. Dar bătrîna vorbea despre Ofelia, ca despre o ființă de basm! Pînă și cățelușa îmbătrînise și-si ispășise vechea vină slujindu-le cu credință și-acuma abia se tîra prin cameră, în urma bătrînei și doar Ofelia rămăsese în povestiri, atît de tînără și frumoasă! Ofelia nu cobora niciodată treptele casei îmbrăcată-n verdeață și niciodată nimeni nu o văzuse măcar umbrind perdeaua unui tainic geam!

Poloneza bătrînă, care, de bătrînă ce era, își pierduse și numele, rămînea singura legătură cu lumea încît începusem și noi să ne temem că Ofelia este numai închipuire. Și totuși... Cînd intram, rar, dar intram, chemați de poloneză în salonul violet, scufundat totdeauna în umbra și răcoarea storurilor coborîte, de undeva din casă, de sus, se auzea, dulce, șoapta unui pian neînchipuit de trist. Am fi urcat iute în spirala roșie din lemn de cireș a scării dar privirea tulbure a bătrînei ne oprea ferm ca și cum chiar sub pleoapele lăsate vinovat peste ochi ne ghicea teribila nerăbdare. De emoție mîngîiam cu dosul palmei mătasea elegantă a pernelor moi, violete, din salonul englezesc rămas dinainte de război și mătasea tare, lucioasă, țipa scurt sub mîngîierile noastre stîngace; și asta ne înfiora. Mîncam pe tăcute dulceața de nuci din farfurioarele fumurii, de cristal, beam apă, mulțumeam. Parcă și pianul tăcea. Degeaba ne încordam auzul să nu pierdem de sus nici un sunet. Dar nu, nici o șoaptă, nici un foșnet nu venea din camerele de la etaj. Plecam. Dar odată,

ei, bine, odată, eu n-am mai ieșit împreună cu ceilalți; m-am ascuns în vestibul, după draperia largă, ca o cortină, și când am auzit din bucătărie zgomotul farfurioarelor puse la spălat, m-am întors cu pași pisicești. O lumină difuză lustruia spirala roșie de cireș ispitindu-mă. În câțiva pași mă și aflam de-acum sus, în capul scării. Inima-mi bătea nebunește căci acolo, sus, auzeam deja o foșnire ușoară ca de frunziș veșted. Am mai făcut un pas, încă unul, și m-am oprit în fața glaswantului cu ochiuri mici de cristal. Vedeam tot. Ei bine, Ofelia exista.

– Eram un om tânăr...

Începuse povestea. Artistul și-aprindea atent pipa și-n clipa care-a urmat, odaia se legăna în mirosul parfumat de tutun care mie, și atunci ca și acum, îmi dă amețeli.

– Eram un om tânăr...

Tânăr. Bogat. Talentat. Toată viața îi stătea la picioare. Era în Paris de câțiva ani buni, terminase Belle-Artele, avusese succes în expoziții, își făcuse prieteni, iubite. Colinda bistrourile și orașul cu un grup vesel, artiști și midinete cu capetele înfierbîntate de succes ori doar de iluzii. Erau pe cheiurile Senei un grup vesel și tânăr. Boema. O țigancă tânără și blondă avea să le ghicească la toți. Ultimul-lui. Îi trase mîna spre ea, se aplecă să citească și apoi îl fixă cu ochii negri, strălucitori:

– Boierule, nu e bine ce văd.

Dar grupul era vesel și boierul n-avea nici o grijă.

– Boierule! îl fixă iar țigancă cea blondă. Într-o zi, o țigancă o să-ți ghicească în palmă și tu ai să faci după ea o țigancă din piatră și țigancă asta din piatră o să fie nenorocirea ta, boierule...

Grupul era vesel, nu voia să știe de nenorociri și în clipa următoare o ridicară pe sus și-o aruncară în Sena. Era desigur o glumă. Nici Sena nu era mare, era un an secetos, alături se scăldau copii și bărbați tineri care-au și scos-o pe țigancă la mal. Apa curgea netezindu-i părul, îi dezveli fruntea, fustele se lipiră ude de trup șiroind pe asfalt... Sculptorul scotoci după un bănuț de aur s-o plătească pe țigancă pentru baia neprevăzută. Dar când ridică ochii rămase așa, cu mîna întinsă, ca un milog. Dintr-o fustele crește de mătase, acum ude și lipite de trup, ieșea

o statuie drapată în falduri. Fruntea netedă și bombată, sînii tari, mijloc subțire, coapsele lungi și puternice.

– O Mariană! strigă sculptorul surprins. O Mariană!

Parisul era în plin concurs pentru statuia Republicii Franceze, și iată modelul!

Așa a ajuns sculptorul să-i facă statuia. A luat-o la atelier pe țigancă, i-a dat acolo o cameră, haine, bani; lucra zi și noapte. Un îmbold niciodată înțilnit îl făcea să uite de prieteni și obo-seală. După cîteva săptămîni de schițe, statuia începuse să iasă din blocul de marmură albă așa de ușor de parcă singură se elibera cu bucurie din încleștarea de veacuri a pietrei. Pe țigancă, artistul nebun nici nu o vedea. El vedea doar atît: statuia, Mariana, și statuia se descleșta cu bucurie din blocul de piatră la simpla lui chemare. Degeaba băteau în ușa atelierului artiști, prieteni și midinete. Ușa rămînea zăvorîtă toată vara, pînă spre toamnă, cînd, într-un tîrziu de noapte, statuia fu gata. Și-n ora aceea tîrzie, cînd frunzele doar se-auzeau mînate de vînt pe trotuare, sculptorul văzu pentru prima dată că-n fața lui stau două statui, doua Mariane. În perete, pendulul bătu rar, și sculptorul numără unsprezece bătăi, și simți o inexplicabilă groază ca și cum număra secunde de viață sale din urmă. Și-abia în clipa aceea își dădu seama că e îndrăgostit. Nu s-ar fi putut despărți de niciuna din cele două Mariane. Tot Parisul artelor frumoase se perindă o zi și o noapte în atelierul lui și statuia și fata făcură laolaltă valuri valuri de gelozie și admirație. Într-adevăr, statuia era o minune și o minune ca asta nu se mai văzuse de mult. Poate doar anticii să mai fi fost însuflețiți de atîta har. Și, ca să nu se departă de nici una dintre statuile sale, sculptorul împachetă la repezeală și părăsi fără regrete Parisul ca să ajungă acasă în cîteva zile și să se instaleze definitiv în casa în care mă aflam și eu acum și care-l așteptase pustie atîta timp. Se uita mut de admirație și de spaimă și chiar și acum pe țigancă tot ascunsă o ținea, de teamă. O iubea nebunește... Și ea-l iubea. Ar fi trăit fericit dar...

– După un timp, mi-am dat seama că nu mai pot lucra.

Aici artistul tuși, își răsuci fularul alb, de mătase, și-l aruncă peste umăr cu neglijență.

– După un timp mi-am dat seama că nu mai pot lucra...

Într-adevăr, statuia era atît de perfectă, o culme a artei. Pînă și gîndul de a pune mîna pe daltă ori pe mapa de schițe îl obosea și mîna cădea obosită, aproape înaintea gîndului. În curtea mare, cu dale pătrate, albe și negre, cele două Mariane îl fascinau, înnebunindu-l. Atunci a început să bea. Să aibă coșmaruri. Nu mai putea ține în mînă daltă ori creionul. Prea multa lui fericire avea în ea, încă de la început, simburile dezastrului. O iubea și o ura pe țigancă în același timp, cu aceeași intensitate.

– Tu ești vinovată!

Dar țiganka blondă, fierbinte, îl primea în brațele ei pătimase, făcîndu-l cel mai fericit dintre toți fericirii și cel mai nefericit totodată. Pe zi ce trecea își dădea seama că dacă nu se eliberează de țigancă, ca artist nu mai avea nici o scăpare. De gîndul acesta ucigaș se îmbătă mai tare ca de alcool și veni acasă cu ochii tulburi și roșii și era mai pornit ca un taur într-o arenă. Și cînd pe întuneric lovi, mai avu vreme să scrișnească ca un nebun:

– Tu ești vinovată!

Dar țiganka nu se clinti și de sub lovitură, ciudat!, se auzi scrișnet de piatră. Și în perete, pendulul se auzi tragic, numărînd rar, unsprezece bătaii. Cînd tîrziu artistul s-a trezit din leșin, care a fost lung și adînc ca o moarte, el n-a mai fost niciodată ca înainte. Era acum om bătrîn. Și statuia îl fixa cu privirile îndurerate iar țiganka încremenise pe veci. Și de atunci rămăseseră astfel: o statuie acum bătrînă care încă îmbătrînea, o femeie tinerețe, pe veci. Și de atunci pendula avea să bată doar atît, înainte de miezul nopții cu un ceas...

Odaia era acum plină de fumul alb, povestea și tutunul parfumat mă ametiseră și totuși, mi-am dat seama, acele lungi, ca niște sulite se îndreptară sigur către ora fatală! Și dintr-o dată mi-am amintit de Ofelia.

...Ei bine, Ofelia exista! Era acolo, în fața mea. O fată înaltă, subțire și blondă, cu păr luminos ca mătasea, îmbrăcată într-

un vestmînt alb și lung, ca un voal. Stătea cu spatele spre mine și nu mă vedea, dar o oglindă ovală, în fața ei, pe perete, îi înrăma chipul blond ca de înger și mi-l trimitea mie ca-ntr-un medalion. Dar aceeași oglindă – vicleană! – avea să mă prindă și pe mine și-n clipa aceea Ofelia a scos un țipăt ascuțit și la țipătul acela am încremenit, căci, dintr-odată, oglinda cu chipul Ofeliei s-a umplut cu zeci și sute de mici crăpături și o plasă grea i-a împăienjenit chipul frumos ca de înger. Dar nu, oglinda nu s-a spart, căci Ofelia s-a întors către mine și-am văzut că chipul ei era bătrîn și zbîrcit, brăzdat, și Ofelia era mai bătrînă decît prietena ei, poloneza bătrînă, și din părul acela blond și strălucitor ca mătasea nu mai rămăsese decît o cînepă veștedă și chiar și vestmîntul nu mai era decît un giulgiu alb, ca de mort. Degeaba am fugit îngrozită, era prea tîrziu, și nici nu cred c-ajunsesem să cobor toată spirala sîngerie a scării, c-am auzit cum Ofelia s-a prăbușit și-a murit.

Iar acum, cînd vedeam cum aleargă în casa pustie, spre ultima oră a nopții, acele lungi, ca niște săgeți ucigașe, din pendulul odăii, am fost sigură că și aici, în Casa Artistului, se va întîmpla ce s-a-ntîmplat cu Ofelia. Și pentru că nu puteam să opresc povestirea și pentru că arcul tîrziu al nopții încordase deja săgețile lui ucigașe, am sărit în picioare și-am traversat în fugă curtea mare, cu dale pătrate, trăgînd după mine privirea încremenită în tinerete a țigăncii tinere și răceala de piatră a statuii bătrîne care încă îmbătrînea. Și cînd am trecut și de poarta de fier, s-a auzit deslușit pendulul, măsurînd atent, în unsprezece bătăi, ultimele secunde ale unui trup ce de-acum nu mai era viu.

GRECOAICA

Erau triști, locuiau în centru, aveau școala și clubul lor. Grecii.

Grecii, spuneam și treceam prin parc, ocoleam copacii bătrîni și frunzoși, săream gardul mic de fier forjat și ne opream sub ferestrele școlii. Își spuneau lecțiile într-o limbă ciudată, cîntată, care amenința să se transforme în fantasmă. Grecii. Conjugau și ei verbe? Aveau ca și noi, substantive? Ce ape și ce munți învățau, în limba aceea necunoscută care parcă avea două straturi: un rînd pe deasupra, ca o apă, senină, care te poate păcăli; un rînd dedesubt din care, oricînd, putea izbucni trecutul, sau deopotrivă, focul. Nu se jucau cu noi, nu ne iscodeau cu curiozitate; și ei erau tot așa, două straturi. N-aveam nimic în comun. Nu voiam nimic împreună. Știam că trăiesc o tragedie. Grecii fără țară. Au scăpat cu viață dar au pierdut țara. Îi priveam cu o jale imensă; mai știu niște copii la care tot așa ne uitam: fără mamă. Trei fete, trei surori. N-aveau împreună zece ani cînd le-a murit mama. Cînd vorbeam despre ele mi se strîngea inima de fiecare dată chiar cînd ajunseseră și ele și eu, la liceu. Și chiar și acum cînd scriu și mă gîndesc că au, la rîndul lor fete, tot așa cu o strîngere de inimă mă gîndesc: fără mamă. Fără țară ca fără mamă. Ce-or fi scris ei, acolo, la lecția „patria mea”? Ce munți or învăța ei, printre lacrimi, la lecțiile lor? Ce ape curgeau în limba aceea necunoscută, ca un rîu lin care ascunde bulbuci adînci? Noi învățam, împărțind în pătrățele mici, harta, ca s-o desenăm pe de rost. Să-i facem conturul și cu ochii închiși; Începeam de la Buzias, urcam ușor, la Lipova, traversam Cîmpia Tisei, ajungeam tocmai în nord, unde ca niște umeri, harta se înălța, și ajungea și la Horodiște, curgea apă, cu creionul albastru, Prutul involburat pînă la bălțile mari brăilene, la cele trei guri flămînde ale Dunării, o luam prin cîmpia arsă, dobrogeană, pînă la răcoarea albastră a fluviului, făceam capul de rățoi al Dunării la Cazane și ajungeam la Bazias. Și apoi, în triumf, ne întorceam desenînd cu creta albastră, Marea cea Mare. Dar

ei? Dar profesorul lor? Plecase din Grecia cu pantaloni albi și i purta și la noi, pe frigurile și zăpezile noastre grozave, din Nord! Îl vedeam iarna, vînat de frig, înotînd prin nămeții înalți, cu pantofi și pantaloni albi și cu capul înfășurat, în loc de căciulă, într-un fular vișiniu. Pasăre de țări calde! Prima iarnă pe care au trăit-o la noi, în troienele și crivățul Nordului i-au îngrozit precum sfîrșitul lumii pe toți. Și-au fost atît de mirați, atît de mirați cînd pe la mijlocul lui martie stratul de zăpadă s-a subțiat atît de mult, atît de mult, încît se vedea ici colo, spinarea neagră a pămîntului prin grădini.

– N-am crezut, spuneau ei în limba aceea ciudată, mîngîitoare și aspră. Nu mai sperau să mai simtă soarele, că vor fi iar frunze verzi, să se întoarcă pînă și păsările. Să fi iernat doar unele din ele acolo unde ei n-aveau voie să meargă și unii chiar aveau să și moară fără să mai ajungă vreodată? Nu-i întrebam, chiar dacă mai știau și ei, românește. Dar tot așa, se plimbau, singuratici, pe străzi, fără să vadă nimic, pustiți de dorul lor, cu ochi mari, negri, încercănați de tristețe.

Și-apoi ne-am obișnuit cu totul: noi cu ei, ei cu noi și cu orașul. Aveau să rămînă aici ani în șir pînă cînd o soartă mai miloasă avea să-i adune din toată lumea. Dar viața mergea înainte. Copii creșteau, mergeau la școală, se înscriau la facultate, se căsătoreau. Dar între ei. Greci între greci.

Triști mai erau doar acolo, la club, vorbeau vesel și cîntau trist, atît de trist și de sfîșietor că nici nu voiai să afli ce spun cuvintele lor învelite în sunete ciudate care și acum lunecau în două ape, bolovănoasă, apa de dedesupt și atît de mlădioasă cea de deasupra. Și mai ales n-am să uit vreodată nu dansurile lor, ci *dansul*. Aveam să-l recunosc peste mulți ani într-un film celebru cu un grec care făcuse nume și avere în America. Dansul lui Zorba. Aveam să-l recunosc cu uimire, dansul la grecul nebun și bărbat de pe ecran și să mă mir, în primul rînd de acea muzică care-l însufletea. Dansul. La clubul lor, grecii dansau fără muzică. După o noapte de plîns și petrecere, cu melodii oftate și cuvinte ciudate, de greci, cînd, pe rînd, venea dimineața

alburie, ciudată, și grecii stîrniți de noaptea grecească petrecută împreună, începeau dansul, dansul lor. Și-atunci se făcea o tăcere cumplită, de se-auzea bătaia înăbușită a inimii, și fără un cuvînt, fără o șoaptă, fără un oftat grecii se ridicau și ochii lor, încercănați, se înnegurau mai tare, o fixitate bolnavă dilata pupilele lor negre, periculos de adînci, și ca o ultimă umbră îngheța și surîsul. Prin ușile larg date în lături aerul tare al dimineții pătrundea năvalnic și obloanele ferestrelor se prăbușeau de perete cu un oftat. Ultimele neguri încremeneau și ei așteptau: nu era nici întuneric, nici lumină, nici soare nu era, doar palida strălucire a lunii. Toți, față în față, într-un cerc ucigaș; o rîndunică să fi intrat între ei, rătăcită în zborul ei buimac, cădea secerată la pămînt. O liniște mai grea ca apa morții, în care și bătaia înăbușită a inimii era un bubuit. Și-apoi toți, dintr-odată! La dreapta, ca un val, ca o legănare, toți. Mîinile sus încleștate în umerii celui de-alături. Un cerc ca o roată. O roată cumplită. La stînga. Dreptul în aer. În așteptare legănată, o clipă, în aer bănuind o primejdie. Și-apoi brusc, se schimbau. Stîngul sus, o așteptare legănată. Unduirea trecea ca un frison prin umeri, se transmitea, curent viu, de la un om la altul, frisonul trecea, ca un val, ca o briză din marea lor caldă, ochii se întuneau și din pupilele adînci ieșeau fulgere iuți, primeau răspunsuri alte fulgere, tot iuți și fierbinți. Valul bătea la gleznă, stîngul și dreptul schimbau între ele rolul de vînt și rolul de val. Freamătul urca pînă la genunchi, grindină iute, trecea în frison, de la umăr la umăr, valul cuprindea mijlocul, iuți și fierbinți, țipau fulgere și grindina deasă mărunță, cercul strîngea și strîngea, nici o viață aici să ncapă, cerc ucigaș, omora chiar și-un gînd rătăcit, rîndunică buimacă, cerc ucigaș, pățimaș. Dansul. Nici o muzică, nici un vaiet, nici un suspin, pînă ce pe cer, otrava palidă a lunii se topea și pieria.

Și doar în clipa aceea, o neștiută comandă îngheța, în zvîcnet nervos cercul și din el se surpa cum ai rupe din om, carne vie, Grecoaica. Cu un țipăt grozav, care ne trezea și trezea și morții din somn, înjunghiată de ceva nevăzut, grecoaica cea mai

frumoasă se prăbușea pe podeaua neagră care și ea mai tremura după ritm ca spinarea înfiorată a unui animal încă viu. Și dansul și noaptea se spărgeau totdeodată și grecii plecau împietriți cu obraji uzi și cearcănele mai negre și mai adânci.

Nu știu nimic de grecoaica aceea turbată, cu părul inele albastrui, cu ochii încercănați și sprâncenele înalte, îmbinate. Nu știu cît era de frumoasă. Grecoaica n-avea nume, așa îi spuneam toți. Nici bărbații nu vorbeau despre frumusețea ei, dar se jurau că era făcută numai din scînteii. O fi fost, și asta se vedea chiar și după cît de albastru îi lucea părul, năvălind în șuvițe crețe pe umeri, pe spate, pe unghiul adînc ascuțit al bluzei, croit cît să ascundă dar mai ales să dezvelească, atît cît să însemne o grozavă promisiune? Oricum ar fi fost, Grecoaica dăduse foc bărbaților din oraș.

Duminica, cînd de la un capăt la altul, lumea se plimba ca să se întîlnească unii cu alții dar mai ales să se lase văzuți, sub balcoanele turcești ale caselor de negustori, duminica seara, ieșea și Grecoaica. Mai întîi se zărea în balcon; se legăna molatic în balansoarul de bambus, singurul bagaj cu care plecase în drumul lung, către nord; Grecoaica mișca leneș aerul după-amiezii coapte, cu evantaiul negru, de mătase. Și rochiile erau toate negre și de mătase. Croite pe corp atît de perfect, ori chiar cusute direct pe piele, atît de ciudat foșneau la fiecare pas și taftaua se unduia în ape violete cum numai la cozile de păun împărătești puteai să găsești. Grecoaica mișca aerul după-amiezii grele de așteptare și, sub sprîncenele ei îmbinate înalt, ochii aruncau priviri ucigașe, pentru că vai de cel care în clipa aceea le întîlnea. Încetul cu încetul, fetele și femeile o urau deopotrivă căci focul femeii cu pielea neagră stricase liniștea multor case. Cîte un munte de bărbat atins ca de lingoare începea să se topească precum lumînarea și atunci era lucru știut: *Grecoaica*. Niciodată, niciodată n-avea să mai fie ca înainte. Dar, duminică de duminică, după stat în balconul turcesc, Grecoaica cobora leneș, unduitor ca o felină mare la vînătoare. Niciodată nu dădea greș. Niciodată vînatul n-avea să-i scape. Se spunea că demult,

cînd Grecoaica era un pui de copilă cu pielea neagră și privirea fierbinte, acolo, pe insulele mediteraneene un hoț de inimi îi furase dragostea și plecase cu ea. Povești. Grecoaica n-avea inimă, era toată numai ispită și scînteii albastre săreau din șuvițele crețe acoperindu-i jumătate din trup. leșea la pradă, felină mare, cu patima vînătorii în sînge. Întotdeauna singură, cu poșeta mică, de lac negru sub braț, cu pantofii înalți, cu toc subțire, cu sunet clar. Nu știu cum era la față Grecoaica. Șă fi fost frumoasă? Poate. Dar, sigur, trup ca al ei nu s-a mai pomenit. Avea o talie atît de subțire, atît de nefiresc de înaltă, de parcă Dumnezeu sau poate chiar diavolul o făcuse din două părți și numai întîmplarea îmbinase șoldurile atît de înguste și atît de perfect șlefuite, rotunjind mătasea grea, foșnitoare, cu talia subțire și totuși atît de puternică ca să poată duce, ca o coardă neagră, explozia sălbatică a sînilor grei și tari. Și cînd cobora, felină turbată, cu plăcerea prăzii născută în sînge, știa, cît de bine știa, cum, în spatele ei, o urma credincios, șirul lung și sinucigaș. Și atunci, ca voluptatea vînătorii să fie mai mare, mai repeta o dată plimbarea, și era o dată și încă o dată, și înnebunite de rivalitate, victimele se sfîșiau între ele, atît de dornici, pentru că fiecare bărbat și-ar fi dat și sufletul nu numai viața să fie el cel ales. Și chiar așa se-ntîmpla. După ce se plimba și stîrnea pe toți, Grecoaica se oprea în fața casei și cu-un rîs viclean sau poate trufaș își întindea mîna. Ai văzut vreodată un om hipnotizat? Așa se ducea alesul și strada mare încremenea toată în parfumul castanilor înfloriți, bărbați și femei totdeauna. O boare de vînt temătoare ridica un norișor de praf blînd și, sub cămășile de mătase, bărbații își simțeau pielea udă și rece. Femeile tremurau neputincios și-i doreau Grecoaicei atît: focul cel veșnic, și nu se urneau de sub balconul îngust pînă cînd, dinăuntru, un lampadar cu șnur aurit, așezat sub perdea, arunca către stradă o lumină putredă și înfiorată.

- Blestemata!
- Grecoaica!

Blestemata, scrișneau femeile, aruncînd printre dinții strînși de ură, ocări grozave și descîntece de dezlegat bărbați ori iubiți.

Grecoaica, oftau bărbații, așteptînd ca pa ghimpi să mai treacă o săptămînă, să vină din nou duminica și la ceasul cînd soarele scăpăta, molcom, dincolo de coroana verde și parfumată a castanilor, să se așeze din nou cu dorință mai pătimașă ca și cu nesfîrșita speranță de-a fi aleși drept pradă.

O săptămînă-l ținea pe cel ales. Nu se vedea decît lumina galbenă, putredă, a lampadarului cu șnur aurit, de mătase, aprins zi și noapte după perdeaua Grecoaicei. Și exact după o săptămînă, cînd, în balconul turcesc, viespea aceea neagră cu mijlocul subțire și elastic ca un pui de panteră, sălbatec, ieșea ascunsă leneș de mătasea foșnitoare a costumului, din casă cobora o stafie năucă, palidă, fără sînge în obraz, cu obraji supti și privirea rătăcită. Om nu mai era toată viața, d-apoi bărbat. Și fără să ia în seamă cutremurătoarea apariție, din nou, băieții și bărbații orașului înnebuneau gonind pe sub balconul Grecoaicei, încercînd să-i prindă o clipă privirea, în lassoul pătimașei lor dorințe. Dar Grecoaica, ca o felină mare, sătulă, îi ațîta sporind așteptarea cu leneșe balansări care i-or fi amintind, poate, după-amiezile fierbinți, voluptoase, pe vremea cînd era o fetiță – femeie căreia un hoț de inimi îi furase inima? Prostii. Grecoaica n-avea inimă, era făcută toată din scînteii și cînd soarele scăpăta, ușor, și turlele ascuțite ale bisericilor scilipeau în ultimile raze ale asfințitului și cînd coroana castanilor se înnegura ca să învingă cu nimb arămiu, în fiorul umbrei care era prima promisiune a serii dulci și grea și lucioasă ca taftaua și mătăsosă ca ea, femeia neagră cobora ritmat, cu tocurele elegante, cu trupul ei atît de ciudat alcătuit de Dumnezeu ori poate mai degrabă, de diavol, legănîndu-și șoldurile rotunde prea șlefuite, din care zvîcnește elastică și înaltă talia atît de subțire de te și miri că poate susține povara neagră a sînilor grei.

Și, din nou, după ea șirul lung, sinucigaș, și, din nou, între ei încăierări sîngeroase, și din nou lungă și umilitoarea scenă a alegerii, sub chiar balconul ei, nerușinată alegere în văzul

atîtor bărbați și femei care-o urăsc și-o doresc cu patimă deopotrivă de mare.

– Grecoaica!

– Blestemata!

Și-ncet, încet, chiar și grecii n-o mai chemau, acolo, la club, și ea venea singură doar spre zori, atunci cînd nu e nici noapte și nici zi și doar otrava lunii gata să se topească în răsărit. Și doar atunci, cînd începea dansul, cînd toți încremeneau, în cerc strîns, atît de strîns că nici rîndunica n-avea scăpare de-ar fi încăput aici, și doar de aceea venea ca la o anume chemare, doar de ei știută, de toți laolaltă, să primească și ea valul fierbinte, de mediteranee, să-i secere gleznele, să treacă frisonul în umerii altora și să-l primească în umerii ei, să-și tresalte subțire și păcătoasă și să încremenească cu pupila neagră și dilatată în fulgere iuți pînă ce înjunghiată, să cadă, pe pardoseaua neagră care încă mai trimite ritmul ca spinarea unui animal ce-a fost viu. Doar atît. Și apoi se-ntorcea la vînătoarea ei, care-o făcea mai tînără, mai feroce, mai pătimașă.

Muieri, nu bărbați, avea să spună cel mai voinic băiat din oraș, cînd s-a întors din armată, tînăr și vesel și-atît de frumos că oftau fetele și nevestele totdeodată plîngînd și blestemînd Grecoaica care sigur avea să pună mîna și pe el. Și din bărbat ca bradul după o săptămînă avea s-ajungă o stafie cu mințile rătăcite.

– Eu? zicea făt-frumosul orașului, ținîndu-se drept, și bătînd vesel cu tocurile cizmelor ofițerești. Nu s-a născut femeia care să pună mîna pe mine. Și știa el ce știa, căci multe inimi zdrobise și multe inimi abia așteptau să se lase zdrobite.

– Ferește-te, îl învățau, și mai ales nu ieși duminica la asfințit sub castani. Atunci e în puterea ei mare asfințitul.

Și cel mai frumos bărbat din oraș, n-a crezut, și dimpotrivă, mînat de-o putere nevăzută care numai asta, asta-i porunceă, a ieșit sub castani în după-amiza aceea de august tîrziu. Din timp în timp, la comenzi vegetale, cădeau în rafale scurte, cu zgomot surd, castane coapte, care se dezghiocau, nerușinat,

la vedere și se ofereau provocator bine șlefuite, în pielea arămie, lucioasă.

La început, Făt-Frumosul călca mîndru, lovind călcîiele cizmelor ofîțerești sub balconul turcesc. Din casa grecoaicei, abia reușise să se tîrască o umbră palidă și buimacă, o nălucă. Grecoaica a mai stat după perdele cîteva clipe îi plăcea să sporească așteptarea căci știa să-și sporească plăcerea. Și-apoi unduind, din șoldurile care se ghiceau atît de bine, arămii, șlefuite, lucioase, sub rochia cusută pe trup, atît de bine croită, încît foșnea, chemătoare, la orice mișcare a balansoarului, Grecoaica începu leneșul joc al evantaiului. Peste aripa lui, întinsă ca o coadă de păun împărătesc, Grecoaica l-a și ochit. Și-abia peste-un timp, cînd și soarele scăpătă după turla castanilor, încununați cu un nimb roșiat, și cînd umbra ca o dulce promisiune a serii coborî de la un capăt la altul peste strada mare, suvițele crețe, cu luciri albastre ale Grecoaicei începură să scoată scînteile știute și primul care se așeză în spatele ei a fost Radu.

– Blestemato, gemură femeile și-ncepură să-l plîngă adevărat ca pe-un mort.

– Grecoaico, șopti făt-frumosul orașului, cu gura uscată și ochii fierbînți. Ar fi făcut moarte de om dacă cineva i-ar fi spus și-un cuvînt.

Șerpoaica văzuse totul și mai plimbă alaiul nunții ei otrăvite o dată și încă o dată și, desigur, cînd a fost să aleagă, pe Radu l-a ales. Atît au mai apucat să vadă din Radu femei și bărbați, laolaltă, cum speranța și sufletul și mîndria orașului și-a pocnit pentru ultima oară, într-un avînt, cizmele ofîțerești și-a plecat – nu știu dacă ați văzut vreodată, eu am văzut – un om chemat sub hipnoză.

Căci năluca, nebunul, umbra rătăcitoare care a mai ieșit din casa ei nu mai avea nimic din Făt-Frumosul orașului pe care bărbați și femei îl priviseră de-adevăratelea ca pe un mort.

Și, în timpul acesta, s-a întîmplat să-și piardă mințile după ea un băiat de liceu, un grec și el. Degeaba, intra ca năuc duminică de duminică, în alaiul morții, Grecoaica nici nu se uita

la el. Și pe cît se-aprindea tot mai tare, Grecoaica își flutura mai nepăsătoare părul albastru cînd trecea pe lîngă el, unduia chemătoare șoldurile subțiri și puternice, își tremura mai tare sîinii grei sub bluza lucioasă și cu fiecare privire picura în băiat otravă. Îndrăgostitul, nefericitul băiat, era grec și el, nu se mai dezlipea cu ochii de balconul grecoaicei. Ochii lui negri căpătară cearcăne grele tot urmărind, zile și săptămîni în șir, cum urca tot cu altul, cum se aprindea lumina putredă a lampadarului după perdeaua de mătase galbenă și cum ieșea, felină pofticioasă, duminică de duminică, țintindu-și victimele după evantaiul negru de mătase. Au încercat să-l ia, cu vorba, cu forța nu s-a putut. Grecul era bolnav. Trupul lui de băiat a început să se subțieze, să se topească, fața să capete paloare și ochii să se năruie și să facă să crească hăul din pupilele lui negre și îndurerate.

Nu se mai putea ține pe picioare, rezema zidul, un trup lung, înșirat, sub doi ochi negri, imenși, încercănați. Trupul se făcea mai subțire, fața mai palidă, ochii mai mari, mai aprinși, în doliul trist al cearcănelor, ațintiți pe fereastra grecoaicei.

Și, într-o dimineată, primii trecători au văzut îngroziți că din îndrăgostit, din băiatul de liceu, grec și el, nu rămăsese decît ochii lipiți de zid, ca-ntr-o fotografie. Zgîriind zidul cu unghia au încercat să-l înmormînteze, luînd de pe zid, trupul celui nebun de dragoste, dar ochii se trăgeau îndărăt, înspăimîntați să i se ia astfel imaginea – geamul blestemat al grecoaicei, unde iar de aproape o săptămînă, lumina răzbătea putred prin perdeaua de mătase. Zgîriind zidul cu unghia, făcură un mormînt, să aibă bietul băiat măcar liniștea unui mormînt – cu atît mai înspăimîntați, ochii încercănați se retrăgeau tulburător mai afund în zid, să nu se despartă, să nu îi despartă de geamul adoratei.

SUB ISPITA ZĂPEZII

Ne ținea calea, ne pîndea de departe ca să ne întrebe:

– Nu știi, drăguță, nu m-o fi uitat, oare, moartea?

Nu știam, dar întrebarea mă speria întotdeauna. Ieșea înfundată, gîfîită, ca dintr-o fîntînă. Zenovia ne vorbea aplecată, cu ochii lipiți de șortul atîrnat veșnic la brîu. Nu-și putea dezdoi spinarea de vreo douăzeci de ani și de vreo douăzeci de ani capul luneca tot mai jos, tot mai jos. Mai întîi îl ținuse doar aplecat, cu bărbia înfiptă îndărătnic în piept. Apoi capul se coborî mai mult, pînă la cingătoare, ca în cele din urmă s-o ia către genunchi. Cred că se plictisise și ea să tot aibă în față ochilor doar cutele fustei castanii care băteau într-una pămîntul, dar din tot ce era văzut pe lume, ei atît îi rămăsese. Și pentru că nu-și putea mișca deloc capul rămas pentru întotdeauna înțepenit, ochii se rostogoleau cu hărnicie către tîmpla stîngă ori dreaptă, trăgînd tare de frîul care nu-i lăsa să iasă din orbite.

– Nu știi, drăguță, nu m-o fi căutat oare moartea?

Nu știam. Dar ea se temea că în timp ce sta cu ceafa spre lume, moartea să se fi săturat să-i dea tîrcoale degeaba. Zenovia ajunsese să creadă că trebuie să te porți respectuos ca nu cumva să superi moartea, dacă n-o iei în seamă.

– Nu știi, drăguță, nu s-o fi supărat, oare, moartea?

Intrase la griji. Dacă s-o fi supărat, mai vine, o mai ia?

Zenovia locuia malul unui pîrîu plin de sălcii. Între sălcii își ascunsese, lipoveancă bătrînă, căsuța. O colibă, spuneau cei care o văzuseră mai îndeaproape, dar înăuntru, ce-i drept, nu intrase nimeni. Și nici pe lipoveancă nimeni n-o știa altfel decît așa: singură, cocîrjată, bătrînă. Zenovia.

Printre sălcii aplecate duios și răchiți cu coroane alburoase, pîrîiașul se mișca lin ca un pește sub apă. Noi îl așteptam sus pe pod și-i pîndeam de departe susurul cu urechea ciulită. În cătușa neagră a podului, pîrîiașul intra izbindu-se cu putere și geamăt ca să iasă de partea cealaltă, oftînd bucuros c-a scăpat. Îl așteptam sus pe pod și el venea lunecînd lin prin grădinile lipovenilor. Deslușeam de departe în apa cea lină un freamăt

dulce ca o armonică. Doar armonica lipovenilor, în zilele lor de petrecere, se auzea de departe, așa mătăsos. Sărbătoarea rămînea totdeauna departe și niciodată nu ajungea pînă la Zenovia, altă muzică decît cea care, singură, curgea printre sălcii. Dar întotdeauna sub pod, muzica se frîngea cu un țipăt aproape omenesc și mai ales seara, dacă treceai podul vînat nu puteai să nu auzi geamătul surd, ca un glas care cere-ajutor, dar strigătul murea repede, înecat în bolborosirile tulburi de apă și mîl. Se spunea că sub pod apa săpase bulboana adîncă, de nici nu puteai da de fund. Prostii, ziceau alții, nu apa săpase bulboana adîncă. Dar cine? oamenii nu-i spuneau numele, nici în șoaptă, de teamă, căci nu doar de-acolo se auzea strigăt omenesc și nu tot de-acolo, noaptea, vaetul țîșnea atît de înfricoșător de-și simțea spinarea de gheață și de frică puteai să și mori?

Zenia a fost mai tare ca un bărbat deși era doar o fetișcană zănatică, de s-a dus despletită noaptea, ca să aștepte luna să răsară între răchiți fumegoase. A avut inimă tare dacă a stat toată noaptea, dar luna plină tot nu s-a arătat, nici pînă dimineața. Zenia umbla printre sălcii pletoase și nu se mai sătura: muzici dulci de harmușcă cerească curgeau lin, valuri mici loveau trunchiuri lucioase și rădăcini ieșite din mal. Cîte un crap sărea dintre ape și burta lui albă, solzoasă fulgera întunericul rece. Zenia aștepta să se-nalțe pe cer luna plină, să se aplece peste oglinda lin curgătoare, pînă ce acolo-n afund, printre pietre-necate-n mătasea broaștei și crapi luminoși, să se arate alesul ca într-o fotografie. Dar cerul se făcea tot mai negru și noaptea nu arunca scară de mătase pe care să urce globul de aur al lunii și-ntunericul se făcea tot mai rece, și nici măcar muzicile nu mai erau de armonici, căci se-auzeau tot mai deslușit de sub pod, țipăt de om, și-n cătușa podului apa tot mai tare gemea zvîrcolindu-se ca nebuna și de-abia găsea putere să ofteze cînd scăpa de-nclăstare. Și lui Zenia tot nu i se făcea frică, dar sub cămașă, pe piele, direct, simțea că o-mbracă o altă cămașă de gheață. Zenia nu se temea decît de atît: că dimineața era pe-aproape și noaptea se sfîrșea fără lună pe cer și de aceea nici între răchiți n-avea cum să coboare ca să-i arate, ca-ntr-o fotografie, ursita. Dar ea era de-acum sigură că degeaba a stat

noaptea întreagă depletită sub răchiți, și cămașa de gheață a strîns-o ca și cum dintr-odată i-ar fi rămas prea mică și doar în dreptul inimii a simțit cum se răsuțește un clește fierbinte.

– Prima rochie pe care ai s-o îmbraci o să fie rochia de mireasă.

Zenia avea să jure c-a auzit asta în spatele ei. Bătrîna Zenovia, chiar ea era, cine putea să imite vocea care venea gîfîit, înfundat, ca dintr-o bulboană, ori dintr-o fîntînă? Doar că atunci cînd s-a-ntors Zenia a văzut că Zenovia nu-i babă ci fată tînră, dar părea depărtată și călca pe apă ca pe lut, fără măcar să se-afunde. Și de teamă, ori ca să n-o atingă, peștii se-avîntau în sus, bătînd aerul cu aripioarele transparente și zburau, ori poate de acum erau chiar pescăruși... Zenia a jurat că a văzut cu ochii ei toate astea și că Zenovia chiar avea să repete încă o dată:

– Chiar azi ai să-mbraci rochie de mireasă.

Și-abia atunci a cîntat cocoșul și cum a ajuns Zenia acasă, asta n-a mai știut. Doar că simțea așa, o oboseală și o moleșeală grea și de-abia de-a putut să vorbească, să jure și să rîdă de nebunia Zenoviei. Cum să ajungă mireasă pînă în seară, dacă n-avea mire? Zenia nu știa că se poate și fără mire – mireasă. Dar asta n-a mai aflat-o căci s-a culcat și din somn nu s-a mai trezit. Încă din somn a apucat-o fierbințeală așa mare că gema și striga de spuneai că sînt țipetele ori gemetele care se-auzeau, noaptea, ieșind de sub pod și cînd, după cîteva ore de chin a murit, și-a dat sufletul oftînd atît de adînc cum doar oftatul pîrîului scăpat din cătușa de beton au mai auzit lipovenii. Și fiindcă era fată mare, pe catafalc au urcat-o mireasă... Și am văzut-o și eu, fiindcă Zenia avea în clasă cu mine un frate care acum stătea lîngă ea, și fața lui șiroită strălucea toată în fața lumînărilor.

Așa ceva nu se pomenise vreodată. Și lipovenii și-au amintit ce povestise Zenia. Dar cui să ceri socoteală? Îndoită ca o potcoavă veche, cu capul înfundat în zbîrciturile șorțului negru, uitat pentru totdeauna la brîu, Zenovia își rostogolea cu repezi-ciune ochii spre tîmple, trăgînd tare de frîul care nu-i lăsa să se smulgă din orbite și de aceea se și uita dintr-o parte, ori din cealaltă, ca găinile. Oricum, după împlinirea asta, care totuși

n-a putut dovedi nimic, oamenii o ocoleau și mai mult pe Zenovia și noi ne speriam și mai tare cînd ne apărea fără veste în cale ca să ne-ntrebe cu glas șuierat, ca și cum chiar atunci s-ar fi oprit din alergătură:

– Nu știi, drăguță, nu m-o fi căutat, oare, moartea?

Nimeni nu se-ntreabă că Zenovia nu moare, dar toată lumea se mira că trăiește. În căsuța ei dintre sălcii nu intrase nimeni vreodată dar cei ce-o văzuseră de-aproape jurau că-i bordei. Lumea zicea să n-avea nici sobă și cred că n-avea, căci s-ar fi văzut, măcar cîteodată, fluturînd capătul vreunei năframe de fum. Dar dintre sălcii, oricît de frig ar fi fost – și nici nu se poate închipui ce geruri ard la noi, în nord, ca harapnicul – fum nu s-a văzut niciodată. Zenovia avea atît: două capre și o haită de cîini. Caprele dormeau cu ea în căsuță și între burțile lor calde ca soba se spunea că-și făcea ea culcuș, iar unii jurau că Zenovia nici măcar nu le mulgea laptele și că ar fi văzut-o cu ochii lor cum sugă direct de la uger, ca o sălbăticiune...

Caprele rodeau cu hărnicie porumbul, sfecla, se agățau prin copaci iar dacă ar fi vrut să se-ndepărteze, întreaga haită de cîini le-ntorcea din nou în grădină. Zenovia avea o singură grijă: păzea să nu sară crapi din pîrîu, să nu se rătăcească între brazdele de lut galben și să moară cu burta umflată, crăpată, la soare. Aștepta la pîrîu cu capul înfundat în poală și pîndea fișîitul sinucigaș. Peștele cădea cu pleznet uscat în brazda fierbinte și-ndată începea să se zvîrcolească nebunește ca un cuțit. Zenovia îl găsea repede, pipăind harnic pămîntul cu mîinile tari și uscate ca niște crengi, îl apuca cu iuțeală și mormăind înfricoșată îl azvîrlea înapoi pîrîului care repede-l lua și se-arunca dimpreună cu el în cătușa neagră a podului, ca într-o cascadă. Cu atîta teamă pîndea peștii să nu-i pătrundă-n grădină de parcă știa ea ceva de alții necunoscut și pe cît îi pîndea ea mai tare cu atît mai mult se-ncordau cu un zvîcnet în soare și căzînd, nu mai aveau norocul să nimerească unda rece, frumos cîntătoare, ci grădina cu brazde galbene, cu sălcii și răchiți plângătoare. Zenovia lăsa peștii în voia sortii lor doar cînd ne auzea pe noi; atunci se furișa prin straturile de sfeclă, prin porumbul galben,

pitic, se ascundea după gardul de cătină ca să ne iasă dintr-odată în drum și să ne iscodească cuprinsă de nerăbdare:

– Nu știi, drăguță, nu m-o fi căutat, oare, moartea?

Nu știam, dar asta nu însemna că nu ne speriam. Săream într-o parte și inima ne bătea nebunește chiar dacă eram mai mulți, nu doar cîte unul.

Nu umblam singură, dar eu eram prima. În clasa mea erau șase băieți care locuiau cu mine pe aceeași stradă și cu toate acestea învățătoarea pe mine m-a numit să-i conduc în șir indian, șefă peste o mică trupă caraghioasă. Înotam vitejește prin zăpadă în fruntea celor șase copii și vitejește tăiam drum cu pieptul, ochii și sufletul. Ningeă într-o săptămînă cît altădată într-o iarnă întreagă și nici o cărare prin nămeți nu putea să dureze mai mult de un sfert de oră. Și ninsoarea cădea așa de deasă de parcă între cer și pămînt coborau fremătînd fluturi mari de zăpadă. Nu aveam intuiția cocorilor și nu ne roteam la cîrma șirului indian, dar ne țineam de mîini îngroziți la gîndul că o dată desprinși unul de altul ne-am pierde și nu ne-ar mai găsi pînă la primăvară.

Să fi fost în ziua aceea mai mare ninsoarea, să fi fost de-acum obosită după atîta luptă cu iarna? Dar acolo pe pod, înainte de-a tăia pe lîngă grădina Zenoviei, am simțit deodată că zăpada se face caldă și sub picioare troianul crește blînd, încălzindu-mi tălpile înghețate, gleznelor, genunchii, că mă afund cu totul într-un val dulce și chiar zăpada e toată vâlătuci dulci, ca de vată de zahăr. M-am lăsat încet în genunchi și-apoi culcată și sub ninsoarea care venea oarbă din cer nu m-aș mai fi văzut în cîteva minute și cine știe, poate pînă în primăvară... Dar băieții, cei șase cavaleri ai mei, care mă lăsau zilnic să-i comand și să-i încolonez, și să le scot sufletul alergîndu-i spre casă, în crosuri copilărești și epuizante, de astă dată nu m-au mai ascultat. Le ceream să mă lase să dorm, mi-era somn și mi-era atît de bine și cald, și perna și plapuma erau atît de moi și de albe... și ei nu mă ascultau deși le eram comandată de cîteva luni. Numai fratele Zeniei a plîns, poate pentru că și Zenia, cînd s-a întors din grădina Zenoviei asta a spus: că-i e somn. Cred că nici el nu știa, dar își freca ochii roșii cu pumnii la fel de roșiți. Dar băieții, cavalerii

mei, au încercat să mă ducă pe brațe, dar n-au reușit. Și-atunci și-au dat jos din spinare ghiozdanele, le-au legat cu bretelele unele de altele, și pe mine m-au așezat deasupra ca pe o sanie și, ca să nu mă răstorn ori să mă pierd prin zăpadă, m-au strâns bine de genți cu fularele lor. Doar așa m-au adus pînă-acasă, în timp ce eu dormeam de mult, dacă de undeva de după gardul de cătînă, se auzea înfundat ca dintr-o fîntînă:

– Nu știi drăguță, nu m-o fi supărat oare, moartea?

Pînă în fața ușii mă-nvelise de tot zăpada și-au trebuit să caute pînă să mă găsească. Și cavalerii mei plîngeau toți șase căci acum, dacă m-aduseseră, altceva nu mai știau ce să facă. Dar despre toate astea, am aflat mai tîrziu, atunci habar nu aveam, fiindcă doar peste cîteva zile am deschis ochii și-am văzut ce alb e totul în jur: dar mi-era frig și tremuram căci nu mai eram în zăpada fierbinte ci într-un pat de spital. Și din nou, în jur plîngeau toți, chiar dacă în jur copiii nu mai erau. Trăiam.

Nu știu cît am stat în spitalul acela. De pe perna pe care îmi sprijinisem capul vedeam cum în chenarul ferestrei crengile pierd treptat floarea albă a zăpezii. Apoi crengile au apărut în geam goale, lucioase, ca și cum ar fi plîns. Muguri mici au sărit să le-mpace și-ntr-o noapte, din toți mugurii au ieșit dintr-odată flori albe și roze. Ca o flamură mărul se arăta în chenarul ferestrei și mă chema cum altă dată zăpada fierbinte voia să mă-mbie. Dar nu mai puteam să-i urmez șoapta lui fermecată deși noapte de noapte crengi de măr băteau gingaș în geam. Nu mai aveam putere nici să mănînc și nici nu voiam să mai mănînc. Numai atît aveam voie: dulciuri și nici măcar o felie de pîine. Miere, dulceață, pere, portocale, struguri. Nu mai aveam putere pentru nimic. Ochii mi se-mpăienjneau tot mai des, ridicam pătura și vedeam cum sub cearceaf picioarele se subțiaseră incredibil și se vedea sub piele pînă și desenul vinișoarelor albastrii. Și nici nu m-am mirat și nici nu m-am speriat cînd într-o zi i-am surprins pe doctori spunînd îngrijorați dar fără nici o fereală:

– Cine mai poate ști?

Ce putea înțelege un copil de șapte ani! Înțelege, eu înțelegeam. Și-mi aminteam că așa spun toate poveștile, că înainte să mori, ultima dorință trebuie să ți se-ndeplinească neapărat.

N-am să uit niciodată cu cîtă fierbinte ardoare mi-am dorit napolitana aceea săracă, uitată pe noptiera de lîngă patul vecin! Cum poți să-ți dorești ceva atît de disperat? Iată, nici eu nu mai pot să descriu, pentru că acum sînt un om în toată firea. Dar dorința aceea era a unui copil care știa că nu-și mai poate dori decît un singur lucru pe lume și din toate cîte erau pe lume alesesem napolitana aceea săracă, uitată în farfurioară, pe noptiera de lîngă fereastră. Nu mîncasem măcar un biscuit din ziua în care cedasem atît de ușor locul meu de comandantă, sub ispita zăpezii care cădea peste mine din cer. Napolitana, ultima dorință, trebuia să se-ndeplinească, simțeam gura plină de apă și simțeam cum se sfărîmă-ntre dinți foițele tari, crocante, lipite cu cremă. Am așteptat noaptea, deși de cîteva ori totul începuse să se întunece în jurul meu și să se clatine, dar după un timp se lumina la loc și-nceta în sfîrșit și clătinatul. Și-abia noaptea, cînd toată lumea dormea, și sub becul verde de deasupra ușii toate se-nverzeau și mă uitam cu groază că verde e și napolitana mea, dar o imaginam la fel de bună și-aproape îi simțeam între dinți foițele crocante, umplute cu cremă. Ascultam. Nu se mai auzeau pași, nici măcar pe culoarele îndepărtate. Am dat pătura la o parte, încercam să nu fac nici un zgomot. Picioarele le simțeam moi și nu voiau să m-asculte, dar știam că e ultima, ultima dorință, și, ca-n toate poveștile, trebuia să mi se-ndeplinească. M-am sprijinit încet de perete, un pas, încă unul, trebuia să rezist să-ntind mîna și simțeam deja gustul teribil, dar, înainte de a o atinge, am simțit pe umăr că o mîină mă oprește ferm, mă apasă și-n aceeași clipă știam că nu mai am nici o putere și că picioarele mă lasă; am fost dusă la pat pe brațe.

– Știi că n-ai voie! Ar putea fi ultima...

Sora care m-a surprins e voinică, n-o văd, văd numai negru dar simt brațele care mă strîng și mă așează în pat. N-am mai văzut-o niciodată. Are părul ușor încăruntit și sub halatul alb se vedeau hainele de doliu.

– Unde-i mierea? Portocalele?

M-a luat în brațe ca pe un copil mic, m-a hrănit cu forța, cu dulciurile care mi-erău mai amare ca fierea. M-am zbatut și

le-am mîncat amestecate cu lacrimi. Sora era voinică, mă zbăteam degeaba, mă ținea ca-ntr-un clește. Am adormit tîrziu, frîntă de plîns și de zbucium. A doua seară, s-a petrecut la fel. Nu mai era vorba de nici o napolitană, dar cînd toți dormeau sora în doliu a intrat și m-a hrănit cu forța, cu dulciurile care-mi amărau zilele și de care de mult nu mă mai atingeam. Peste o săptămînă am putut merge la geam fără sprijin. Flori, copacul nu mai avea, dar niște mere mici, cît gămăliile de ac, se iveau printre frunze și le zăreai dacă te uitai atent. Doctorii se-nseninaseră:

– Cine poate ști?

Se prefăceau, căci eu doar știam că ei o trimiseseră pe doamna în doliu să mă hrănească noapte de noapte? Și cu toate că în fiecare noapte plîngeam și o imploram să mă lase, niciodată n-am reușit s-o înduioșez. Și cînd merele s-au copt și-au apărut în geam, roșii, ca un obraz de copil sănătos, mi-au dat voie acasă. Mama știa de la mine de sora miloasă, de doamna în doliu care mă salvase cu forța. Și pentru că era doar de noapte, și n-a putut s-o întîlnească niciodată, mama i-a întrebat pe doctori cum se numește doamna și, desigur, adresa.

– Care doamnă?

Și mama a precizat că e doamna în negru, sora de noapte a salonului care m-a îngrijit excelent, căci, iată, trăiesc. Și doctorii au tușit încurcați. Nu-i așa? ăsta-i lucrul cel mai important... Trăiește, e salvată. Chiar dacă în aceste luni a avut unele coșmaruri, vedenii, așa e boala.

– Bine, dar sora?!

– Care soră? Nu există nici o soră de noapte și nici o doamnă în doliu.

Mama s-a lăsat convinsă. Doctorii aveau dreptate: trăiam. Restul... Dar eu puteam să cred că nu a venit la mine, noapte de noapte, o femeie voinică, sub halatul căreia se vedea neagră, rochia de doliu? A trecut de-atunci atîta timp și la asta mă gîndeam din ce în ce mai rar. Sincer, nici eu nu știam ce să mai zic. Pînă zilele trecute cînd mi s-a întîmplat ceva extraordinar.

Traversam terasa cofetăriei cînd am auzit o femeie care se răstema la un copil. Nu-mi plac asemenea lucruri. Nu suport să aud cum sînt copiii bruscați. Am văzut cum o femeie lovește

peste mînă o fetiță și din mîna fetei cade jos și se sfărîmă o napolitană. M-am îndreptat hotărîtă să pun la punct femeia și am încremenit. Femeia era sora în doliu. Chiar și acum era în doliu, dar fără halat alb n-o recunoscusem imediat. Părea că nu îmbătrînise deși trecuseră de atunci mai bine de douăzeci de ani. Douăzeci de ani m-am gîndit cum s-o-ntîlnesc ca să-i mulțumesc și acum eram gata să strig la ea. Vinovată, m-am întors spre fetiță, care, cu ochii în lacrimi, se uita fix spre mine. Atît mai știu: că uitîndu-mă în ochii fetei am avut impresia c-am șapte ani și că mă uit în oglindă. Și-am alunecat acolo, pe terasă.

... M-am trezit cu lume în jur, eram așezată pe două scaune și cineva îmi dădea să beau un pahar de apă. Am întrebat de fetiță, de doamna în negru. Nu, n-a fost nici o doamnă în doliu și nici o fetiță. Și-atunci mi-am amintit de napolitana căzută jos și am căutat-o din ochi. Napolitana, săracă, era acolo jos, sfărîmată.

– Vedeti? am spus triumfătoare. Napolitana...

... O aveți în mînă cînd ați căzut, s-a sfărîmat...

Nu mai spun nimic. Ei nu știu ce s-a-ntîmplat în urmă cu douăzeci de ani dar eu știu. Încerc să pun ordine în amintiri. Mă plimb pe străzi timp îndelungat și simt nevoia să iau firul de la capăt. Trebuie să văd neapărat locul în care acolo, înainte de pod, băieții au făcut sanie din ghiozdane ca să-și salveze comandanta. N-am mai fost de mult pe aici, căci casa noastră nu mai este și chiar cînd vin în nord nu mai merg pe acolo, părinții locuiesc în altă parte. Acum însă voi merge. Cobor cu emoție valea și mă opresc o clipă în fața bisericii lipovenesti. Înăuntru e o cununie și-mi amintesc cu cîtă curiozitate ne strecuram să vedem cum mirele și mireasa sînt încoronați ca niște prinți cu splendide coroane de aur pe care joacă roșii, verzi și albastre luminile pietrelor prețioase. Mă strecur și acum printre lipoveni și văd o singură coroană, prințul. Mireasa poartă pe cap cu umilintă în loc de coroană trufașă un fel de tichioară albastră lucrată în fir aurit și bătută cu pietre prețioase. Nu înțeleg, să se fi schimbat atît de mult obiceiurile? Și o lipoveancă îmi reamintește că așa se întîmplă cînd femeia e mireasă a doua oară. Începe dansul ritualic, mireasa trece prin dreptul meu, se uită

la mine fix, fără să mă vadă, o privire stranie și-mi dau seama că o cunosc, că o văzusem chiar mireasă. Dar unde?

Ies din biserică și îmi continui drumul. Sînt cu gîndul atît de departe! Iată podul, cred că pe-aici m-a cuprins zăpada fierbinte și i-am lăsat pe băieți fără comandantă. Îmi încordez azul și prind de departe o muzică dulce, ca de harmușcă cerească. Cred că și văd cum se aruncă în aer crapii cu burți argintii riscînd să nu mai nimerească la loc în apa rece. Dar nu, pîrîul îi primește la loc și-mpreună cu ei se avîntă, ca-ntr-o cascadă, în cătușa neagră a podului și de dedesubt, de sub mine, din bulboană, aud vaiet lung și dacă n-aș ști aș putea să jur că-i glas omenesc. Sînt atît de concentrată, de pierdută în amintiri, că n-am văzut-o cum se apropie, pînă n-am auzit:

– Nu știi, drăguță, nu s-o fi supărat oare moartea?

Zenovia. Capul i-a alunecat de tot pe pămînt, îl ține lipit de etichetele picioarelor goale și pentru că îi vine greu să meargă, și-arată ca un cerc, a-nvățat să se rostogolească cu așa o viteză că sar repede în lături cînd îmi ajunge la picioare un ghem de cîrpe din care iese un glas înfundat ca dintr-o fîntînă:

– Nu știi drăguță, nu m-o fi căutat oare moartea?

Și ochii care nu văd decît etichetele picioarelor trag cu furie de frîul care nu-i lasă să sară din orbite și de-aceea Zenovia încă privește ca găinile, dintr-o parte.

Sub mine bulboana strigă cu glas omenesc și-n clipa aceea, fără nici o legătură, îmi dau seama că știu cine-i mireasa de la biserică și că o mai văzusem într-adevăr, tot mireasă: Zenia.

– Nu știi drăguță, nu m-o fi uitat oare moartea?

SUB VRAJA UNUI CIRC VOIAJOR

Pădurea cu nucii verzi, cu arome vii și ametoitoare! Abia scriu asta și simt dintr-o dată cum năvălește mirosul tare, parfumul iute pe care-atît de bine îl știu! Văd crengile lor cu pielea alburie, lustruită, lucioasă, crengi elastice și puternice!

Îmi făceam vînt de departe, încordat alergam către nuc, mă opream cu bătaie și gata, mă și aruncam în zbor! Cu ce bucurie trupul mic se-nălța către creanga întinsă, culcată paralel cu pămîntul. O simțeam cum zvîcnește o clipă în palmele mele fierbinți. Doar o clipă cobora, doar o clipă ca apoi să se-nalțe elastică, puternică. Porneam în sus, către altă creangă, mai înaltă, mai lustruită, mai elastică, mai vînoasă. De mine, pămîntul se îndepărta ușor și eu trimiteam către el din înalt cîte o frunză lungă cu zbor trist ca al unei scrisori de adio!

Și dintr-o dată rămîneau singură! Muzici cerești izbucneau în văzduh! Trupul meu fremăta ca sub plesnet de bici. Pielea mea lua foc! Mă simțeam atît de ușoară că puteam să și zbor. Și chiar aproape zburam legănată dintr-o creangă în alta pînă ce și crengile dispăreau și dispăreau chiar și frunzele și pînă și florile nukului, ciucuri negri, catifelati dispăreau! Ajungeam chiar sub cer care era o cupolă înaltă, întunecată.

O cupolă înaltă, încremenită. Mai văzusem asta, da, mai văzusem și știam că niciodată n-am să uit noaptea aceea grozavă sub bolta vrăjită a unui circ voiajor!

Cercul. Izbucnea în oraș cu puterea grozavă a unei explozii. Defilau muzici vesele și culori la fel de voioase. Pe cocoșa unei cămile leneșe o acrobată blondă își anunța numărul cu salturi scurte, nervoase. Un pitic călărea toba uriașă și bătea ritmul cu pintenii ascuțiți ai cizmelor înalte, de mușchetar. Printre gratiile cuștilor ferecate un leu somnoros arunca înspre noi priviri ascunse, înșelătoare. Un fachir lustruit bine cu unsoare neagră înălța în răstimpuri focuri galbene, ascuțite, pentru ca pofticios să le înghită repede și cu lăcomie. O maimuță bătrînă îmbrăcată în costum de jocheu învîrtea o cravașă de piele și, la pocnetul sec al cravașei, doi cai pitici și vîrgați ca niște zebre tinere se ridicau docili pe picioarele de dinapoi ca să danseze nechezind răgușit. Cu fața o mască albă, cretoasă, cu gura pînă la

urechi încremenită într-un rînjete teribil, clovnul trupei rostogolea peste lume priviri rătăcite pe care din timp în timp le înfigea tulburi, în ochii vreunei femei care pe loc leșina scoțind țipete scurte, îngrozite. În ochii bărbaților căutau direct, profesional și absent trei dansatoare mișcînd falnice evantaie din pene de struț cu care mai mult reușeau să descopere decît să acopere picioarele lor puternice ieșind provocatoare de sub tu-tu-urile roze de tul.

Un pachiderm cenușiu pășind pe picioarele ca niște piloane de pod purta pe cap un joben uriaș și cînd piticul călare pe tobă întetea ritmul izbînd îndrăcit din pinterii cizmelor sale cavaleresti cu o mișcare leneșă și distrată, elefantul ridica în aer trompa cu care pînă atunci măturase, supărat, strada mare și trompa rămînea o clipă înălțată în văzduh ca apoi să se răsucescă spre spate, trompa căuta în joben de unde extrăgea ca pe-un fluture delicat, străveziu, o fată frumoasă, cu mijloc subțire. Elefantul o ridica în trompă ușor, ca pe-un fluture, ținînd-o de talie și fata frumoasă îmbrăcată în costum suav de acrobată sau balerină plutea ca într-o joacă stranie deasupra mulțimii către care arunca fluturași colorați, afișe cu toate atracțiile circuitului.

Cercul. Doar așa intra în oraș, cu puterea grozavă a unei explozii. După ce defilau muzici vesele și culori la fel de voioase, cuști mari cu sălbăticiuni feroce sau numai bătrîne, cai dresați și pitici, impresari și acrobate, după ce atrăgea ca magnetul atîta lume cu o zarvă neliniștitoare și totuși voioasă, convoiul se scurgea către marginea orașului, acolo unde, drept ca podul palmei, se întindea și terenul de aterizare al avioanelor și turnul de parașutism. Nici un avion sanitar sau din alt fel n-avea să coboare acolo timp de două-trei săptămîni. Orice antrenament la parașutiști va înceta de la sine.

Aici în marginea cu salcîmi a orașului, cercul se oprea ca la un tainic semnal. Încetau și muzicile și din porta-voce se-auzeau de-acum comenzi scurte, aspre, supărate și cei care-ndrăzneau să se apropie puteau povesti apoi fără ca nimeni să-i creadă că circarii, cu toții, chiar și femeile, aveau figuri aspre, rele, lipsite de veselie. O neliniște grea punea stăpînire pe oraș. Dar mai ales bărbații intrau la sfat în cîrciumi, iar acasă își păzeau mai atent fetele și femeile. Istории ciudate ieșeau la suprafață în fărimituri mici care, puse cap la cap, nelinișteau și mai tare. Și totuși, teama era ca o apă pe care

doar o ghicești curgînd subteran. Deasupra era nerăbdarea, curiozitatea, fascinația. Toată lumea nu vorbea decît despre asta. Circul. Dar circul nu era încă gata. Trecuse atît: într-o după-amiază frumoasă pe strada mare, sîrînd orașul ca apoi să înghețe undeva într-o margine, după perdeaua verde a salcîmilor. De departe părea o șatră țigănească și pînă la un punct asta și era: o șatră. Focuri mici se iveau încercuite de întuneric și la o pală de vînt ajungea spre oraș miros iute de fum și de animale. Noaptea, tîrziu, cîte-un răget sălbatic trezea cîinii din somn și cîinii aveau să înnebunească în lanț pînă dimineța, lătrînd și schelălăind cu spaimă, cu îndîrjire.

Umblau vorbe despre fete furate sau care dispăruseră sau chiar fugiseră odată cu circul, despre bărbați înjunghiați nu în așternutul ci chiar lîngă cortul vreunei acrobate cu picioare înnebunitoare.

Noi aflăm totul:

Că pentru urșii și leii circului trebuiau arvunit în fiecare zi zece oi;

Că trapezistele nu mănîncă nimic, niciodată, ca să rămînă ușoare ca fulgul, beau doar lapte de bivoliță și înghit inimi crude de porumbel;

Că piticul are o sută de ani și că doarme în cort într-un pat cît un cufăr soldățesc;

Că iluzioniștii pot orice și dacă erai nebun și te apropiai la miezul nopții de cabina lor puteai da ochii cu cel care îți împrumuta puterea, căci la ora aceea îl vizitează călare pe mătură și gătit cu cercel ca un cerc de butoi în ureche.

Că maimuțele te hipnotizează și ele și că există chiar o maimuță bătrînă care dacă te fixează în ochi îți uiți numele mai bine de o sută de zile.

Că în somn, urșii dresați oftează ca oamenii și visează exact ca ei și ei.

Noi aflăm totul.

Că circarii au bani mulți, bani de aur, dar îi țin încuiați în cușca cu lei.

Și chiar și atunci cînd leii sînt în arenă și-și fac numărul lor de dresaj, în cușcă rămînea întotdeauna leoaica, cea mai crudă, cea mai îndărătnică fiară. O leoaică turbată își omorîse dresoarea, așa se spunea, stăpîna. Dresoarea își vîra capul în gura fiarei și fiara

încă nu voia să-și deschidă botul, și-l încleșta strângînd din dinții ascuțiți și mîrîia înfricoșător, și dresoarea o mai siluia amenințînd-o cu cureaua. Ei bine, numărul acesta avea s-o piardă, chiar numărul acesta; și moartea ei în arenă avea să cutremure o lume întreagă și s-a văzut că degeaba de după gratiile de fier care împrejmuiau arena, fiara era rănită cu gurile armelor de foc. Degeaba, căci din gura fiarei, dresoarea blondă n-a mai ieșit, și chiar dacă se spunea că fiare aceea a murit sigur într-un fel de tristețe ori de remușcare, noi nu credeam și apropiindu-ne pînă la cușca leoaicei turbate ne uitam fix în ochii ei tulburi încercînd să descoperim cum de dincolo de ei ne privește în ochi, ochii albaștri și disperați ai dresoarei care-a murit în fața a mii de oameni care vedeau îngroziți cum leoaica îi apucă și îi retează capul ca o ghilotină.

Dar leii erau în cuști. Umbrela cenușie a circului stătea dezumflată ca o piele uriașă de pachiderm uriaș și în iarba aspră, păscută de cai, mai scurtă ca tunsura scurtă a unui gazon englezesc, jonglerii își făceau exercițiile zilnice cu teama de a nu-și vedea pierdute reflexele. Și cînd se termina de înălțat cupola care avea să adăpostească fascinanta arenă în care, triumfal, elefantul cu joben avea să se mai plimbe ca odată pe strada mare și trompa lui se-nnoda după mijlocul dansatoarei și-așa, suspendată deasupra lumii, frumoasa îmbrăcată în costum subțire, ca o piele sîdefată de fluturi arunca ultimile afișe anunțînd mult-așteptatul spectacol.

Cercul. Năvălea ca o explozie multicoloră, ca o promisiune de fericire, o iluzie care vrea să rămînă atît: o iluzie.

Jongleri, animale, dresori, clovni, iluzioniști, acrobați, șerpi, trapeziste, o lume ciudată care încadra simțurile, fascina, speria. Neliniștea, o neliniște tulbure ca o apă mîloasă, lăsa în urma lui cercul. Și cercul dispărea într-o noapte. Cu cîtă emoție alergam pe locul în care chiar ieri se mai întindea uriașa umbrelă. Iarbă arsă, miro-suri ciudate de motorină și animale, urme de roți adînci. Și nimic.

Rămîneam ca bolnavă. Visam zile în șir bolta înaltă, înstelată de trupurile încordate ale trapezistelor zburătoare. Îmi răsuna în urechi muzica aceea grozavă care mă făcea să cred că totul se poate și mai ales teribilul zbor acrobatic. Și cînd nimeni nu putea să mă vadă cît de timid scoteam de sub corola înflorată a rochițelor crețe, de vară, un picior, apoi altul, prea fragile ca să învețe să zboare.

"Ca să zbori la trapez trebuie sigur o vrajă..."

"Nu-i o vrajă. De mică se-nvață..."

"Și eu sînt mică. Și totuși, trupul nu ascultă atât de perfect..."

"Perfect e doar zborul. Încearcă..."

Încercam. Cuprindeam cu privirea tot dealul ca și cum îl vedeam pentru ultima oară. Dealul nostru cu spinarea prea blîndă pe care săniile aveau să alunece dulce la iarnă. Dar acum era înverzit. Și dintr-o dată, de-atîta frumusețe, în prima lumină a dimineții, iarba începea să înoate în lacrimi de rouă. Întîi ștergeam cu degetele roua de pe obraji reci, oftam și porneam.

Îmi făceam vînt de departe, încordat alergam către nuc, mă opream cu bătaie și gata, mă și aruncam în zbor! Cu ce bucurie trupul mic se-nălța către creanga întinsă, culcată paralel cu pămîntul! O simțeam cum zvîcnește o clipă în palmele mele fierbinți. Doar o clipă, doar o clipă ca apoi să se-nalțe elastică, puternică. Porneam mai sus, către altă creangă, mai înaltă, mai lustruită, mai elastică, mai vînjoasă.

Mă simțeam atît de ușoară că puteam să și zbor. Și chiar aproape zburam, legănată dintr-o creangă în alta pînă ce și cren-gile dispăreau și dispăreau chiar și frunzele și pînă și florile nucului, ciucuri negri, catifelati, dispăreau!

De mine pămîntul se îndepărta ușor și eu trimiteam către el, din înalt, cîte o frunză neagră și zborul ei era trist ca al unei scrisori de adio!

Și dintr-o dată rămîneam singură...

Și gîndul meu de fată fără noroc e-atît de trist și de tragic că fără să vreau îmi trec palma pe piele și-mi simt, în buzunarele mici, înfricoșarea...

Undeva, în înalt, soarele verii a încremenit și încă nimeni n-a prins de veste. Între cer și pămînt amiaza aruncă năvodul fierbinte. Dar eu plutesc fericită...

... Dar eu plutesc fericită. Nu, nu mai sînt o fetiță. Nu mai mă cheamă nimeni pe numele meu de atunci. Dar ca și atunci, plutesc fericită în vis. Și visul meu fericit se întoarce către vremea cînd eram doar o fetiță. Dar piatra pe care am șlefuit-o de-atîta purtare, s-a pierdut. Nici casa nu mai este. Dar piatra; poate pe piatra lucioasă o fetiță și azi sparge toamna nuci verzi.

APROAPE AMINTIREA ACELEI NOPTI

„Chiar sfinții ardeau uitându-se drept în ochii lipovenilor“.

„Din toate încheieturile, zidul trosnea despicat de un stilet de foc“.

„Ardea biserica lipovenilor de la turle spre temelii“.

„Și erau în jur de o mie sau zece mii de lipoveni“.

„Nu erau zece mii, cum să fie zece mii? În oraș erau cel mult patru sute de familii de lipoveni“.

„Lipovenii au mulți copii. Mai ales fete“.

„Și popa avea una“.

„Daria, dar în noaptea aceea Daria a fugit cu țiganul“.

„Care țigan? Era meșterul bisericii“.

„Meșterul, țiganul. Spoia clopotele și lipea sfeșnicele de argint. Picura argintul subțire peste mînerul aghiazmatarului, cu ochii după Daria“.

„Daria nu era frumoasă“.

„Cum să nu fie? Dar o fată de popă poartă fusta pînă-n pămînt, broboadă peste ochi și părul împletit“.

„Și popa poartă părul împletit într-o coadă la spate“. „Știu. Dar pe Daria lumea n-o vedea“.

„Dar o vedea țiganul. Cînd a fost focul, a furat fata“.

„Țiganul a pus focul! El l-a pus!“

„Cum să-l pună țiganul? Focul a venit de la Dumnezeu. Din cauza țiganului. Spurcatul a atins odoarele bisericești“.

„Ha! Ha! O fi fost și Daria o sfință!“.

„Degeaba rîzi! Daria chiar era o sfință. A amețit-o țiganul“.

„I-a făcut farmece“.

„A deochiat-o“.

„A descîntat-o“.

„Sau mai degrabă și-a uitat țiganul mîna sub bluza ei“.

„Poate fata l-a vrut“.

„Nu l-a vrut, dar s-a deochiat. De deochiul țiganului nu scapi. Te lasă mut o zi și-o noapte“.

„Și după o zi și-o noapte ce-a făcut Daria? De întors nu s-a întors“.

„Cine știe unde au dus-o caii. Cu caii popii au fugit“.

„Cu caii?“

„Lumea a crezut întâi că au rupt caii singuri gardul, speriați. În noaptea și cerul ardea“.

„Cum să rupă caii gardul? Poate chiar popa i-a dat voie Dariai să fugă, să nu i-o ceară dreptcredincioșii“.

„De ce să i-o ceară?“

„O jertfă. Daria era jertfă“.

„Popa nu s-ar fi umplut de păcat aruncându-și fata în brațele țiganului“.

„Popa e și el om. Mai tare omul decât popa“.

„Mai tare țiganul“.

„Ori mai tare muiera! Cine știe de când s-o fi iubit cu țiganul“.

„Pe Daria a legat-o de cal. Sub burta calului a legat-o“.

„Cum s-o lege sub cal?“

„De șea a legat-o. Cozile i le-a înnodat de coamă. Dacă nu se ținea de șea era pierdută“.

„Era pierdută și-așa“.

„Cine știe? Țiganul e ca focul. Dacă și-un popă e om, o fată de popă e și ea muieră. Și țiganul tot așa s-a ținut, într-o parte, agățat de cal“.

„Caii păreau singuri!“

„Cine avea timp de ei? Altfel ar fi văzut că alergau ca mușcați de streche. Nu era streche. Țiganul își înfipsea dinții în grumazul armăsarului“.

„Caii au umblat tot pe rîu, tot pe rîu. Urmele s-au văzut trei dimineți la rînd, pînă la graniță“.

„Care urme? Erau crapi bătrîni, cu burțile albe, ieșiți din știoalne vechi ca să moară sub copite de cal“.

„Copitele erau legate cu iarbă. Să nu se simtă“.

„Iarba aceea era otrăvită“.

„Sau fermecată. Iarba dracului“.

„Țiganul e iarba dracului“.

„Și biserica?“

„Ce biserică?“

„Biserica lipovenilor. Nu s-a ales nimic din ea?“

„De ce să nu se aleagă?“

„Dacă a ars!“

„Cum să ardă? Au lins-o flăcările toată noaptea. Nici pomierii nu s-au apropiat“.

„Nu s-au apropiat din cauza popii“.

„Care popă? I-ar fi omorît lipovenii. Cum să se-atingă de biserica sfîntă?”

„Sfîntă-nesfîntă, toată noaptea a ars“.

„Și abia în zori focul a obosit. În zori, cînd întunericul se îngroșa de poți să-l tai ca pe-o smoală“.

„Și erau toți cu capul în țărînă“.

„Femeile bezmetice“.

„Moșnegii smulgîndu-și bărbile roșcovane“.

„Lipovenii, prostiți, în cămășile lor fără brîu, mai lungi ca ismenele“.

„Și popa, cu codița subțire, răsucită într-un coc de fetiță“.

„Toți cu corpul în țărînă. Și biserica înaltă, doar fum“.

„Fumul avea miros de cireși. De clei de cireș și de floare de cireș. Tot orașul în floare de cireș ametea“.

„Și atunci a cîntat cocoșul“.

„N-a fost un cocoș. Cocoșul a cîntat după aceea. Mai întîi a țipat copilul. Un copil mic, de țîță“.

„Și atunci au ridicat ochii. În fața lor, întreagă biserica“.

„Biserica?”

„Albastră și udă, curată, de rouă“.

„Și turla?”

„Turla și crucile la locul lor. Și zidurile și coroanele sfinților“.

„Și sfinții?”

„Se uitau drept în ochii lipovenilor“.

„Atunci n-a ars?”

„Cum să nu ardă? O noapte întreagă, sub flacăra, orașul s-a luminat ca în palmă“.

„Atunci fata?”

„Care fată?”

„Fata popii, Daria“.

„Nu a fost nici o Darie“.

„Dar a fost țiganul“.

„N-a fost. Popa zice că n-a avut vreodată o fată. Și nici un țigan nu i-a spoit clopotele și n-a atins sfeșnicele de-argint din biserică. S-ar fi spurcat“.

„Atunci e sigur! Popa a făcut-o! Cu mîna lui!”

„Cu țiganul a jertfit-o!”

„Hai la popă!”
„Hai!”
„Atenție, ce tropot!”
„Caii, vin caii!”
„Ce e?”
„Ce e? Ce ai, omule? Ridică-te. Cai n-au trecut. Numai un galop s-a auzit, dar caii n-au trecut”.
„Ridică-l din praf. I s-or fi făcut farmece”.
„Hai cu el în biserică. În biserica albastră”.
„Citește-i, părinte!”
„Întoarce-l cu fața în sus. Să răsuflă mai ușor”.
„Nu mai are suflare. Dumnezeule!”
„Are pe tîmplă un sigiliu roșu, de ceară”.
„Nu e ceară, e sînge”.
„Sîngele arată urmă de potcoavă”.
„Ce potcoavă? Părinte? Unde sînt caii?”
„Vin și caii, nu te teme. El n-a mai avut răbdare”.

DANSUL FLUTURELUI

Chiar așa se chema: dansul fluturelui. Sărbătoarea primei vacanțe era atît de aproape dar și vacanța și vara nu puteau să înceapă decît la un singur semnal: dansul fluturelui.

Pe estrada de lemn, sub nucul înalt, printre școlari și părinți și învățătoare cochete aveau să-și înalțe corolele lor de lumină douăsprezece flori într-o legănare atît de gingașă cum numai a vîntului sau a valului poate fi. Și sub respirația întretăiată de uimire a bătrînului-nuc, el vedea asta în fiecare an și tocmai de aceea, pentru că știa, se emoționa atît de tare – înfloreau pe estradă douăsprezece fetițe-flori.

Într-o legănare atît de gingașă cum numai a vîntului sau a valului poate fi, corolele albe, roz, galbene, roșii, liliachii ascultau o muzică dulce. O mandolină le șoptea, de la inimă la inimă, cum e viața și dragostea și moartea de floare și petalele fragede se înfiorau de-așteptare și teamă. O mandolină picura de pe strună pe strună sunete dulci precum glasul ispitei și florile fremătau cu bucurie și cu sfială. În zbor sidefat apărea între flori fluturile mîndru și minunat. Cu respirația tăiată de emoție școala întreagă încremenea, frumoasa vietate își mișca antenele lungi, delicate, se mișca lin, vaporos, zbătîndu-și în lumină solzii de sidef ai aripilor străvezii. Un suspin ca o chemare trecea printre flori și în pas mătăsos fluturile își începea dansul. La-la-la-la- începeau să cînte, șoptit, elevele mari. La-la-la-la-la cîntau mamele de copii, la-la-la-la-la cîntau și învățătoarele căci și elevele, și mamele și învățătoarele au fost, tot așa, fluturi și flori înainte de prima lor vacanță, pentru că se știa bine de tot, nici vacanța, nici vara nu putea să înceapă decît la același semnal: dansul fluturelui. De aceea, pe șoapta lor moale, mai curată ca lacrima dimineții și mai strălucitoare ca ea, călca rar, fluturile mîndru și maiestuos, răsucindu-și delicatele antene, vibrînd solzi de sidef pe aripile argintate.

Într-o ceremonie lungă și muzicală, fluturile trezea cu-n sărut fiecare fetiță ca și cum ar chema la lumină și viață zodiile unui întreg calendar. Fermecate de soare și de sărut, îmbătate

de muzică și de lumină, fetițele-flori, douăsprezece zodii-surori învățau laolaltă, pe estrade de lemn, soarta de floare și viața lor, plină de culoare și parfum, prețuia exact cît o sărutare. Căci după sărut, fetele cîntau la-la-la-la-la, și petalele se-nchideau, fericite, mamele cîntau la-la-la-la-la și florile se lăsau încet, în genunchi, și învățătoarelor cîntau la-la-la-la-la și florile se prăbușeau la pămînt într-un leșin vegetal. De pe strune de mandolină suavă, picurau sunete duioase și ochii tuturor nu vedeau decît fluturele uriaș, frumosul fluture aducător de viață și moarte în acest paradis vegetal. Și-n aplauzele frenetice ale orașului, fluturele minunat își lua zborul și-atunci și vacanța și vara începeau dintr-odată.

Sărbătoarea primei noastre vacanțe era undeva, pe aproape, și în *casele cu copii-ntr-întîia* înfloreau cîte-o floare. La-la-la-la-la cîntau mamele tinere și cîntecul țesea sprinten cîte-o petală fragedă și catifelată. La-la-la-la-la cîntau ele, duioase și petalele fragede și catifelate se colorau roșii și roze și-albastre, galbene și liliachii. La-la-la-la-la cîntau ele cîntecul primei vacanțe și petalele fragede, catifelate și-atît de frumos colorate se parfumau îndelung și îmbătător.

Douăsprezece flori erau încă fetițe; încă mai puneau de cu seară, în ghiozdan, cretă colorată și abecedarul, încă îmbrăcau uniforma pepită, șorțul alb cu volane apretate care creșteau de pe umăr ca aripile unui fluture încă copil. Încă mai erau doar fetițe, dar sepalele verzi, de mătase, și corolele lor, foșniitoare – albe, roze, albastre, galbene, violete așteptau să îmbrace trupuri fragede, de copii.

Doar de fluture nu știa încă nimeni. Oare unde creștea aripa aceea ușoară, transparentă ca borangicul ori ca raza de lună subțire? Oare nu tocmai luna, cînd nucul și școala și-orașul dormeau somn adînc, de copil ce visează prima vacanță de vară, oare nu tocmai luna se-așeza la gherghef și-n tăcere țesea aripi de fluture blond, din sîdef și beteală? Și prin vis de copil ce așteaptă prima vacanță de vară ele călătoreau fermecate, ușoare către cea mai frumoasă fetiță și fetița le prindea dimineata-n spinare

atît de ușor de parcă dintotdeauna i-ar fi crescut, din umerii mici, aripi moi și strălucitoare.

Și doar atunci a început sărbătoarea pe estrada gătită sub nucul înalt care vedea asta în fiecare an și tocmai de aceea s-a și emoționat atît de tare, fiindcă știa ce urmează. Și ca în fiecare an pe estradă au urcat într-o legănare atît de fragedă, ca de val, ca de vînt, corolele albe, roz, galbene, roșii, liliachii. Și ascultau la fel ca-n fiecare an, mandolina șoptită, și-au aflat cum e viața și dragostea și moartea de floare. Și-ntr-adevăr, cînd pe scenă a apărut fluturele, mîndru și maiestuos, toată lumea a amuțit de uimire. Și chiar și fetițele-flori, deși știau care-i soarta de floare au prins să tremure cu-atîta sfinală. Și-atunci, într-o ceremonie lungă și muzicală fluturele a trezit cu un sărut fiecare floare-fetiță ca și cum ar fi chemat la lumină, zodie după zodie, un întreg calendar. Și după sărut, petalele s-au închis, fericite, florile s-au lăsat încet în genunchi și dintr-odată s-au prăbușit la pămînt într-un leșin vegetal. Asta era – și-au știut! – și viața și dragostea li moartea de floare. Dar cine să se mai gîndească la soarta de floare cînd fluturele uriaș, fluturele maiestuos își întinse antenele vii, delicate? Fluturele avea ochii albaștri strălucitori și curați și cînd și-a luat zborul aripile din borangic și sidef fremătau chemătoare și periculoase.

Și vacanța și vara au început dintr-o dată.

Pe sub garduri de lemn leșinau flori de mac lîngă umbra veștedă a amiezii și copii-și prindeau în urechi cîte două cireși rumene și pietroase.

O fotografie imensă cu douăsprezece flori-fetițe și un fluture blond, uriaș, așezat la panoul de onoare, un semnal știut de întregul oraș. Era vară, vacanță și era încă bine.

Dar seninul a durat atît de puțin, doar cîteva ore, doar pînă pe seară, pentru că dimineața, o, ce-avea să aducă acea dimineață...

În odaia înaltă și veselă de fetiță, în prima ei zi de vacanță, părinții au găsit, dimineața, pe perete, aripile unui fluture uriaș: aripi mari, sidefate, mai mari și mai sidefate decît cele pe care fetița cu ochii albaștri, strălucitori și curați le purtase în rolul

de fluture la serbarea școlară. Aripă maiestuoasă, atât de frumoasă desenată, aripă gata să zboare care-șteptau între ele trup gingaș de fluture fermecat. Au încremenit de uimire părinții pentru că aripă mai frumoasă nu văzuseră niciodată. Au înmărmurit cu teamă părinții pentru că aripile erau desenate atât de înalt, încît nimeni, nimeni nu le-ar fi putut desena fără să se urce pe scară iar în odaie nu era nimic care să te poată înălța într-atît. Și au înlemnit pentru că aripile acelea ciudate, apărute fără veste în perete parcă șteptau trup micuț, de copilă care tocmai știa rol de fluture mare. Și într-adevăr, cînd s-au întors către patul mic, de copil, ochii mari, albaștri și strălucitori ai fetei, i-au făcut să încremenească: ardeau.

Ochii mari și strălucitori îi fixau neîncet, mai mari și mai lucioși decît fuseseră aceștia vreodată. Și ochii aceia din albastru curat, cu care la serbarea școlară fluturele scîldase florile, părinții, învățătoarele și colegii luminau aprins, de neon. Și fetea firavă, cea mai frumoasă și mai deșteaptă fetiță, căci de-aceea primise rolul de fluture și de semnal în serbarea școlară, îi privea fără nici o simțire, pe fața fragedă și îmbujorată. Înmărmuriți, părinții s-au tras un pas înapoi și iar aripile acelea uriașe scîlpeau în perete, parcă țesute din raze de lună și borangic și doar trup de fluture șteptau, altfel erau gata să zboare. Și iar s-au uitat la chipul copilei, mai fierbinte, mai frumoasă, mai fierbinte într-o lumină strălucitoare în care ei n-aveau să ajungă vreodată. Și cînd a venit doctorul și-a văzut-o, om bătrîn, doctorul a mai îmbătrînit cu o viață și parcă s-a frînt, dintr-o dată, sub povara cumplitei boli pe care el trebuia s-o numească și n-avea această tărie. Și atunci ca fulgerul vestea cea rea s-a întins în oraș. Molimă. Precum altă dată, în vremi de cumpănă și de bejenie, clopotele mari ale orașului au început să bată în plină amiază semn de cumplită primejdie. Degeaba s-au aruncat, disperate, femeile cu frunțile în țărînă, degeaba s-au împietrit, ca loviți, bărbații, degeaba gîndul și plînsul și sufletul lor tremura. Un oraș întreg aplaudase, cine-ar fi crezut? dansul morții. Și acolo, în fața unui întreg oraș, orb și surd, fluturele sărutase cu sărutarea lui otrăvită douăsprezece fete-flori și ele

nici nu credeau că învață moartea de floare. Nu, nu se poate, se cutremura un oraș întreg amintindu-și atît de exact cum în sunetele dulci, ca glasul ispitei, mandolina spunea care-i soarta de floare și cum ele se-nfiorau de-așteptare și teamă. Și chiar și acolo, pe estrada de lemn s-a văzut că viața lor plină de culoare și de parfum prețuia exact cît o sărutare, și petalele se-nchideau, florile se lăsau în genunchi și se prăbușeau în leșin vegetal. Cine-ar fi crezut că fetițele-flori joacă atît de bine în jocul morții? Cine ar fi crezut că atît de frumoase aripile transparente de fluture sînt țesute din sidef și otravă?

Un oraș întreg s-a tîrît ca un șarpe rănit pînă în fața școlii unde sta în panou, la loc de onoare, dansul morții. Și cînd s-au apropiat au văzut cu uimire că în fotografia uriașă fluturele era închis în halou de lumină așa cum doar sfînții mai sînt în chearul unei icoane.

Douăsprezece mame tinere s-au cutremurat, blestemînd ziua în care, atît de fericite, au croit pentru scenă sepalele verzi, din mătase, petalele fragede, frumos colorate, fără de care nu începea nici vara nici vacanța. Și se vedeau croind la-la-la-la-la pentru moarte, și se vedeau cosînd la-la-la-la-la pentru moarte și se vedeau călcînd la-la-la-la-la pentru moarte. De ce nu puteau ele, de ce nu puteau, dacă tot au lucrat pentru moarte, să îmbrace chiar ele cămășile morții atît de viu colorate, atît de fragede și de înșelător parfumate? Și dacă tot au lucrat, harnice, pentru moarte, de ce n-au urcat și pe scenă ca să urmeze, de-ar fi știut, soarta de floare?

Și una cîte una, douăsprezece fetițe flori au căzut secerate în douăsprezece zile și s-au dus toate, cum se duc zodiile unui întreg calendar.

Douăsprezece ochii albaștri, mai mari, mai curați, mai străluciră, lumină de neon, pînă-ntr-o zi cînd în patul micuț, de copil, nu mai găsiră pe nimeni și dispărură pînă și aripile uriașe de pe perete care atît așteptau între ele: trup de fluture ca să zboare.

RUGĂCIUNE DE SEARĂ

Pînă nu ne spuneam rugăciunea, nu ne culcam.

„Tatăl nostru, carele ne ești în ceruri...”.

Șopteam încet cuvintele de rugă în fața icoanei lucind misterios în lumina curată a candeliei din perete.

„Sfințească-se numele Tău...”.

Nu-mi amintesc de la cîți ani știam cuvintele sfinte, dar de foarte mică le știam. Și-n momentele acelea de noapte adîncă rămîneam doar atît: eu, fetița aceea mică, îngenunchiată, sfioasă, și gîndul la Dumnezeu.

Mică, înfricoșată, emoționată. Era un examen sever și examenul îl dădeam în fiecare seară.

„Și să ne ierți nouă păcatele noastre,

Așa cum și noi iertăm greșităilor noștri...”.

Nu, sigur, nu înțelegeam totul. Dar înțelegeam că pentru a avea curajul să trecem peste clipa aceea, trebuia să fi bun și drept toată ziua și doar așa, seara, înainte s-adormi, să spui și să-ți fie primită la Domnul rugăciunea.

Și cu pleoapele grele de somn, auzeam pe rînd, ca în vis, foșnetul mătăniilor și murmurul rugător al cuvintelor sfinte: *„Tatăl nostru...”.*

Simple amintiri din copilărie. Cîți, oare, le mai au?

Spun, ca și-atunci. *„Tatăl nostru...”* și încă mai sper.

SUMAR

Îmi amintesc și îmi imaginez.....	3
După-amiază cu trăsură pe cer.....	4
Perla negresei.....	9
Urcînd în nuc pînă la cer.....	18
Raiul pierdut.....	23
Tînăra fată în roz.....	32
Călătoria.....	37
Cocoșelul de acadea.....	41
Dimineată, cu ochii fierbinți.....	42
Ploaie de vară.....	47
Poveste de primăvară.....	52
Dincolo de zid, mai departe.....	56
Ofelia și seara.....	63
Grecoaica.....	70
Sub ispita zăpezii.....	79
Sub vraja unui circ voiajor.....	89
Aproape amintirea acelei nopți.....	94
Dansul fluturelui.....	98
Rugăciune de seară	103